

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

AARSSKRIFT

FOR

ØLLERUP HØJSKOLES ELEVFORENING

1912

ODENSE

TRYKT I ANDELBOGTRYKKERIET I ODENSE

1912

Ollerup Højskoles Husstand og Lærerefamilier.

AARSSKRIFT

FOR

OLLERUP HØJSKOLES ELEVFORENING

1912

ODENSE

TRYKT I ANDELSBOGTRYKKERIET I ODENSE

1912

Præsten Jens Sophus Brandt i Ollerup.

Mindetale, holdt i Ollerup Kirke den 24. Januar 1912,
af J. P. Kristensen-Randers.

EN lille Mindetavle, et gammelt Billede og et nyt — det er Indholdet af den Tale, hvormed jeg i denne Time vil kalde paa Minderne om vor gamle Præst.

Jens Sophus Brandt blev født i Gamtofte Præstegaard ved Assens den 3. Januar 1812. Her var hans Fader, Gomme Jac. Brandt, Præst. Paa Fædrenesiden findes en hel Række Præster, men tillige nogle driftige Købmænd og Mænd i andre praktiske Livsstillinger. Og paa Mødrenesiden stammer Pastor Brandt fra en Aarhundredreder gammel Præsteslægt. Da han blev konfirmeret, skrev hans Fader om ham: „Han er ikke vanslægtet, og af Kundskab udmærket god“. Faderen forberedte ham selv til Studentereksamen, som han tog 1829. Theologisk Embedseksamen tog den unge Brandt 1836, og 1838 blev han kaldet som Sognepræst for Ollerup-Kirkeby, og her havde han sin Præstegerning til sin Død den 15. December 1898. Kun en lille halv Snes Aar maatte han paa Grund af sit svækkede Syn have en Medhjælper i Embedet.

*

*

*

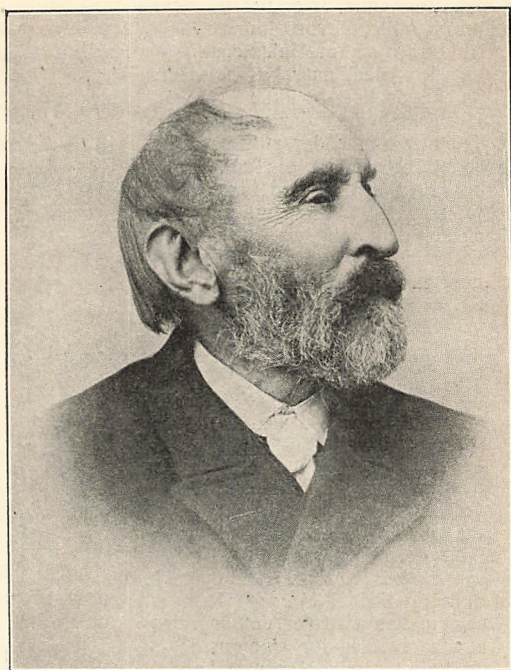
I sin rimede Levnedsskildring „En Livsførelse“ omtalte Vilhelm Birkedal i Ryslinge Brandt i Ollerup som sin gode Ven, og denne Omtale førte til, at Brandt i December 1863 sendte Ryslingevennen et Rimbrev, der i sin Helhed lyder saaledes:

Kære Ven og Broder Birkedal!

Tak for Plads i Vennelag!
 Tak for Pladsen i dit Hjerte!
 Du kasted ej paa Smuler Vrag,
 Du saa ved Kærlighedens Kærte.
 Du er en dygtig Fotograf,
 Det manglende er smukt toucheret,
 og dog er Billedet, Du gav
 af os, just derfor ej flatteret.
 Hvordan der ét af saadan to
 som os kan blive, er et Under,
 og noget maa, det kan Du tro,
 ja noget maa der stikke under;
 thi større Forskel og Kontrast
 der næppe findes mellem tvende,
 det ser ved første Øjekast
 selv de, som ikke ret os kende.
 Thi hvad er vel i Formen ens,
 hvad Lighed er der i vort Væsen,
 naar Du gaar ind, jeg ud til Bens,
 og du er but, jeg spids om Næsen,
 naar jeg er tynd, og Du er tyk,
 og Du er trind, og jeg er kantet,
 og Du er køn, og jeg er styg,
 og saa det er i alt det andet?
 Thi højt til visse er din Flugt,
 som Ørnens over høje Bjerger,
 paa Ordets Vingeslag Du smukt,
 Dig hæver over Dybets Dverger,
 og slaar Du stundom ned som Lyn,
 at slaa din Klo i Midgaardsormen,
 fluks stiger Du mod Skyens Bryn
 og flyver højt og stolt som Stormen.
 Og dog saa hjertemild og blød,
 Du fik halvt Mand, halvt Kvindes Hjerte,
 at føle ret for Liv og Død
 den høje Fryd, den dybe Smerte,
 at tale ud et Hjertesprog,
 der strømmer let, som Bæk i Enge,
 i Blomsterkranse, med Klangen dog
 af Livets dybe Alvorstreng.
 Og jeg, — hvad er jeg? — stakkels Fugl,
 som længe sad med bundne Vinger
 i Fængselsburets mørke Skjul,
 hvem brystne Lænker endnu tvinger,
 som hver Gang den vil flyve did,
 hvor Himlen blaaner, Stjerner tindre,
 den tynges ned af Lænkens Slid
 og føler sig ved Flugten — mindre!
 Saa bliver jeg ved Jorden da,
 som fattig Spurv i Traneklynge,
 jeg flyver saa kun til og fra

det Bondehus, hvor jeg skal synge
 min simple, jævne Spurvesang
 fra Lodør og fra Haldefaget,
 og være glad, naar kun én Gang
 jeg bliver hørt og ikke — jaget.
 Hvad Lighed er der saa i os?
 Thi noget maa der stikke under,
 som al Uenighed til Trods.
 en Hjertens Enighed begrunder.
 Ja, kom nu her og hør, min Dreng,
 og sæt Dig rolig ved min Side!
 Du ved, jeg kalder Dig min Dreng,
 naar jeg dig rigtig godt kan lide.
 Se, dybt bag denne ydre Form,
 bag Skellet af Lineamenter,
 bag Livets ydre Skik og Norm,
 bag disse to Temperamenter,
 dér ligger dybt en Sandhedsgrund,
 af Sandhed — ja! det er vi begge.
 det siger Øje, siger Mund,
 og Sandhed — den brød Skellets Vægge!
 Saa mødtes vi i Troens Ord,
 det Sandheds Ord med Liv og Aande;
 saa mødtes vi ved Herrens Bord,
 i Naadens Ord med Bod for Vaande,
 saa mødtes vi med Aandens Sværd
 til ærlig Strid i Herrens Krige;
 saa mødtes vi, hvor det er værd
 at slaa et Slag for Herrens Rige;
 saa mødtes vi i Nordens Aand
 med Løvehjertet til sit Mærke;
 saa bandt os dobbelt Broderbaand,
 i Kærligheden dobbelt stærke;
 saa mødtes vi i Danmarks Vang,
 at tale djærvt mod Jætter fule
 og vække op med Sangens Klang
 den danske Aand af Løvens Hule.
 Saa mødes vi — der er min Haand —
 til Kamp for Guds og Danmarks Rige
 i Herrens og i Naadens Aand,
 de to sig herligt kan forlige;
 saa mødes vi — det er min Bøn —
 en Gang ved Herrens højre Side;
 da skal vi vist — ej sandt, min Ven? --
 hverandre endnu bedre lide!

Det Selvportræt, J. S. Brandt har tegnet her, er jo
 livfuldt og klart; men det er meget ufuldstændigt. Saa
 mærkelig en Udvikling som hans og saa rig en Virksom-
 hed som hans lader sig selvfølgelig ikke fremstille inden-
 for et lille Rimbrevs snævre Ramme.

Pastor J. S. Brandt.

De rent ydre Maal i hans Levnedsløb var nærmest kæmpemæssige. Lægges de Skridt, han har gaaet, og de Vejlængder, han har kørt i denne Egn, sammen, da faar vi en Linie, der kan naa Jorden rundt ved Ekvator vistnok mere end 4 Gange. Og hans Virketid var usædvanlig lang. Han levede som Præst under fire Konger og holdt Mindetale over de tre. Havde han levet nogle faa Aar til, kunde han ogsaa have talt ved Christian IX.s Død, skønt denne Konge bar Kronen i over 40 Aar.

Vore Vejes Længde og vore Aars Mængde er dog ikke det afgørende for vort Livs Værdi. Skal et Menneskeliv vurderes og vejes, da maa vi mærke os to Ting:

Hvilke Spørgsmaal stillede Tilværelsen til dette Menneske?

Og hvilket Svar gav Mennesket paa disse Spørgsmaal?

Men er Aarenes Tale ikke det afgørende, saa betyder de alligevel meget. Vor gamle Præsts høje Alder betød,

at Livet gav ham god Tid til at stille ham sine Spørgsmaal, og at han fik god Tid til at svare. Hans Ansigt var som præget af Spørgsmaal. Der var ofte noget lyttende over dets Træk og over Hovedets Holdning; men der var ogsaa over det myndige og skarpt skaarne Ansigt noget, der var Udtryk for de bestemte Svar, han var Mand for at give.

Tidlig spurgte Livet ham: hvad tykkes dig om Kristus. — Vi véd, at den mærkelige Præst Jens Hornsyld i Assens var en velkommen Gæst i Gamtofte Præstegaard, og at Brandts Fader gerne bad ham synges en Salme med sin klare Stemme; vi ved endvidere, at Hans Agerbæk — Forfatteren til „Uforsagt! vær paa Vagt“ — et Par Aar var Huslærer for Gomme Jac. Brandts Børn. Ganske vist var vor Brandt kun 8 Aar, da Hornsyld forlod Assens, og ved samme Tid drog Agerbæk fra Gamtofte Præstegaard. Men Drengen har sikkert hørt Faderen tale om disse to gode og nidkære kristne Mænd, den ene gammel, den anden ung. Og han har ogsaa hørt sin Fader (død 1835) tale om den Herre, som baade de og han tjente. Saa meget er vist, at da Brandt 1838 kom her til Ollerup viste han sig straks som en modig, myndig og nidkær Herrens Tjener. Der var noget bevidst kristeligt Liv her paa Egnen den Gang. Allerede i Tyverne blev der holdt gudelige Forsamlinger i Vesterskerninge og Egense Sogne. Klodsmager Mads Nielsen fra Vesterskerninge nævnes først som Taler. Modstanderne bad den gamle Sognepræst, Provst Morten Bredsdorff, om at opløse Forsamlingen. Men han gik hen og satte sig ned som Tilhører. Og da Mødet var færdigt, sagde han: „Her er intet at fortryde paa!“ Saa fredeligt gik det ikke i Egense. Da der blev holdt gudelig Forsamling i en Gaard, lod den Herremand, som ejede Gaarden, sin Rideknægt slaa alle Ruderne i Gaarden ud. Det almindelige i hin Tid var vistnok, at baade høje og lave saa skævt til de jævne, enfoldigt troende Kristnes Forsamlinger. Men Brandt blev lige paa Stedet disse Kristnes gode Ven. Og i en Række af Aar holdt han gudelige Forsamlinger, ogsaa udenogs, sammen med den bekendte Lægprædikant Johan Nielsen fra Skaarupør. Han satte ham højt for hans jævne, folkelige Tale, hans Tilslutning til Troens Ord, hans Kendskab til Bibelen og hans Kamp

mod Mormoner og lignende „aandeligt Ukræ“, overfor hvilket han var „en sand Rottejæger“.

Paa Spørgsmaalet, som Livet i Sydfyn stillede til Brandt i hans tidlige Mandomsdage: „Hvad tykkes dig om Guds Børn, naar de kun er et lille, overset Mindretal?“ gav han Svaret: „De er mine bedste Venner, og dem vil jeg tjene!“

En halv Snes Aar senere lød det Spørgsmaal til Ollerup-Præsten: „Hvad synes du om tunge Tilskikkelser? Hvorledes forstaar du dem?“ Den 22. Januar 1848 kom hans Nabopræst, Chr. Hornemann Bredsdorff fra Vester-skerninge, over til ham paa Besøg. Mens han legede med Brandts 8-aarige Datter Ulrikke, sank han død om til Siden, ramt af et apoplektisk Tilfælde. 20 Dage efter, den 11. Februar, døde Brandts Svigerfader, Proprietær Jens Lange, under et Ophold i Ollerup Præstegaard, og endnu mens han laa Lig dér, døde den nysnævnte lille Ulrikke af Hjernebetændelse. I Kirkebogen skrev han om hende: Sognepræsten J. S. Brandts ældste, elskede, uforglemmelige Barn“. Hun og hendes Morfader blev stedt til Jorde samme Dag, nemlig 21. Februar. Der fortælles i Brandts Slægt, at han i denne tunge Tid tit gik op og ned ad Gulvet i sit Værelse og sukkede: „Hvad betyder dette her? Hvad betyder dog dette her? Det maa jo betyde noget“. Og der blev sørget for, at han ikke i Hast kunde slippe fra dette Spørgsmaal. Den 13. Maj 1849 forrettede Kateket Wedel fra Svendborg Gudstjeneste i Kirkeby for Brandt, som da var syg. Da Præstefamilien i Ollerup Præstegaard sad ved Middagsbordet nævnte Dag, kom der ridende Ilbud med den sørgelige, gribende Meddelelse, at Kateketen var falden død om under Altergangen i Annekskirken.

Det var Livet selv, det vil sige Gud, som fik Brandt til at spørge: „Hvad betyder dette her?“ Og da han fandt det Rette viser et lille Træk, jeg har hørt ham fortælle. Hans Datter Christiane spurgte ham en Gang som lille Pige: „Skal vi bruge den Stige, der hænger omme paa Kirken, naar vi skal op til vor Herre?“ Han svarede: „Nej, min lille Pige, vor Herre løfter os op til sig!“ Da saa hun paa sin Fader og sagde: „Vor Herre maa da tage ordentlig fat, naar saadan en tung og stor én som du skal løftes op til Himlen!“ — Til denne Barne-

tale føjede han: „Ja, det maatte han.“ Brandt havde under de svære Tilskikkelser lært at sige til Gud:

Bøj mig, dan mig, som du vil!
Jeg er, hvad du gør mig til.“

Det Spørgsmaal, der mødte Brandt 1838, kaldte ham ud i Marken til Virksomhed dér. Men det, der mødte ham 10 Aar senere, vakte ham til en dybere indadvendt Alvor, end han før havde kendt. Fra nu af mærkes der i hans Tale og Færd en inderlig Samvirken mellem: — paa den ene Side Selvrandsagelse og Selvprøvelse og Taknemlighed mod Gud og paa den anden Side Drift til dygtig udadvendt Virksomhed. Han levede jo i en Tid, der var rig paa Spørgsmaal, saa vel af dem, der peger indad, som af dem, der drager udad. Han tilegnede sig under sin Sjæls stærke Bevægelse i Tiden omved 1848—50 paa den inderligste Maade Grundtvigs Syn paa det menneskelige, det folkelige og det kristelige, og dette er kende- ligt af hele den Maade, hvorpaa han stillede sig til alle Spørgsmaal, der efterhaanden viste sig for ham. Jeg nævner nogle af dem, men kan ikke nævne dem alle.

Han var en frisindet Mand. Han kunde vel ikke saa nær altid billige Venstres Fremgangsmaade; men han elskede Folkets brede Lag og saa det som den politiske Udviklings Maal, at Folket paa alle Omraader fik Selv- styre.

Han var blandt de Sognepræster, som med største Glæde hilste den frie kirkelige Udvikling i Valgmenig- heder og evangelisk-lutherske Frimenigheder. Det var jo da ogsaa hans kære Ven, Birkedal, som her brød Isen.

Friskolebevægelsen saa han ogsaa mildt til. Jeg min- des hans varme Tale ved to Friskolefester i Pastoratet her, den ene i Egebjerg, den anden i Ollerup.

Han var en udmærket Medarbejder paa Højskolen i Vesterskerninge og Ollerup. 1896 skrev Anton Nielsen om Skolen det først nævnte Sted: „De eneste Foredrag, der nu i vore Dage vilde passe paa en grundtvigsk Høj- skole, var dem, der blev holdt af Pastor Brandt i Ollerup.“

Og Præsten i Ollerup Kirkeby hørte til dem, der tit blev kaldt paa som Taler ved Folkemøder, og han var ikke ond at bede. Hvad talte han om der og paa Høj- skolen?

Han holdt ikke lærde Taler; det vilde han ikke, der-
 til var han for praktisk og for folkelig. Han var heller
 ikke nogen egentlig lærd Mand. Men han havde ud-
 mærkede Kundskaber, og hvad han vidste, havde han
 gennemtænkt og klaret for sig selv, og hans Tale var
 støbt i faste og skønne Former. Fra den bibelske Historie
 hentede han tit sine Æmner. Samtidig med, at han fulgte
 sin Tekst nøje, fyldte han sin Tale over den med en
 stærkt personligt farvet Poesi. Saaledes da han engang
 talte ved et af vore Efteraarsmøder om „Klinten blandt
 Hveden“. Han gjorde her opmærksom paa Jesu Ord:
 „Høsten er Verdens Ende“. Men er det saaledes, sagde
 han, da hersker der den Orden i Guds Rige, at først er
 der Vinter, saa kommer Vaaren, derefter følger Som-
 meren og saa en evig Høst. „Mit Liv til op mod
 1850 var en Vintertid med enkelte Vaardage; men saa
 vandt Vaaren Overhaand; Markerne grønnedes, Løvet
 udfoldedes, og Fuglene sang; hjemme hos mig ligger der
 mange Salmer og aandelige Viser, som svang sig op fra
 min Sjæl, da dens Vaar var kommen til Gennembrud.“
 En anden Æmnekreds for ham var Kirkehistorien. Han
 talte klart og gribende varmt om Morten Luther f. Eks.
 „Gud er Frihedens Gud,“ sagde han i et Foredrag om
 denne Stormand; „men hans Kærlighed sætter Grænser
 for Frihedens Misbrug. Da Pavekirken gav sig til at
 handle med Syndsforladelsen, som er Himlens frie Gave
 til faldne Mennesker, saa sagde Gud Fader: „Her er
 Grænsen for mit Taalmod!“ og saa sendte han Morten
 Luther.“ — Afsnit af Verdenshistorien talte Pastor Brandt
 ogsaa gerne over, og han vidste tit med næsten genialt
 Greb at fremhæve det væsentlige. Da han talte om det
 søndersplittede Italiens Enhedskamp, udtalte han med
 Eftertryk: „Naar Kampen lykkedes, skyldes det den Guds
 Styrelse, at der blandt alle Italiens fremmede Fyrster dog
 ogsaa fandtes én, som ikke var fremmed, men af italiensk
 Blod: Kongen af Sardinien. Han blev Enhedsmær-
 ket, hvorom Italierne kunde samle sig.“ Endelig nævner
 eg Brandts ypperlige Foredrag over Nordens Myther. —
 Endelig, nej det bør ikke glemmes; at brændende Nutids-
 spørgsmaal ogsaa drog ham stærkt. Paa Højskolen holdt
 han, da han var over de 80, Foredrag om Socialisme og
 Kommunisme og om Anarkisme og Nihilisme. Og efter

at han var bleven blind, maatte hans Hustru læse en Del af Georg Brandes's „Hovedstrømninger“ for ham.

Naar Brandt havde saa stor en Virksomhed udenfor Præstegerningen — i yngre Aar var han ivrig Landmand, Havemand og Jæger — ligger det nær at spørge: Hvorledes passede han da det stadig foreliggende Arbejde som Sognepræst? Svaret maa lyde: med stor Nidkærhed og Dygtighed. Hans Prædikener var ikke Hastværksarbejde, de var vel gennemtænkte, og hans Timer med Konfirmanderne var omhyggeligt forberedte. Blandt hans efterladte Papirer findes der Optegnelser, som vidner derom.

*

*

*

Søndagen den 25. Septbr. 1898, da Pastor Brandt fejrede sit 60 Aars Jubilæum, udtalte han i sit Hjem overfor Afsendinge fra Menigheden: „Jeg har aldrig hørt til de elskværdige Mennesker“ . . . „Jeg ved godt, at jeg hører til de skarpe og kantede Naturer.“ Men ydmyg, glad og taknemlig føjede han til: „Indenfor disse skarpe Kanter var der dog noget, som var værd at elske.“ Jeg mener, at hvad jeg allerede har sagt om ham, viser, at der var endogsaa meget hos ham, som var værd at elske. Og jeg maa have Lov til at fremhæve noget hos vor gamle Præst, som ubetinget maa kaldes elskværdigt.

Det myndige og stærke i Pastor Brandts Sind og i hans Fremtræden var forenet med megen Sans for Poesi. At den poetiske Sans hos Sydfyns Bønder gav sig et smukt Udslag hos Mads Hansen og Peder R. Møller, var ham til stor Glæde.

Hans Sjæl var fuld af en hjertelig Digtters Glæde over Livet. Fugle og Blomster og nynnende Smaabølger var hans Fryd. Han elskede Børn og glædede sig over dem og med dem. Han ynkedes over de hjemløse smaa og gjorde et stort Arbejde for at faa rejst Børnehjemmet her og for at holde det i god Drift; med Rette bærer det Navnet „Brandts Minde“. Han var glad ved at tale til de unge. Og han kunde være forunderlig mild og hjælpsom mod de ældre, naar de kom til ham som nødlidende. Han har mange Gange ydet ikke alene gode Raad, men ogsaa ret betydelig Pengehjælp.

Saa maa denne Tale slutes; men det kan ikke ske,

uden at Tankerne gaar til hans sidste Tid iblandt os. Der er sikkert adskillige herinde, som mindes den skønne Tale, hvormed han sluttede Efteraarsmødet 1898. Han gik ud fra den hellige Skrifts Ord: „De gamle skal have Drømme.“ Og saa gav han os sine Drømme: „Jeg drømmer om et Samliv af Naade med Jesus Kristus, min og al Verdens Frelser. Jeg drømmer om et Samliv hisset med gamle Venner og med den store Skare, som ingen kan tælle. Og jeg drømmer om et Samliv med Skabningen, som engang, naar Verdensløbet her har Ende, skal fritages for al Forkrænkelighed.“

Et Par Maaneder senere laa han paa sit Dødsleje. Derfra lød hans næstsidste Ord til mig, saaledes: „Jeg synes jeg har faaet udrettet saa lidt. Jeg hører ikke til dem, som fik fem Talenter at forvalte, men to har jeg vist haft at virke med.“ Og hans sidste Ord til mig var dette: „Jeg ligger her ved Naadens Dør og banker paa; men den Dør kan ikke aabnes af os Mennesker; den kan kun aabnes indvendig fra.“ Nogle faa Dage efter blev den aabnet for vor gamle Præst, og vi tør haabe, den blev aabnet med de Ord: „Vel, du gode og tro Tjener! du har været tro over lidet; jeg vil sætte dig over meget; gaa ind til din Herres Glæde!“

Som en i al sin Skrøbelighed trofast og tro Herrens Tjener vil vi mindes Sognepræst Jens Sophus Brandt i disse Menigheder.

Ved mindefesten for J. S. Brandt

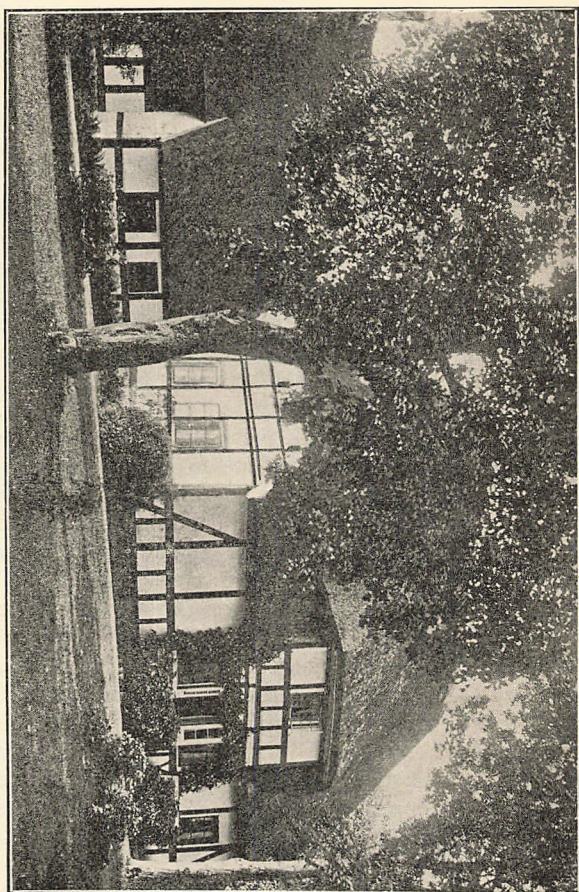
i Ollerup kirke d. 24. Jan. 1912.

Af Enevold Terkelsen

MAN kunde måske stille det spørgsmål: sømmer det sig for kristne at holde en sådan mindefest for et enkelt menneske? Jeg vil dertil ganske rolig svare: ja, det sømmer sig. Vi mennesker trænger først og fremmest til Gud. Han er for os det ene fornødne. Men næst efter Gud er der noget andet, vi også trænger til: vi trænger til hverandre, vi trænger til mennesker. Der er sagt om mennesket fra begyndelsen af, at det er ikke godt, at mennesket er ene, og det gælder naturligvis den dag i dag. Det hænger vel nok sammen med, at meget af det, som Gud vil give os, det giver han os igennem mennesker. Og hvor er det ikke uhyre meget, vi modtager fra hverandre! Vi kan slet ikke mødes uden at modtage fra hverandre, og sådan er det åbenbart Guds vilje, at han vil give os megen velsignelse gennem andre mennesker. Når vi derfor mindes et menneske, og hvad det har været for os i timelig og åndelig henseende, så strømmer der hos kristne mennesker frem fra sjælens dyb sammen med mindet en tak til Gud for, hvad han har givet os igennem det menneske. Måtte dette nu også ske i dag, når vi er samlede til mindefest for gamle pastor Brandt.

Det går mig i regelen således, at når jeg vil tænke på et menneske, som jeg har været skilt fra i længere tid ved død eller på anden måde, og prøve at gøre mig billedet af det menneske rigtig levende, så må jeg tænke vedkommende i en bestemt situation. Således er det også gået mig, når jeg i de sidste dage ofte har tænkt på Brandt. Det er altid i bestemte situationer, han har

vist sig for mig, først og fremmest som han færdedes i sit hjem i præstegården, siddende i sin egen stue eller i dagligstuen, eller vandrende i haven, hvis gange han jo

Ollerup Præstegård.

kendte ud og ind. Han elskede Ollerup præstegård. „Ja“, sagde han engang, „om der så var et Paradis på jorden, vilde jeg ikke bortbytte Ollerup præstegård for det“.

Det går jo således med os alle, at i vort hjem dér viser vort egentlige væsen sig i højere grad end ude; dér

er vi os selv mere end noget andet steds. Dette gjaldt naturligvis også Brandt. I hjemmet kom barnet i ham dejligt frem, især når børnebørnene kom i besøg. Jeg ser ham sidde med en af dem mellem sine knæ — selv et stort og yndigt barn. Det var barnet i ham, der gjorde ham så taknemmelig for den mindste opmærksomhed, det mindste bevis på kærlighed. I hjemmet kom også det muntre lune, som boede i ham, stærkt frem. Det ytre sig på mangfoldige måder: i små lune bemærkninger om mennesker og forhold; i det højst mærkelige tegnsprog han brugte ved spisebordet, og som kun vi, de indviede, forstod. Han viste min kone og mig den vennetjeneste trods sin blindhed at rejse til Jylland og vi os i vort hjemsofns kirke. Året efter besøgte vi ham og andre venner her nede. Da vi sad i dagligstuen i præstegården, sagde han med dette glimt i øjet, som åbenbarede skælmen i ham: „Nå, T., er I så ikke godt gifte?“ — „Jo, storartet“ svarede jeg. — „Ja, jeg kan“, sagde han så, „jeg kan gøre det.“

Ved at leve sammen med ham i hans hjem mærkede man rigtig, hvor musikalsk han var. Nogen stor udøvende musiker eller sanger havde han vel egentlig aldrig været, men alligevel var han gennemmusikalsk. Jeg mindes ham siddende i mørkningen i lænestolen i sin egen stue med guitaren og nynnende en af sine egne små kønne melodier, så fulde af stemning. Han levede i disse toner. Og ingen af os nød det som han, når sønnen Alexander eller datteren Kristiane sang og spillede. Hvorledes han også kunde udtrykke sig musikalsk, viser hans melodier. — Han var, og det mærkede man også under dagligt samliv med ham, i sjælden grad et naturstemt menneske. Han elskede den yndige natur her i Syd-fyn, og han levede med i naturens liv i de forskellige årstider. Vi kan se det af hans sange. Han har skrevet sange til alle årstider og givet udtryk for alle årstiders stemning fra den fejende snestorm ved vintertid gennem den fynske sommer til efteråret, da „det falmer og falder ned, løvet over alle grønne skove“ (Folkevisen). Og han så ikke blot det udvortes i naturen; men han så mere end det. Jeg har engang hørt den bemærkning, at poesien er det, som ligger bag ved al ting. Hvis det er rigtigt, så må et poetisk menneske vel

være den, der ser det, som ligger bag ved al ting. I den forstand var Brandt et poetisk menneske; for han så, hvad der ligger bag ved, og det kommer på mange måder frem i hans sange.

Han levede også vågent og opmærksomt med i sit folks liv. Og tænk, hvilket rigt afsnit han har gennemlevet: 1838 blev han præst i Ollerup og 1898 døde han. Undertiden finder vi i hans sange en forening af hans samliv med naturen og hans liv sammen med folket, f. ex. i digtet: Danmark og Tyskland med omkvædet: Gud holde sin hånd over Danmark. Og han levede med til det sidste og havde et vidunderlig ungdomsfrisk syn på den ny tid. Det var barnet i ham, som gjorde, at han holdt sig så ung. Jeg glemmer aldrig første gang, dette ungdomsfriske hos ham slog mig stærkt i møde. Vi var kort efter mit komme til Ollerup til afskedskonvent hos professor Schurmann i Skårup, en jævnaldrende og studenterkammerat af Brandt. Det vil sige, jeg var med for at være Brandts øjne og højre hånd. Schurmann holdt et klart og dygtigt foredrag; men det var dog en gammel, mørktseende mands tale om den ny tid, som han ikke forstod. Efter ham tog Br. ordet og imødegik ham på flere punkter. Han var ikke blind for det mørke i tiden, men så dog i det hele lyst på den og talte så frisk og ungdommeligt forstående derom, at en ung mand måtte komme til at holde af ham med det samme. Om dette ungdomsfriske hos ham vidnede også den måde, hvorpå han tog imod de to ny lærere i Ollerup og Kirkeby, som kom netop den vinter, jeg var bleven hans kapellan. Der havde på de pladser i mange år været to særdeles hæderlige mænd, men helt igennem af den gamle skole, og som vidste at overholde de gamle former for omgang mellem sognepræsten og læreren. Så kom der to yngre mænd helt igennem prægede af den ny tid. Da Brandt første gang havde haft besøg af Baltseren, sagde han til mig, idet vi efter besøget gik op i spisestuen: „Nå, det var altså den ny lærer! — Han er ikke servil!“ (egtl. slavisk, krybende). Men så føjede han i samme åndedræt til: „men det kan nu også være det samme.“ — Og det kunde være det samme, og det var det store ved ham, når man tænker på, at han blev præst i det år 1838.

Men Brandt var ikke blot et menneske, som vi måtte elske, der levede sammen med ham, han var også præst. Hvorledes blev han det? Jeg mener ikke, hvorledes han fik sine examiner. Det er sikkert gået let for ham, da han havde udmærkede ævner. Men et menneske bliver ikke præst, fordi han har taget theologisk embedsexamen. En præst må have oplevet noget med Gud, Gud må have gjort noget ved ham, først da får han et vidnesbyrd om Gud at bringe menneskene; og Brandt havde et vidnesbyrd at bringe sin menighed i Ollerup og Kirkeby.

Der var oprindelig i Brandts natur noget hårdt og stejlt. Det kunde undertiden også nok skimtes hos ham i hans senere år. Man mindedes derom, når han f. ex. fortalte om, hvorledes han engang lå i strid med Ollerupboerne. „Og så kan De tænke Dem, Terkelsen, så valgte De mig sandelig til skorstenemand“ (∴ til at syne skorstene). Han søgte imidlertid om at blive fri for hvervet og blev det. Og vi kan vel nok være enige om, at man kan sætte en præst til et mere rimeligt arbejde end at gå omkring og kige i skorstenene. Han har sikkert også i sin ungdom været noget overlegen og stolt, ligesom den unge Grundtvig, da han kom til Langeland. Vi talte engang om, hvor svært det undertiden kan være for en ung mand, når han første gang skal på prædikestolen. Br. sagde da: „Ja, det vil sige, det var ikke svært for mig; for jeg vidste, hvad jeg vilde sige, og jeg vidste, jeg kunde tale, derfor gik jeg på prædikestolen uden betænkelighed; men“ — føjede han så til med bevægelse i stemmen — „siden er jeg ofte gået bævende på prædikestolen.“ Det gik ham nemlig, som det gik Grundtvig, at han blev bøjet, og at han blev grebet af Jesus Kristus. Det er Paulus, som bruger dette udtryk: Ikke at jeg har allerede grebet det eller er allerede fuldkommen: men jeg jager derefter, om jeg dog måtte gribe det, efterdi også jeg er grebet af Kristus Jesus. Brandt kunde gøre disse ord til sine. Han har jo skrevet:

„Hvor kunde jeg miste
min trofaste ven,
den første og sidste;
hvor skulde jeg hen,
om verden mig fristed
i hjertet sig listed,
hvad fik jeg for Jesus igen?“

Den, der har skrevet denne sang, er grebet af Jesus Kristus. Det skete, som vi ved, under det stærke indtryk af de pludselige dødsfald omkring ham. Nu begyndte vor herre for alvor sin gerning med ham. Det hårde og stejle i ham blev mildnet og blødgjort, det selvgode og stolte blev bøjet. Da blev han præst og fik et vidnesbyrd at frembære for sin menighed i ord og liv. Jeg tror, jeg tør sige, at jeg har ikke kendt noget menneske, i hvis liv vor herres gerning var så kendelig som i hans. Ikke således at forstå at han førte megen gudelig tale i sin mund; men det var en daglig opbyggelse at leve sammen med ham. Nej, han var netop ængstelig for at synes mere, end han var. Jeg lagde straks mærke til, at han stod op foran alteret i stedet for at knæle på knæleskammelen under indgangs- og slutningsbønnen. Jeg lod engang en bemærkning falde derom. „Å, T.,“ sagde han, „jeg har lagt mærke til, at jeg undertiden kunde knæle udvortes uden at gøre det åndeligt, og så vil jeg hellere stå op.“

Som han var sand, så var han også et ydmygt menneske. Det at være grebet af Kristus, gør ydmyg. Måske vil en og anden synes, at dette ikke passer på Brandt. Jeg vil da gøre opmærksom på, at den sande ydmyghed kan meget godt forliges med en ægte selvhævdelse blandt mennesker og en vis, sand selv vurdering. I det hele forholder ydmyghed sig ikke så meget til mennesker som til Gud. Og over for Gud var han ydmyg som få, jeg har kendt. Det kom frem på mange måder, men klarest i forhold til hans gerning. Sin præstegerning øvede han meget samvittighedsfuldt. Ikke blot fulgte han i almindelighed godt med i sin tid på de områder, der lå hans gerning nærmest; men han forberedte sig meget omhyggeligt til sine prædikener. Og dog sagde han engang til mig: „Ja, vi kan studere og forberede os; men det bedste i vor prædiken, det skal vi have givet, ja det skal vi sandelig have givet!“ — En anden gang sagde han et ord, som jeg vil være ham taknemmelig for, så længe jeg lever. Skønt jeg omtrent fra 20 års alderen vidste, at jeg vilde være præst, blev jeg dog angst for den gerning, da jeg skulde til at ordineres. Det syntes mig umuligt, at en præst kunde blive ved at tale til den samme menighed Søndag efter Søndag og år efter år.

Han måtte tale sig tom. Disse tanker nævnte jeg for Brandt. Men da sagde han med al den inderlighed, som han kunde lægge i sine ord: „Ja, men, kære Terkelsen, vi tror jo på den helligånd!“ Og bedre svar kunde aldrig være givet. Derfor var der i hans egen tale noget af den himmelske ild. Det vil mange her ude kunne sande.

Det menneske, der har ladet sig gribe af vor herre og ladet hans gerning ske med sig, som gamle Brandt havde, skal vor herre også nok hjælpe godt hjem til sig og sin glæde.

Efter mindefesten for Brandt fortalte pastor Kløvborg i Bregninge, at han havde besøgt ham på hans dødsleje, og da sagde Brandt: „Nu har jeg i mit lange liv bedt, og jeg har fået, søgt, og jeg har fundet, og nu ligger jeg og tænker på og håber, at vor herre også vil lukke op for mig.“

Juleprædiken holdt i Skibet Kirke 1911

over Johan. 1. 1.—14. „Ordet blev Kød“

Priser Brødre, hvor I bygge,
det Guds Ord,
som til Jord
kom med Liv og Lykke!
Genlyd Jul, af Toner søde,
som med Klang
Engle sang:
Kristus lod sig føde!

Herre vor Gud! vi vil gjerne være med i det store Lovsangskor. Tag nu mod vor Tak, saa ringe som den er, og lad den komme fra sande og oprigtige Hjærter, som intet hellere vil end leve hele Livet Dig til Ære.

DET gaar vist mange unge — og maaske mange af de ældre med — paa samme Maade, som det er gaaget mig, at naar vi fra det gamle Juleevangelium om Jesusbarnet i Krybben og Englenes og Hyrdernes Lovsange vender os til disse Ord af Johannes, som jo særlig er valgt som Juledags Evangelium efter den nye Tekstrække, da er det med Følelsen af, at det er vanskeligere for os at blive rigtig fortrolige med denne Tale end med det gamle Julebudskab, som vi alle kender lige fra vor tidlige Barndom, og som ganske umiddelbart, ligesom af sig selv, gaar os til Hjørte. Johannes' Ord derimod synes os mere fremmede, de er os langt mindre let tilgængelige, ja, vi kan godt sige: der er ikke en eneste af os, der har loddet Dybderne i disse Ord.

Der er brugt et træffende Billede herom: Naar man er ude i en Baad paa Havet, og Havet er stille og Himlen klar, og man saa læner sig ud over Rælingen og stirrer ned i Vandet, da kan man se langt ned. Man kan se Vandmændene, der trækker sig sammen og udvider sig,

mens de driver med Strømmen, og længere nede ser man maaske Smaafiskene svømme, men søger ens Blik saa stadig dybere, vil man opdage, at Vandet nu bliver saa dybt og mørkt, at det er umuligt at trænge længere ned. Man kan da faa en stærk Følelse af, hvor vældigt Havets Dyb er.

Men om Du og jeg vil give os Tid og Ro til at stirre ned i denne vor Juletekst, da vil vi gøre lignende Erfaringer blot om endnu større Dybder. Det er nemlig selve Dybet af Guds Rigdom, Visdom og Naade, som vi skuer ned i. —

„I Begyndelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud“. Det er som et Brus af mægtige hemmelighedsfulde Klange, hvormed Evangelisten slaar til Lyd for det Budskab, han vil bringe. Vi føres hermed saa langt tilbage i Tiden, som det overhovedet er muligt for vor Mennesketanke at naa: til den første Begyndelse, og der siges da, at da Begyndelsen skete o: den Gang, Tiden og hvad der er i den blev til, idet Gud skabte Himmel og Jord, da var Ordet. Ordet er altsaa forud fra Begyndelsen. Det er evigt som Gud selv.

Men hvem tænker nu Johannes paa, naar han taler om Ordet? For enhver, der læser vor Tekst igennem med Eftertanke, maa det være klart, at det er paa Jesus Kristus, Guds enbaarne Søn. Og naar Johannes kalder Vor Herre Jesus Kristus for Ordet, saa giver han os dermed et Fingerpeg til at forstaa, hvem Gud er, og hvorledes hans Forhold til os Mennesker er.

Er det ikke saaledes i Menneskelivet, at først gennem Ordet bliver et Menneske sig bevidst? Dyret mangler Ordet, derfor bliver det aldrig sig selv bevidst. Men naar Ordet fødes hos Mennesket, først som Tanke, dernæst som det tydelig udtalte Ord, bliver et Menneske sig bevidst som Menneske, som Personlighed; thi ingen kan klare sig, hvad han selv er, og hvad han vil, uden gennem Ordet, og ved at „sige det til sig selv“ og derfor: den Dag, et Barn begynder at sige „Jeg“ til sig selv, er det blevet sig selv bevidst.

Naar altsaa Johannes siger: og Ordet var hos Gud, er det et billedligt Udtryk for, at Gud fra Evighed af har været sig selv bevidst. Gud er ikke en upersonlig Urkraft eller en tilfældig Skæbne, men Gud er en personlig

Gud, og derfor kan vi træde i personligt Forhold til ham. Men Ordet, som Johannes siger var hos Gud, er heller ikke noget upersonligt, et upersonligt Meddelelsesmiddel som Menneskeordet. Nej, Ordet var selv Gud. Det er den store „Gudfrygtighedens Hemmelighed“, som Mennesketanken aldrig vil kunne gennemskue og Menneskeordet aldrig finde fuldt ud rammende Ord for, dette: at Gud har aabenbaret sig som Fader og Søn, to Personer og dog kun én Gud. Kun ad Troens Vej fattes dette, og derfor er det ogsaa kun i den kristne Menighed, at Gud kan tilbedes som Fader og Søn.

Men der er endnu én Ting, som Johannes fortæller os om Ordet, foruden at det var hos Gud og var Gud, og lyt vel hertil, thi dette er jo Juleevangeliet: „og Ordet blev Kød“.

Ved Hjælp af de Ord, som Mennesker taler til hverandre, kommer vi til at kende hverandre, og jo mere inderligt Forholdet er mellem Mennesker, des mere vil deres Ord aabenbare deres Væsens dybeste Kærne. Naar det da hedder: „Ordet blev Kød og tog Bolig blandt os“, saa siger dette os intet mindre end, at Gud gennem sit Ord, gennem sin Søn, har aabenbaret os, hvem han er. Gennem Ordet over alle Ord, vor Herre Jesus Kristus er det nu blevet muligt for os Mennesker at naa til Vished om Guds inderste Væsen, og om hvorledes Guds Sindelag er mod os.

Det, som Gud først og sidst vil sige os gennem sin Søn, er da dette, at han elsker os. Der er intet, han hellere vil, end at hvert eneste Menneske skal overtages om hans Kærlighed og erfare den i sit Liv. Jesu Liv her paa Jorden lige fra den Stund, han fødtes i Bethlehem, til han udaandede paa Golgathas Kors, kan samles i det ene: „Saa højt elsker Gud jer Mennesker, saa meget betyder enhver af Jer i Guds Øjne!“

Men er det dog ikke det glædeligste Budskab, som tænkes kan, et ret Evangelium, at vi kristne har Lov til, idet vi holder os til, hvad Gud har sagt os gennem sin Søn, at være fuldt forvissede om, at Guds inderste Væsen og Sindelag overfor os er den varmeste, dybeste Faderkærlighed! „Godt kan vi nu ved Nattetid kende som Børn vor Fader blid“. Selv om vi er omgivet af Nattens 0: af Syndens, Sorgens og Dødens Mørke, som mangan

Gang kan gøre det vanskeligt for os at finde fremad og komme nærmere mod Gud, saa har Jesus dog banet os Vejen. Hans Komme til Verden betyder: „Fra nu af staar den lige Vej til Guds Faderhjærte Eder aaben, og Gud længes efter, at I skal befare den, thi han vil i Forbindelse med Eder“.

Men hvorledes lyder nu det Budskab i Dine Øren: „Gud elsker Dig. Han ønsker at komme i Forbindelse med Dig“. Thi det kan lyde meget forskelligt for Mennesker. For nogle lyder det, som var det ingenting eller noget ganske ligegyldigt i Lighed med en Bekendtgørelse fra én, med hvem man ikke har noget at gøre. Eller det kan lyde som en køn Taleblomst fra en Prædikestol, som man synes det kan være stemningsfuldt nok at høre paa en Gang imellem, f. Eks. paa en Højhelligdag som denne, men som man ellers ikke mener at have Brug for i det hverdagslige Liv. Lytter Du saaledes til Evangeliet, maa Du ikke vente Dig meget af det; thi Du har ikke modtaget det paa rette Maade. Du har glemt at aabne Dit Hjærte derfor; og det er den første Betingelse for, at det kan bringe Dig noget godt. Men kommer dette Budskab til et Menneske, der har sukket og længtes efter det, og som derfor, nu da det lyder til ham, lytter med hele sin tørstende Sjæl, da kan det bringe en hel Omvæltning, noget helt nyt og frydefuldt ind i et saadant Menneskes Liv.

Der kunde nævnes adskillige Eksempler herpaa for den kristne Menigheds Levnedsløb. Lad mig blot nævne ét, som maaske er adskillige af os kendt. En ung Seminarist, der levede for et Par Menneskealdre siden, Kr. Kold, var kommen i Tvivl, om han ikke var ganske uværdig til at kalde sig Kristen. Men da hørte han en Dag den Forkyndelse: „Gud elsker Menneskene“. „Tidligere“, fortalte han selv, „troede jeg, at Gud var en Politimester, eller en streng Skolemester, som passede paa, naar vi gjorde ondt, for at han kunde give os en Ørefigen, men nu gik det op for mig, at Gud i Kristus elskede Menneskene, ogsaa mig. Jeg har“, føjede han til, „aldrig kendt Mage til det Liv, den Lys og Kraft og Drift, der da opstod hos mig. Jeg var saa glad, at jeg ikke vidste, paa hvilket Ben jeg skulde staa over den Opdagelse, jeg havde gjort.“ — „Sværmeri“, vil Du maaske sige, det var der ogsaa mange af hans

samtidige, der sagde. Det var i alle Tilfælde et Sværmeri, der fyldte den Mands Liv med en Glæde, som holdt sig, til han som gammel Mand drog sit sidste Suk.

Og nu ved jeg jo godt, at Julebudskabet om Guds Kærlighed til Syndere kan bygge og bo i et Menneskehjærte uden at frembringe et saadant bestemt aandeligt Gennembrud, men vokse sin mere stille Vækst; og det er jo heller ikke det, som det kommer an paa, hvorledes Julens Evangelium oplader sig for os, men Hovedsagen, det afgørende er, at vi virkelig for Alvor faar lukket vore snævre og ligegyldige eller bekymrede og forsagte Hjærter op for ham, Guds Ordet selv, Budbringeren og Aabenbarelsen af Guds Kærlighed, og saa lader det, som han siger os, slaa sine Rødder dybt i vort Hjærteliv.

Sker det, da vil det altid kendes derpaa, at der tilflyder vort Liv ny Glæde og ny Kraft. Saaledes er det netop Gud ønsker, at hans Glædesbudskab skal virke, og derfor er det et baade dejligt og rammende Udtryk, som bruges i en af vore Julesalmer, naar „Julebuddet“ kaldes „Vældet til evig Glæde“, og der saa føjes til

Glæd Dig da kun, hver Menneskesjæl,
stinger end Ormen endnu Din Hæl!
Favn kun trøstig, hvad Gud har givet,
løft Dit Hoved, og tak for Livet.

Ja, saaledes er det, at Gud vil, at Du skal leve Dit Liv, ej med ludende Hoved og sløvt, bittert eller bedrøvet Blik, men med Hovedet oprejst og med frimodig Tillid og med Hjærtet fuldt af Lovsangstoner over Guds Naade mod Dig.

Vor himmelske Fader, der kender os Mennesker saaledes, som Skaberen kender sine Skabninger, han ved, at om der skal komme den fulde Velsignelse ud af vort Liv, saa trænger vi til en stadig Fornyelse af Glæde og Kraft, og derfor er det netop ogsaa denne Fornyelse, som bebudes den faldne Menneskeslægt første Gang, Juleevangeliet lyder her paa Jord gennem Engelens Mund: „Se jeg forkynder Eder en stor Glæde. Eder er i Dag en Frelser født“; thi det vil sige det samme som: „Saa højt elskede Gud Jer Mennesker, i den Grad ligger det ham paa Hjærte, at der skal komme noget godt og velsignet ud af Jert Liv, at han sender Jer sin egen Søn, som Eders

Frelser, Eders Hjælper i Nød“. — Thi vi er i Nød. Der er frygtelige og stærke Kræfter, som raser baade uden for os og indeni os, og som truer med at lægge vort Liv øde og lade os synke stadig dybere i Afmagt og Fortvivelse eller i forhærdet Sløvhed, og det er Syndens, Dødens og Djævelens Kræfter. Skal vi staa alene i Kampen mod dem, da vil denne Kamp for os kun blive en Række af Nederlag, men nu lyder altsaa Glædesbudskabet: „Gud har i sin store Naade og Barmhjærtighed sendt Jer ham, der ene kan føre Jer frelste gennem Kampen og give Jer Sejren i Hænde, fordi han selv har vundet den store Sejr over disse Kræfter“. Og derfor: selv om vi stadig skal kæmpe, og selv om vi ogsaa idelig vil blive mindede smerteligt om, at vi er mærkede af „Ormen“s Bid, som hæmmer vor frie Gang, saa lad os dog trøstigt favne, hvad Gud har givet os i vor Frelser, lad os støtte os til ham under alt, hvad der møder os baade af Fristelser, Kampe og Sorger, og vi skal erfare, at ved hans naadige Hjælp kommer der mere og mere Velsignelse og Glæde over vor Livs Vandring, thi den nærmer sig stadig mere det Maal, som Gud har sat for enhver af os: den fulde Frelse for Synd og Død. Ja, Venner, er ikke dette Juleevangeliets uendelig dybe og dog saa velsignet enfoldige Indhold! Men dette hviler paa den Kendsgerning som Johannes her nævner; „Ordet blev Kød og tog Bolig iblandt os“.

Og saa slutter Johannes: „Og vi saa hans Herlighed, en Herlighed som en enbaaren Søn har den fra sin Fader, fuld af Naade og Sandhed“. Den gamle Apostels Tanker glider tilbage til den Tid, da han havde sit Livs største Oplevelse. Det var, da han som ung Mand af Johannes Døber var bleven vist hen til Jesus og da han havde fulgt Jesu kaldende Røst „Kom og se“. Da havde han for første Gang set hans Herlighed. Men naar Johannes nu mindes dette, er det ikke med Vemod, men med Tak; thi den Herlighed, som han da havde set, den havde han jo selv faaet Del i. Han mærkede fra Dag til Dag, hvorledes den fyldte hans Liv med Naade og Sandhed. Derfor er det et takkende og prisende Vidnesbyrd, han her aflægger.

Aah om Du og jeg maatte gøre den samme livsalige Erfaring som Johannes, at Guds Søns Herlighed giver

vort Liv dets rigeste Indhold! Saa vil vi ogsaa bedre forstaa, at hver Gang Kirkeklokkerne kalder til Samling, saa er der altid noget af Julefestens Klang i dem; thi de indbyder os til at mødes der, hvor vor Frelser, Guds-Ordet selv klarest fra Slægt til Slægt har aabenbaret sin Herlighed: i sin levende bekendende og takkende Menighed. Og vi vil ikke lade dem kalde forgæves. Og styrkede, trøstede, oplivede vil vi gaa hver til sit, og saa godt, som Gud vil give os Lykke til, i vor egen Kreds gennem vort daglige Liv aflægge Vidnesbyrd om den Naade og Sandhed, som Julefyrstens evige Herlighed har skænket os fra Dag til Dag skænker os.

Amen!

Samtidig med, at jeg sender Elevforeningen denne Juleprædiken, vil min Kone og jeg gerne have Lov til at ønske alle de gamle Ollerup-Elever, som vi kender, en glædelig og velsignet Jul og et godt Nytaar.

Selde Præstegaard, Skibet.

J. Trier.

Kirkelige Forhold i Sønderjylland.

INTET Sted er Statskirkeformen mere meningsløs, end den er hos os i Sønderjylland, hvor Staten i den Grad over Indflydelse over Kirken og kun giver saa ringe Plads — eller rettere slet ingen — for friere Rørelser. Statskirken er efterhaanden bleven mere Statsinstitution end Kirke i den Forstand, at den i første Række tjener Statens Interesser og først i anden Række de virkelig kirkelige Interesser. Her er det, der kæmpes, først og fremmest om Modersmaalet. Dets Tilværelse trues jo i alle Forhold af Staten, men det trues ogsaa allerede nu af den gennem Kirken. Statskirken er ved at blive for-tysket. I Aand vil den jo efterhaanden blive det af sig selv, naar alle dens Præster er uddannede ved tyske Uni-versiteter og paavirket af de forskellige tyske kirkelige Retninger, der intet har med dansk Kirkeliv at gøre. Denne Fortyskning er uhyre farlig, hvor der ikke lever en vaagen dansk Befolkning, der følger levende med i de aandelige og kristelige Strømninger, som er fremme i det danske Folk i Nutiden. Fortyskningen vil her kunne ske ganske umærkeligt, komme snigende som en Sot, der efterhaanden faar det danske til at sygne stille hen. Der skal en vaagen Menighed til at staa imod her.

Men rent sprogligt begynder Kirken ogsaa efterhaanden at fortyskes. De sydligste danske Sogne i Flensborg og Tøn-der Amt har alt i mange Aar ingen danske Gudstjenester haft, skønt de er rent dansktalende. Men ogsaa i mange andre Sogne længere nord paa har Fortyskningen af Kirken i de sidste Aartier taget en foruroligende Fart. Der er ikke ret mange Sogne mere, hvor der ikke er indført en Del tyske Gudstjenester aarlig, selv om der ingen tysk-talende Mennesker findes i disse Sogne. Den tyske For-ening har været ihærdig med sine Andragender om Ind-

førelsen af tyske Gudstjenester, og Konsistoriet i Kiel, Kirkestyrelsen, har altid været meget villig, naar det gjaldt den Slags Andragender. Der er nu ikke saa faa Landsogne, hvor der hveranden eller hver tredje Søndag prædikes Tysk. Og selv om Gudstjenesten er dansk, er det tit et mere end tarveligt Dansk, der lyder. Det er meget betegnende i den Retning, at der af Nordslesvigs over Hundrede Præster ikke er flere end højst fem, der har Dansk som Hussprog.

Statspræsterne køres i stramme Tøjler, særlig dog naar det gælder nationale Spørgsmaal . . . Saaledes var det i længere Tid forbudt Statspræsterne at tale i danske Forsamlingshuse, selv ved kristelige Møder eller i Foreninger, hvor de fleste Medlemmer var dansksindede. Præsterne var altsaa ligefrem ved et Forbud fra Statens Side afskaaret fra at øve en Del af deres Præstegerning blandt den største Del af deres Menighed. Denne meningsløse Anordning er imidlertid bleven erklæret for ugyldig. Men alligevel ses der fra Myndighedernes Side ikke mildt til de Præster, der ogsaa paa denne Maade søger at komme i Forbindelse med deres Sognebørn. De udsættes i de tyske Blade for de værste Angreb. Under disse Forhold bliver de tyske Præsters Syn paa Berettigelsen af vore Krav forkvaklede. Man har i sin Tid oplevet, at en Statspræst har erklæret det danske Sprogandragende i Synoderne for berettiget, men har dog stemt imod det med den Begrundelse, at han i første Række havde at adlyde Staten. Naar man saa i Nordslesvig har haft stærkt politiserende tyske Præster, forstaar man, at Statskirken efterhaanden er bleven saa tysk, at man let ser og mærker mere af Statens Aand i den end af Kirkens og Fredens.

Hvor ufrisindet og lidet aandeligt overlegen, der er handlet fra Statskirken Side, ser man hver Dag i dens Forhold til Frimenighederne. Endnu maa Frimenighederne jorde deres Døde, uden at de gamle Kirkeklokker faar Lov at lyde over dem, skønt det er dem forbudt at benytte deres egne Kirkegaarde, endnu er det forbudt Frimenighedspræsterne at forrette Jordpaakastelsen paa de gamle Kirkegaarde. Disse Forbud minder mere om Politiet end om Kirken.

Den umiddelbare Styrer af Statskirken hos os er Generalsuperintendent Kaftan. Titlen svarer til Biskop. Kaftan

er født i Nordslesvig og taler godt Dansk; han kender ogsaa de vanskelige Forhold her. Han er den Mand, som har Betingelserne for at sætte Bom for Kirkens Fortyskning, men han har aldrig prøvet paa det. Han har aldrig vist hverken Klogskab eller Forstaaelse af de danske Menigheders Krav; hans Styrelse har været alt andet end frisindet i de næsten tyve Aar, han har siddet paa Slesvigs Bispestol. I det Tidsrum, han har været Biskop, har Statskirken da ogsaa tabt mere og mere i Indflydelse. De Slægtled, som er vokset op i den nyere Tid, har Statskirken saa godt som ingen Indflydelse paa. De har lært at betragte Statskirken som tysk og fremmed, de har aldrig fundet et aandeligt Hjem der. Selv for mange af de gamle bliver Kirkestien i de senere Aar for stenet. Der meldes fra de fleste Steder om aftagende Kirkebesøg i Statskirkerne; alle Synoderne giver Genlyd af disse Klager, og der er ingen Udsigt til Bedring, tværtimod. Strømmen gaar fra Statskirken. Den Retning, som har holdt Folk mest ved den, er afgjort Indre Mission, der ledes og tildels bæres af Statspræster. I 25 Aar har denne kirkelige Retning, som er kommen til os Nord fra, udført et stort og velsignelsesrigt Arbejde i vort Folk under Ledelse af Pastor Tonnesen, Hoptrup. I de senere Aar har den optaget et Ungdomsarbejde, der allerede har godt fat flere Steder i Nordslesvig. I de første Aar, ja helt op til vore Dage, har Indre Missions Tilhængere i Almindelighed stillet sig afvisende overfor det nationale Spørgsmaal, hvis Berettigelse man ikke kunde eller ikke vilde indse, fordi som man sagde, det kun kom denne Verden ved. De tyske Præster gik ved alle Valg hen og stemte paa Fortyskningsmændenes Kandidater, mens de prædikede Afholdenhed fra al „Politik“. Folk af vore, som var paavirkede af Indre Mission, betragtede vi en Tid lang som tabte for den nationale Sag. At dette Standpunkt, saa usandt og uretfærdigt det var, i Længden var uholdbart, kunde man dog efterhaanden forudse. De nationale Rørelser sporedes i Tidens Løb ogsaa inden for denne Retning saa stærkt, at man ikke kunde undgaa at tage Standpunkt til dem, det vil sige, give enhver fri Hænder, give Danskerne den Ret, som aldrig var bleven nægtet Tyskerne. Dette har Formanden i Foreningen for Indre Mission i Nordslesvig, Pastor Tonnesen, Hoptrup,

indset og forstaaet. Men saa snart han var klar over dette og handlede derefter, blev der fra de mest tyskvenliges Side rettet stærke Angreb imod ham. Det endte med, at de mest tyske Medlemmer traadte ud af Foreningen. Paa deres Side staar Konsistoriet, og der er ingen Tvivl om, at Pastor Tonnesen og hans Flok i Øjeblikket ikke er velset af dette. Saa vidt man kan se, vil det stille sig i Modsætning til Foreningen for Indre Mission. Og her staar vi ved noget meget betydningsfuldt. Dette, at den eneste stærkt levende kirkelige Retning inden for Statskirken i Nordslesvig drives over i ufrivillig Opposition til denne, vil gøre den ikke alene fattigere, men meget fattig.

Der er ingen Tvivl om, at Formerne for Kristenlivet i det danske Nordslesvig i Fremtiden er fundet væsentligt i de to Retninger: Indre Mission og de grundtvigske Frimenigheder. Støder man nu den første fra sig ved Utaalshomhed og Mangel paa national Forstaaelse, da vil det jo kun være en Formssag, om den tilhører Statskirken eller ikke, dens Udvikling vil denne ingen Indflydelse faa paa i Længden.

Nej, Fremtiden gror ikke inden for den snart tomme og døde Institution, Statskirken, som ikke har forstaaet sin Tid og sin Opgave. Det kirkelige Røre hernede vedkommer i Øjeblikket reelt kun Statskirken for saa vidt, som denne staar i Kamp med det meste af det. Derimod gror det i de senere Aar stærkt inden for de grundtvigske Frimenigheder. Der øves af disse et omfattende Missionsarbejde alene i de mange Forsamlingshuse, hvor Frimenighedspræsterne er hyppige Gæster. Frimenighedsbevægelsen i Sønderjylland er nu ikke mere begrænset til en enkelt eller enkelte Egne, den er ved at finde Vej ud til hele Folket. De Familiers Antal, som slutter sig til den, er i de allersidste Aar fordoblet. I mange Forsamlingshuse holdes der faste gudstjenstlige Møder, og ud fra de gamle Menigheder danner der sig ny Kredse. Ud fra Sundeved Frimenighed er der saaledes i den seneste Aarrække dannet ikke mindre end fem større eller mindre Kredse, af hvilke de fire ligger paa Als. Stille og bramfrit uden Jag efter „Resultater“ er Arbejdet øvet ud fra de smaa Menigheder, de har aldrig jaget efter Tal, men har kun paa Modersmaalet forkyndt Evangeliet, som det var dem

givet. Nu viser det sig mere og mere, at der ikke er saaet paa Stengrund eller Klippebund. Tallet paa dem, der nu slutter sig om Frimenighederne, er meget større, end de fleste tror og aner. De enkelte, som har siddet rundt omkring og følt sig ene, samles nu mere og mere. De, der slutter sig til Frimenigheden, er tit unge eller yngre Folk. De unge, som har været paa kongerigske Skoler, og de, som har taget det bedste med hjem fra Højskolen, finder nu deres Hjemsted inden for den.

Egentlig er de kirkelige Forhold i Sønderjylland ikke saa triste, som de tidligere har været. Stadig mere og mere fuldttonende lyder Lovsangen mod Ham, som holder Folkenes Skæbne i sin Haand, flere og flere kommer med i Koret. Men under de gamle Kirkehælvinger i Fædrenes Kirker, ja der bliver mere og mere tomt. Ogsaa derfra har man fordrevet os. De fri Menigheder vil komme til at rumme det meste Kristenliv i Fremtiden, de Menigheder her nede, som ikke bøjer sig under Statens kolde og klamme Haand, men kræver Frihed for et sundt og naturligt Kristenliv.

Nordborg, i Oktober 1912.

Andreas Grau.

Om et bedre Byggesæt paa Landet.

Af Daniel Rasmussen.

I en Tid hvor Interessen for Bygningskunsten synes at vaagne overalt, og hvor vi herihjemme begynder at faa Øjnene op for, hvad vort Land ejer af gode gamle Bygninger, og hvor Forstaaelsen af, at skal vi naa et Resultat, der i nogen Maade kan taale Sammenligning med det bedste, vi ser om os fra ældre Tid, da maa dette naas ved at bygge paa det overleverede, paa de gamle Traditioner.

Kun ved at bygge videre paa det nedarvede kan vi vente at føre Udviklingen ogsaa paa dette Omraade frem i et sundt og godt Spor. Det gælder altsaa for os om at lære at kende alt det gode, vi ejer, lære at se, hvorledes de gamle Bygninger ligesom er vokset op af den Jord, hvorpaa de staar, saa de falder sammen med Omgivelserne og staar i Harmoni med Naturen om dem, ja ligesom hører denne til, og snarere øger dens Skønhed end formindsker den.

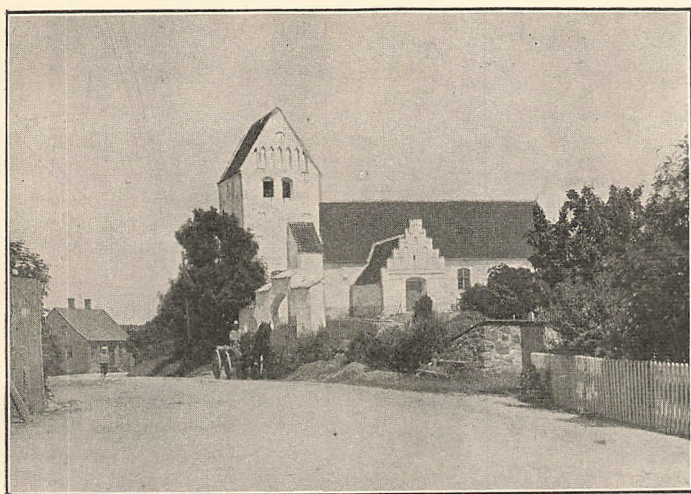
En kendt Arkitekt P. V. Jensen Klint sagde i et Foredrag for et Par Aar siden omtrent følgende: I et hvert Hjem paa Landet, men da særligt i deres, som har med Byggearbejde at gøre, burde findes ophængt paa Væggene Billeder af de fire mest karakteristiske Bygningsværker, vi ejer ud over Landet, saa man ved rigtig at se paa dem kunde faa Interesse for og Kærlighed til dem og derved lære af dem.

Det første skulde være Billedet af en Landsby-Kirke, som vi kender den i sin mest typiske Form, hvidkalket, teglhængt med Trappegavle op over Taget, det brede Taarn mod Vest og Koret mod Øst, med Vaabehuset ud

fra Skibet, vi kender den alle saa godt og ved hvor smuk den er mellem Kirkegaardens grønne Træer.

Det andet Billede skulde være af en dansk Herregaard, en af de rigtig gamle fra det 16. Aarhundrede, som de endnu staar med deres røde Mure og røde Tage, enkle og storladne i Form, de er lige saa karakteristiske som Kirkerne og vidner højt om den Tids Kultur.

Det tredie skulde være et Billede af en Bondegaard,

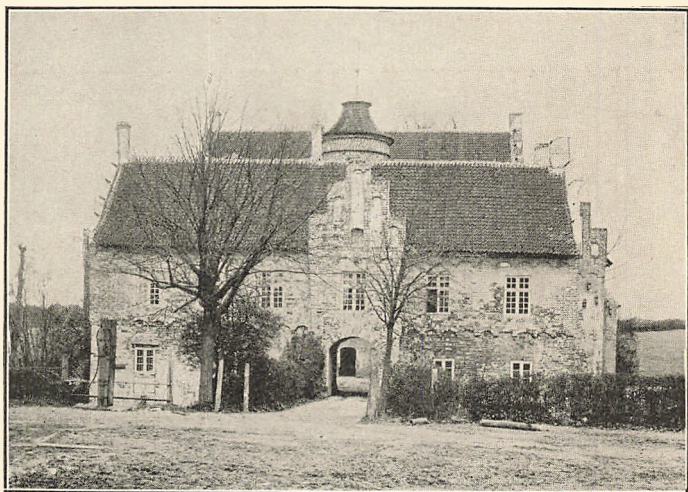

Landsby-Kirke.

som vi ogsaa kender den saa godt med sine 3 eller 4 Længer, Stuehuset med en lille Kvist over Indgangsdøren og med Stald og Lade i Sidefløjene, Væggene af Bindingsværk med malede eller tjærede Stolper og kalkede Tavler og Straatag, det hele ser saa smukt, indbydende og hyggeligt ud, særligt naar det i Foraarstiden bliver pyntet op samtidig med at Naturen ifører sig sit grønne Skud.

Det fjerde og sidste skal være et Billede af det allerældste Bygningsværk, vi kender, Stendyssen, Kæmpegravnen, den er Monumentet over selve vort skønne Landskab, Natur og Kunst i Enhed. Hæng Billedet op over de 3 andre og se og se paa dem.

Jeg vilde gerne gøre Jensen Klints Ord til mine, vilde gerne være med til at vække Interesse for et bedre Byggesæt paa Landet, det kan jo nemlig ikke nægtes, at skønt vi har saa gode Traditioner at bygge paa, saa smukke Forbilleder, og jeg vil tilføje, saa gode hensigtsmæssige Bygninger ogsaa til Brug, saa er vi i vor Tid alligevel kommen saa langt, langt bort, der er opført og opføres endnu stadig saa mange Bygninger, Huse og

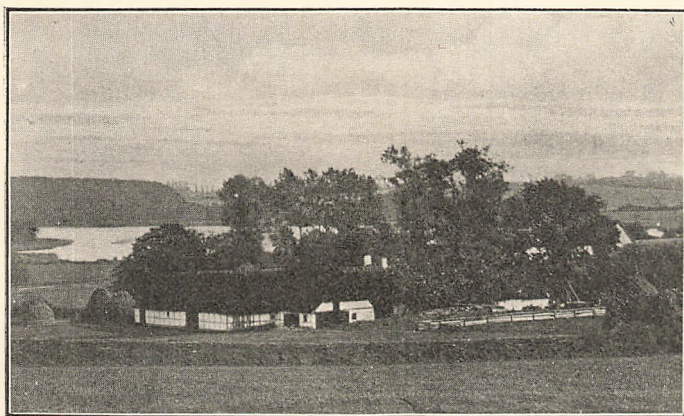
Rygaard paa Fyn.

Gaarde omkring i vort Land, som ikke pryder det, ikke er som vokset op af Grunden, som hørende Naturen til, men tværtimod staar i skrigende Modsætning til den.

Det er særlig de Huse og Gaarde, som er opført efter 1870, som bryder Traditionen. De gode Tider for Landbruget i disse Aar medførte, at der blev stillet større Fordringer til Boligen, og det gjaldt da om, at de nye Huse saa meget som muligt kom til at ligne dem, man havde set i Købstaden, der skulde være mange og store Værelser med store Vinduer og saa meget som muligt af Pynt udvendig. Stuerne skulde ligeledes udstyres saa fint som muligt, fine polstrede Møbler o. l., om man havde Brug

for de mange fine Værelser, blev der ikke spurgt; og ofte gik det saadan, at man i Stedet for at bruge de fine Værelser nøjedes med til daglig at bo i Køkkenet eller Sovekammeret, ja undertiden i Kælderen, kun ved højtidelige Lejligheder, eller naar der kom fremmede, blev Værelserne brugt.

Disse store Stuehuse er godt kendelige endnu. I 1880-erne da man gaar over fra Kornsalg til Mejeridrift, kommer Staldene til at spille den største Rolle, Ændring og Ombygning af disse tager Fart, og samtidig begynder man

Bondegaard paa Fyn.

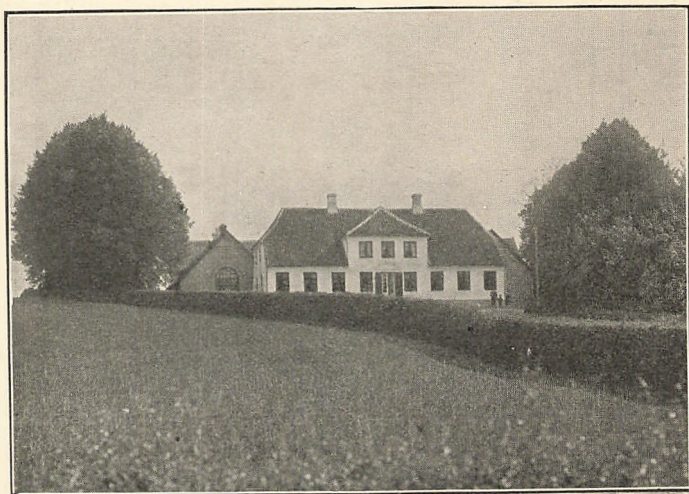
mer og mer at benytte Maskiner i Landbruget. Arbejdsmaaden bliver en anden, og Udgiften til Arbejdskraften stiger, det gælder derfor om ved Opførelse af nye Bygninger at indrette disse, saa at man kan nøjes med den mindst mulige Arbejdskraft. Da Kornet tærskes paa Maskine, bliver det vanskeligt at faa den nødvendige Tækkehalm, hvorfor man begynder at opføre Huse med flade Tage med Tagpap til Tag, men for at disse Huse kan rumme tilstrækkeligt af Hø og Halm, maa Murene gøres højere (Trepelen).

Dette giver selvfølgelig Bygningerne et helt andet Præg. I Stedet for de gamle hyggelige Bindingværkshuse med lave Mure og med høje Straatage faar vi nogle store Pak-

kasser. At de er grimme, kan vel de fleste se, men saa trøster man sig med, at de rummer saa meget og er saa lette at arbejde i, og naar der kan spares Penge, finder man sig i meget.

Først da disse nye Bygningsformer breder sig ud over Landet, begynder enkelte at faa Øjnene op og begynder at tænke paa, om der ikke kan gøres noget for at hindre, at Landets Udseende saaledes ødelægges.

Som det er gaaet med Gaardenes Stuehuse og Avlsbygninger er det gaaet mange andre Steder, men værst

Stuehus fra omkring 1860.

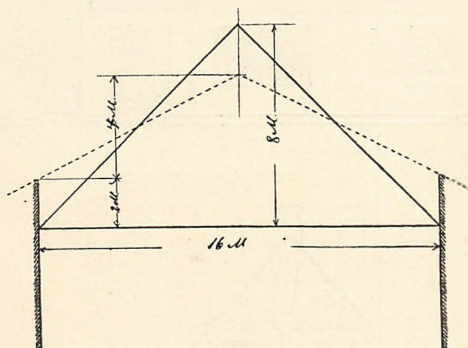
ser det vel ud i vore mange Stationsbyer. Var Gaardmændene fristede til at efterligne Købstæderne, saa var de Folk, der slog sig ned i Stationsbyerne, det ikke mindre. Hver Stationsby skulde helst være Købstad med det samme. Husene lægges i lige Rækker klinet op ad hinanden og helst saa tæt paa Vejen som muligt, og selv om Pengene er nok saa faa, saa skal der alligevel pyntes op paa Facaden, saa det ender med at denne bliver saa spraglet som vel muligt.

Cementen spiller naturligvis Hovedrollen ved denne Udpyntning og skal snart forestille Sandsten og snart Granit. Allerværst er maaske dog Cementtagsten, de skriger

op alle vegne, farvede og ufarvede og praler med deres egen Grimhed.

Vil man nu spørge, hvad der kan og skal gøres for i nogen Maade at ændre disse Forhold, ja saa maa der igen henvises til de gamle Bygninger, saa vi kan lære af dem, jeg skal prøve paa at vise, at de gamle Bygningsformer ogsaa for Avlsbygningernes vedkommende er fuldtud lige saa praktiske som de nye, naturligvis tillempet noget efter Nutidens Fordringer, der maa selvfølgelig skaffes mere Plads og mere Lys.

Da det for en stor Del er Tagformene, som giver Bygningerne deres Præg, vil det være naturligt at prøve en

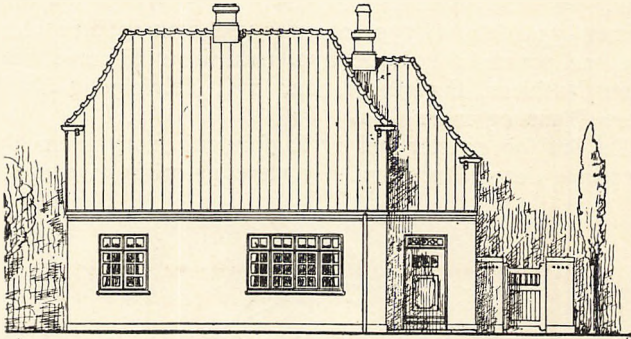

Rids af Tagværk.

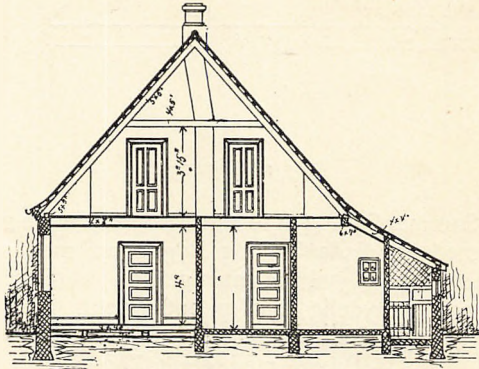
virkelig Sammenligning mellem den højtpriste Trempelbygning med det flade Tag og Bygninger med stejlt Tag uden Trempel, det vil da hurtigt ses, at Fordelen ved Trempelen er betydelig mindre end tænkt.

Vælger man f. Eks. som vedføjede Rids viser en Bygning paa 16 Al. Brede med stejlt Tag — ret Vinkel i Toppen — vil Tagværket rumme $8 \times 8 = 64$ cub-Al. for hver Alen af Bygningens Længde. Ved Trempelbygninger, hvor f. Eks. Trempelen er 2 Al. høj, hvilket jo er ret almindeligt, rummer Tagværket fra Loft til Overkanten af Trempelen $2 \times 16 = 32$ cub-Al. for hver Alen af Længden, Resten 32 cub-Al. skal da rummes i Spærværket og Højden maa derfor blive $32/8 = 4$ Al. Tagværkets hele Højde altsaa 6 Al. eller Trempelhøjden lavere end det stejle Tag.

Der er næppe Tvivl om, at den samme Mængde Korn med Lethed kan rummes i det stejlere Tag, inden man naar Rygningshøjden for det fladere, idet man ved Indsætningen kan komme Taget meget nærmere og derved kan

Facade mod Vest

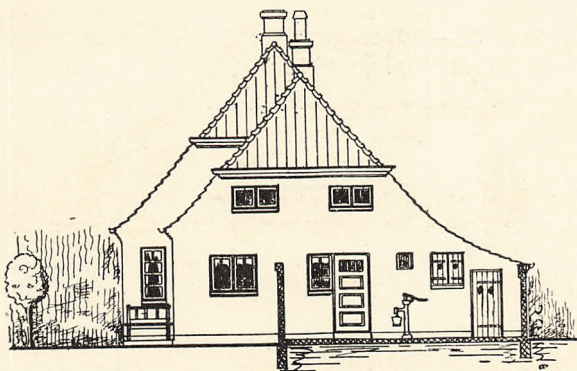
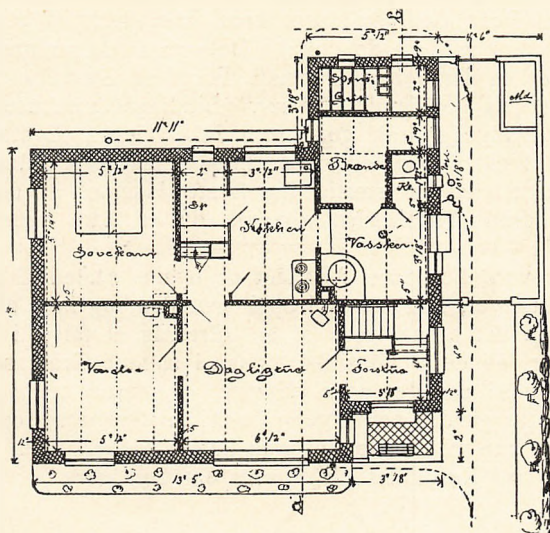

Snit a. b.

sætte Kornet bedre sammen, og tillige vil Kornets egen Vægt ved den noget større Højde gøre, at Kornet trykkes fastere sammen.

Naar man har set dette, haaber jeg, at det maa bidrage til, at de gamle Bygningsformer bibeholdes, de er meget smukkere og tillige i de fleste Tilfælde billigere, saa man ved at undgaa Trempelen kan faa Raad til at bruge bedre

og smukkere Tagmateriale f. Eks. brændte Tagsten i Stedet for Cementtagsten, Tagpap eller Jernblikplader. Straatage kan man jo desværre ikke regne med mere ved nye

Carl Louis Hans.

Bygninger, særlig ikke saalænge der er saa stor Forskel paa Brandassurrancepræmien for Straatage og brandfrie Tage, først naar man rigtig lærer at præparere Straatagene, saa de bliver brandfrie, kan man haabe, at Straatagene

igen vil vinde Indgang. Næst efter Straatagene er Tag af brændte Lerfалstagsten sikkert det bedste til Landbrugsbygninger.

For Bygninger gælder det, at det ikke er den paa-hængte Pynt, der gør Huset kønt, men derimod dette, at Forholdene mellem de enkelte Dele er stemt sammen, om Vinduer og Døre har den rette Form og Størrelse og er anbragt paa de rigtige Pladser. Bindingsværkshuse bygges selvfølgeligt saa godt som ikke mere. Egetømmer kan jo næsten ikke opdrives; men ogsaa af grundmurede Bygninger har vi særlig fra første Halvdel af det 19. Aarhundrede Forbilleder nok, saa de er ikke vanskelige at finde.

Har vore Forfædre forstaaet at bygge saaledes, at vi, som nu lever, kan se os i Spejl paa dem og lære af dem, saa maa det ogsaa være os en Æressag at følge i deres Fodspor, og dette vil sikkert naas i samme Grad, som vi lærer at se paa det gode, vi ejer, og lærer at holde af det, dette gælder selvfølgeligt baade for Bygherrer og Bygmestre, kun ved et forstaaende Samarbejde mellem de to Parter kan Resultatet blive, som det bør være.

*

*

*

Paa Side 38—39 er gengivet Tegninger til et mindre Hus paa Landet, opført 1912.

Et Foredrag om Vilje.

Ved Elevmødet 1912.

I Aaret 1158 samledes ved Landore en Flaade paa mellem 2 á 300 Skibe, bemandet med Sjællændere og Skaaninger.

Rigets bedste Mænd er om Bord, og de føres af den unge Konge, Valdemar den Store og Roskilde Bispen, Absalon.

Flaaden er bestemt til et Togt mod Venderne, som i en lang Arrække havde plyndret Danmark. I Borgerkrigens Tid havde de haft frit Spillerum her inde, og Landet var paa Vej til at blive undertrykket af dem.

Folket var fejgt, raadvildt og splidagtigt; men nu vil man alligevel prøve at hjemsøge Venderne i deres eget Land for paa den Maade at sætte en Stopper for Røvertogene.

Absalon er Drivkraften i Toget. Mange Hindringer havde han haft at overvinde for at faa det i Gang. Den værste var dog de danskes Skræk for de vilde hedenske Vender.

En Gang før havde Kongen prøvet paa at faa et Tog i Gang, men det var endt paa Halvvejen og uden Resultat, nu er de samlet igen for at prøve paa ny.

Det havde knebet med at faa Folk til at møde, og nu de er samlede og skal af Sted, viser det sig, at det er absolut nødvendigt, at Mandskabet faar nogen Øvelse, inden de sejler. Med dette gik der en 14 Dage, endelig lettede man Anker og Sejladsen begyndte.

For ikke at blive opdaget af Fjenden, skulde man ro Skibene over Havet, og det gik kun smaat fremad, og jo nærmere man kom Fjendens Land, desmere sank Modet, og pludselig højste man Sejlene, vendte Skibene og satte Kursen efter Sjælland igen.

Absalon var i Spidsen og tæt inde under Rygen; men da den øvrige Flaade vendte, var han nødt til at følge bag efter; men vred var han.

Ved Aftenstid var Flaaden samlet inde ved Møen. Da Absalon her gik i Land, mødte han Kongen og bebrejdede ham hans vankelmødige Færd.

Kongen undskyldte sig med, at Roningen havde stjaalet Tiden; men næste Dag kunde de gaa derover for fulde Sejl; men Absalon, som forstod, at det kun var en tom Undskyldning, svarede: „Nu kan der rejse sig en Storm, imens maa vi nu blive liggende her og spise den Smule Mad, vi endnu har tilbage, og saa kan vi rejse hjem og har intet faaet udrettet“.

Og det gik, som Absalon spaaede; i tre Dage var det en forrygende Storm, saa Skibene maatte blive i Læ af Land, først den fjerde var Vejret saadan, at man kunde vove sig ud.

Med Absalon i Spidsen gik det atter ud over Havet. Det blev en drøj Tur; men frem kom man, fordi Absalon vilde det.

Man maatte atter ro sig frem for ikke ved Sejl at give Venderne Oplysning om, at man var paa Vej til dem.

Ja, Folkene fik ikke en Gang Madro; men medens de brugte den ene Arm til Aaren, kunde de med den anden føre Brødstumpen til Munden. Mange Skibe sprang læk og maatte af den Grund vende om, og flere fulgte, fordi Mandskabet tabte Modet.

Kongens eget Skib sprang læk og maatte vende; men Kong Valdemar vinkede Ingemar Skaaning hen til sig, og med draget Sværd i den ene Haand og Rigsbanneret i den anden sprang Kongen over de fraadende Bølger i et langt Spring fra sit eget synkefærdige Skib over i Ingemar Skaanings og fortsatte Farten, og ved Aftenstid lagde Kongen og Bispen med 60 Skibe — 200 var vendt om — ind under den lille Hedins Ø og tog et Par Timers Hvile. Derefter gik de i Land, tog ny Heste og jøg over Øen, dræbte nogle Mennesker, røvede lidt Kvæg, brændte nogle Hytter, og derefter gik Turen til Skibene og hjem til Sjælland igen.

Man kan synes, at det er kun et lille Udbytte efter de store Anstrengelser; men i Virkeligheden var det meget; thi Begyndelsen var gjort. Man havde vist, at Venderne

kunde besejres i deres eget Land. Det er Absalons stolte Vilje, der driver de forsagte frem.

I mere end 20 Aar fortsættes Kampen med Venderne; i Vinterkulde, i Sommerhede pløjer Absalon Søen, opsøger og slaar de vendiske Sørøvere, hvor han møder dem, og gør Landgang paa den vendiske Kyst, snart her og snart der, indtil Vendland i 1186 er erobret og lagt ind under den danske Krone.

Samtidig med, at han frigør Danmark for Fjenderne, søger han at gøre det vanskeligt for Fjenden at trænge ind i det ved at rejse en Del stærke Borge paa de mest udsatte Punkter.

Derfor bygges Valdemars Volden ved Danevirke, Stejleborg, Kallundborg, Nyborg, Taarnet paa Sprogø, Vordingborg og vistnok ogsaa Sønderborg paa Als. Det er stærke Politi-Soldater, der sættes som Vagt for danske Sunde og Lande.

Ved sin Kamp frigør Absalon ikke alene Landet, men ved den opdrager han ogsaa Folket; thi nu de fik en stor fælles Opgave at samles om, blev de mange Smaatterier, som før havde delt dem, skubbet til Side. Ligesom en frodig Kornafgrøde kan kvæle Ukrudtet i Marken, saaledes kan gode Interesser hæmme eller dræbe de daarlige Spirer, der er i en Menneskesjæl.

Absalon havde begyndt sin Kamp med et fejgt, et raad-vildt, et splidagtigt Folk, han efterlader et modigt, viljestærkt, helt og fædrelandskærligt Folk.

Det er Absalons rene, stærke, uegennyttige Vilje, der udretter dette.

Han havde Vilje baade til at værne og til at bygge sit Land. Hos ham er der ingen Spørgsmaal, om det kan nytte, om det er morsomt eller strængt.

Landet skal frigøres for Fjendens Aag, og saa bliver det frigjort.

Denne stærke Vilje er ikke noget for Absalon særegent, skønt vi møder den hos ham i en særlig stærk, mandig og uegennyttig Skikkelse, den møder vi i Nordens Historie Gang efter Gang: Ved den øver Niels Ebbesen sin Daad i Randers 1340, den samler Nordens Lande under Valdemar Atterdag og Dronning Margrethe, den frelser København 1658—59, ved den vinder Karl d. 12. sine Sejre, den frelser Frederiksstad 1850, den genrejser vort Folk efter

1864, og den gør saa mangt et stille Arbejde, som ikke bliver optegnet i Historiens Bog, og den, tør vi vel haabe, er levende hos danske Kvinder og Mænd den Dag i Dag; thi det er den, der fornyer Livet; meget kan falde, men Viljens stærke Borg er uindtagelig.

Der er bleven sagt om os Danske, at vi i vore Dage er et af Europas mindst nationale Folk, at vi har mistet vor Forsvarsvilje, at vi gaar uden om Anstrengelserne og Udgifterne, som er forbunden med et Forsvar, og at vi lever i Stedet for paa Livet løs et letsindigt og nydelsesfyldt Liv. Hvis dette er sandt, saa er vi sikkert et dødsdømt Folk; men det tror jeg ikke, det er.

At der dog er noget i den Tale, tør jeg imidlertid ikke benægte. Vi ved jo alle, at der er en hel Del Mennesker, som taler med stor Overlegenhed om det nationale, ja man har endog hørt enkelte sige, at det var ligegyldigt, enten man var dansk eller tysk, Hovedsagen var, at man havde det økonomisk godt.

Hvis langt den overvejende Del af Folket talte saaledes, saa det ilde ud for os; men det gør den ikke, ja jeg er endogsaa vis paa, at mange af dem, der kommer med de overlegne Udtalelser, huser i deres Bryst en Fædrelandskærlighed og Forsvarsvilje, som foreløbig slumrer; men som vilde vaagne den Dag, da Landet var i Fare. Thi skønt jeg ikke forstaar eller for min Samvittigheds Skyld tør slutte mig til dem, der mener deres Land er bedst værnet ved intet Forsvar at have, saa er jeg dog overbevist om, at deres Kærlighed til Fædrelandet og deres Vilje til at forsvare det med de Midler, som de finder mest passende, kan være lige saa dyb og ærlig, som den vi har, der mener vort Land bedst værnet gennem et kraftigt Militærforsvar.

Derimod kan jeg ingen Undskyldning finde for dem, der ikke vil forsvare deres Land, fordi det koster for mange Penge. Jeg kan ikke se rettere, end at de mangler den Fædrelandskærlighed og den Forsvarsvilje, som i første Række betinger et Folks Leveevne; „thi et Folk kan blive gammelt; men det ældes ikke, saa længe det hævder sin Plads i Verdensudviklingen, og det kan ikke dø, saa længe det bliver sig selv tro“.

Igennem Aarhundreders Arbejde og Kampe har vort Folk vist dets stærke Levevilje. At vi endnu kan give

Indskud i Verdensudviklingen, bærer Navnene „Selandia“ og „Fionia“ sidst Vidnesbyrd om, og jeg haaber og tror, fordi jeg ikke vil slippe den Tro, at noget af den Aand, der besjælede en Biskop Absalon, er levende i det danske Folk den Dag i Dag; thi det er en saadan Levevilje, der betinger Fortsættelsen af vort Folkeliv.

Som det er Viljen, der bygger Folkelivet, saaledes er det ogsaa den, der danner Grundlaget for det enkelte Menneskeliv.

Vort Arbejde er i de fleste Tilfælde en Viljessag.

For at faa en Gerning gjort, er der tit og ofte adskillige Hindringer at overvinde. Her er først at nævne vor Magelighed, vor Mangel paa Lyst til Arbejdet. Lysten spiller en altfor stor Rolle i vor Tid, hvor mange har faaet Lysttheorien i den forkerte Hals.

Thi ganske vist er det sandt, at det er Lysten, der driver Værket; men naar det undertiden bliver fortolket, som det kun er Lysten, der kan drive Værket, er det pinende galt: thi det er i mange Tilfælde andet end Lysten, der kan og skal drive Værket.

Nævn mig et eneste Menneske i en eneste Livsstilling, der med frelst Samvittighed tør sige, at alt, hvad der falder ind under ens Gerning, gør man, fordi man har det saa inderlig kært. Et saadant Menneske findes næppe.

Jeg ved godt, at det er langt fornøjeligere at gaa bag Ploven, end det er at staa i en stinkende Mødding og fylde Gødning paa en Vogn; men det sidste er lige saa nødvendigt som det første, og derfor skal det gøres.

Det er for mig langt fornøjeligere at staa paa Talerstolen og tale til alle de kønne, klare Øjne, der er vendt imod mig, end det er daglig at rette 40 til 50 mere eller mindre aandfulde Stile; men det sidste skal ogsaa gøres, og derfor bliver det gjort.

I det hele har jeg ondt ved at tænke mig en virkelig god, samvittighedsfuld Gerning udført, uden at der staar en pligtro Vilje bag ved.

Nu ved jeg godt, at Pligten er et Ord, som har en daarlig Klang hos en Mængde Mennesker i vor Tid, og jeg kan godt forstaa det; thi det er et koldt og haardt Ord og staar langt tilbage for Livets rige, varme Kærlighed; men det er et nødvendigt Ord; thi fordi vi er saa fattige paa Kærlighed, som vi er, kan vi ikke undvære

Ordet Pligt. Og saa ved jeg da ogsaa, at saa god kan Gud være mod os Mennesker, at den Gerning, vi i sin Tid gjorde, kun fordi vi skulde gøre den, kan vi senere komme til at gøre, fordi vi har faaet den inderlig kjær. Kold Pligt kan blive til varm Kærlighed. Og hver eneste Gang et Menneske gør sin Pligt, lægger det et lille Stykke til sin Vilje.

Paa samme Maade som Viljen er den bedste Drivkraft til Handling, den der bedst overvinder Sløvheden og Ugideligheden, saaledes er den ogsaa det bedste Værn mod de Fristelser og Farer — Drikkeri, Forlystelsessyge og Usædelighed, som Verden giver, og som har saa stærk en Forbundsfølge i vor egen syndige Natur.

Her kan Kampen til sine Tider være haard, og vel ikke mindst i de unge Aar, saa længe Blodet rinder rask og sundt i Aarerne.

Den Kamp kræver Selvfornægtelse Gang efter Gang. Det er der dog ingen Ulykke i; thi ikke alene Glæden, men ogsaa Lidelsen er en Livsværdi; men skal denne Kamp føres til Sejr, saa gaar det ikke an at lade Lasten raade, saa maa Viljen sættes ind, den Vilje, der forstaaer at sige Ja til det gode, og et bestemt Nej til det, som er ondt.

I Kærlighedsforholdet mellem Mand og Kvinde er Viljen af den allerstørste Betydning. Ganske vist er det ikke den, men gensidig Tilbøjelighed, der fører to Mennesker sammen; men skal Kærligheden bevares, da maa man fra begge Sider ville værne den mod det, som vil gøre Fortræd.

Hvis det ellers er selvstændige Mennesker begge to, vil det ikke kunne undgaas, at de maa have forskellige Meninger om forskellige Spørgsmaal. En Konflikt er til Stede her, og den maa løses derved, at de begge maa have Vilje til at komme hinanden i Møde og igennem Samtale lære at forstaa hinandens Standpunkter for derved at finde den Generalnævner, som de to forskellige Anskuelser kan gaa op i.

Ligesom Strengene paa en Violin hver har sin Klangfarve og dog kan klinge kønt sammen, naar de er stemt paa den rette Maade, saadan skal og saadan kan med Guds Hjælp ogsaa to Menneskesjæle stemmes, saa Disharmonien er borte, og Samklangen kommer frem.

Endelig maa man ogsaa forstaa at nære og værne den

gode Plante, som ægteskabelig Kærlighed er; nære den med den kærlige gensidige Hensyntagen, som den i Længden ikke kan undvære; thi visne gør alt, som ikke plejes, og værne den mod alt det onde, som vil gøre den Fortræd, og der er altid nok, som vil gøre Fortræd.

Et gammelt Ord siger, at vi kan ikke forbyde Fuglene at flyve over vort Hoved. Det er rigtigt; men vi kan forbyde dem at bygge Reder i vort Haar.

Det er i den Forstand, som jeg taler om det her: Vi kan, fordi vi er syndige Mennesker, ikke forhindre, at onde Tanker, Lyster og Begæringer kan melde sig hos os; men vi kan med Guds Hjælp, og vi skal forbyde dem at blive til Huse hos os.

Melder den Slags Tanker sig, da skal vi ikke kæle for dem, hvor lystelige de end i Øjeblikket ser ud; men vi skal kaste dem paa Porten som uhøviske Gæster, vi vil ikke give Husrum.

Her gaar det ikke an at lade Lystfølelsen raade, her maa man henvende sig til den rene, stærke Vilje; den alene kan nære og varme det dyreste menneskelige Forhold, vi har.

Endelig endnu til Slutning maa jeg have Lov til at sige et Par Ord om Viljens Betydning for vort Guds Forhold. Her kan man sikkert sige, at den er af grundlæggende Art.

Vi tror, ganske simpelt, fordi vi vil, fordi vi føler, at uden Troen paa en almægtig, alkærlig Gud kan vi ikke leve Livet.

Paa samme Maade som Viljen er grundlæggende for vort Trosliv, er det ogsaa den, som er med til at bevare det.

Vi skal ikke gøre vor Bøn og vor Kirkegang afhængig af en Stemning; thi Stemninger er en luftig Vare, som der ikke kan bygges ret meget paa.

Selvfølgelig skal vi ikke øve Tvang over for andre; men vi skal ikke være bange for at tvinge os selv til at gaa flittigt i Kirke; thi tit og mange Gange er det kun en vis Ugidelighed, der skal overvindes for at komme af Sted.

Jeg giver ingen Regler her, thi det har jeg ingen Ret til; jeg kan kun tale om, hvad jeg selv har oplevet, og jeg véd da, at jeg adskillige Gange, naar jeg en Gang imellem var hjemme en Søndag og sad lunt og godt i min hyggelige Stue med en Pibe og en god Bog, har

maattet tage et Tag i mig selv og sige: „I Dag skal Du gaa i Kirke“, og jeg tror ogsaa, jeg tør sige, at jeg aldrig har fortrudt, jeg gik; men at jeg altid trods det eller maaske netop paa Grund af det har haft Udbytte af min Kirkegang.

Derfor drister jeg mig til at sige til I unge: Gør ikke Jeres Aftenbøn eller Jeres Kirkegang afhængig af en Stemning. I skal ikke være bange for at faa Vaner paa det Omraade. Skulde det ogsaa hænde, at I enkelte Gange syntes, at I vendte tomhændede tilbage, saa lad Jer ikke skræmme af det. Den Dag vil sikkert komme, da en saadan Viljes Handling skal bære sin gode Frugt; thi Livet er i dets forskellige Foreteelser først og fremst Vilje. Den holder Kærligheden i Glød, naar Lidenskabens Ild forlængst er brændt ud. Den giver et Menneske sikkert Værn, naar Videnskabens og Kunstens Huse styrter i Grus. „Det er Viljen, som det gælder, Viljen frigør eller fælder“.

P. Bak.

Vejen til de store Maal.

Foredrag ved Elevmødet 1912.

DEn sidste Vinter, jeg var Elev paa Askov, holdt Ludvig Schrøder et Foredrag, hvori Grundtanken var den: „Hold fast paa de lange Maal. Har I sat jert Liv ind paa en stor Opgaves Løsning, saa lad ingen Magt paa Jorden føre jer ind paa en Sidevej. Kun naar man lever Livet paa langt Sigt, faar dette sin rette Fylde og Glans.“

Ligesom Børn længes efter at blive store, saadan længes de bedste unge Mennesker efter at komme i Kast med de store Opgaver, efter at sætte Kræfterne ind paa at øve en Bedrift og vinde den Lykke, som dermed menes at ville følge. Saa snart denne Længsel er blevet klar hos os, saa melder Spørgsmaalet sig: Hvor gaar Vejen til de store Maal.

Derom kan vi hente Besked i Historien; men vi kan ogsaa gaa til Digterne. Thi de forstaar at tegne for os i en enkelt Person, hvad der var af Livsværdier i Tusinder af Menneskers Liv. Hvad Slægten har oplevet i Hundreder af Aar og paa forskellige Steder, det samles af Digteren paa ét Sted og til én Tid, saa at vi kan se det som i en Hovedsum.

Holger Drachmann har i sin Digtning „Prinsessen og det halve Kongerige“ fortalt et gammelt Eventyr og derigennem tegnet et Menneskes Udvikling fra de første Ungdomsaars Ligegladhedsstandpunkt og til Mandens Stade med Følelse af Livets tunge Ansvar, men ogsaa af dets store Værdi.

Det hedder i første Sang:

„Jeg lægger hin Tid i min Lyres Klang
og synger jeg for en sandfærdig Sang,
om hvordan der var en Svend en Gang,
der vandt sig saa favr en Pige
— og hun var en Kongedatter af Rang —
og dertil det halve Rige.“

Og saa fortælles der om en Smedesvend, „en frejdig, frisk og fornøjelig Fyr“, der hed Johan. Han faar at vide, at i den By, han er kommen til, findes en forhekset Prinsesse, som ligger i en Ligkiste i Domkirken; og hver Nat skal der sættes Vagt ved Kisten; thi sker det ikke, da vil Pest og Fordærv hjemsøge Landet; men hver Morgen, naar man kommer for at afhente Vagten, saa er han borte. Og det hedder, at den Trolld, som har besat Prinsessen, spiser ham. Denne Ulykke kan Prinsessen og Landet kun løses fra, hvis der er en Mand, der i tre Nætter i Træk kan staa Vagt ved Kisten.

Johan møder Hververne, der er ude for at skaffe en Vagt til Veje, og han lader sig hverve. Men da han om Natten staar i Domkirken, og Midnatstimen nærmer sig, da gribes han af Rædsel. I en Fart finder han en Dør, faar den brudt op og slipper ud, hvorpaa han styrter af Sted for at komme bort. Da møder han pludselig en lille Mandsling, som han har mødt en Gang før, og som paa-staar, at han har kendt Johan fra hans Barndom af. Denne Mandsling faar Johan til at vende tilbage til sin Post i Kirken, idet han siger:

„Det Arbejde, som man har taget sig paa,
det bringer man færdig; ej sandt min Ven,
naar man vil kaldes en ærlig Svend!“

Smedesvenden synes, at det lyder, som om denne Røst kom ud fra hans eget Bryst: og han adlyder den.

Lidt efter at han er kommen paa Plads i Kirken, slaar Klokken tolv; og Prinsessen staar op af sin Kiste. Johan springer op paa Prædikestolen og tager den Bog, som ligger der. Snart opdager Prinsessen ham og styrter hen imod ham. Hun ligner halvt et Dyr og halvt en Kvinde, „laadden, besat med Pigge og Pinde“. Hun jamrer og hyler, truer og beder; men Johan staar støt med Bogen i Haanden. Og hun kan intet ondt gøre ham. Endelig slaar Klokken ét; og Kistelaaget slaar i efter Uhyret.

Næste Morgen bliver han bragt for Kongen, som lover ham 200 Rigsdaler, dersom han vil staa Vagt en Nat til. Johan siger først Nej; men betænker sig og gaar ind derpaa.

Han gaar saa til Lystighed i Værtshuset og lader sine

Penge rulle. Men ud paa Aftenen bliver han stille.
„Han havde saa sælsomme Tanker“ :

„Hvad var det for Øjne, sælsomme graa?
det var, som de gennem min Brystdug saa,
det var, som de stirred fra hver en Vraa,
det var, som jeg skulde af Angest forgaa!
Prinsessen i Kisten, Prinsessen!

Det var, som jeg kendte de Øjne fra Lille.
De saa saa bønlike, klagende, milde;
men hu! saa lyped de mod mig hen.
Kvinden var borte, et Udyr igen.

Og er hun i Nød, jeg frier hendes Nød,
og vel skal hun leve, om end hun er død,
og ud skal hun gaa af en glædeløs Grav.
Det Blik; nej det glemmer jeg aldrig af.
Prinsessen i Kisten, Prinsessen!“

Han kommer ind i Kirken den anden Nat. Da Midnatstimen er nær, flygter han; men den lille Mand møder ham og faar ham tilbage paa samme Maade som sidste Gang.

Prinsessen sprang ud af Kisten. I Nat var hun helt en Kvinde; men hendes Hudfarve var kold og blaa; og i Øjet laa en skælvende Lue. Johan stod foran Alteret og bad sit Fadervor; og alt, hvad hun truede og bad, hjalp intet. Han blev paa sin Post. Og Uhyret mægtede ikke at skade ham.

Om Morgenens lovede Kongen ham Prinsessen og det halve Rige, dersom han stod Vagt en Nat endnu; og han gik ind derpaa.

Den Dag gik han endnu før fra Drikkelaget i Værts-
huset. Larmen og Bægerklangen huede ham ikke. Han
gik ud ved Stadsgraven; der sad han og drømte og stir-
rede ned i Vandet, mens Regnen drev omkring ham.
Hans Tanker var hos Prinsessen.

„Lad regne, lad regne, lad Blæsten slaa
og Vinden vende sin Vinge!
jeg stirrer ned i Vandet det graa;
det monne som Eventyr klinge.

Det bæres mig for, som jeg øjned en Arm
og Gyldenhaar over en Pande,
et Ligklæde over en bankende Barm,
Sorg under Øjnenes Rande,

Det bæres mig for, som en Haand greb fat
om min, den var streng som Sorgen.
Nu vel, jeg skal lade mit Liv i Nat
eller være Kronprins i Morgen!“

Det blev Aften. Johan indtog sin Plads i Kirken. Men ved Midnat greb Rædselen ham saadan, at han flygtede; han var dog ikke kommen langt, før den lille Mand var der igen. Og atter syntes han, at der lød en manende Røst til ham ud fra hans eget Bryst:

„Det Arbejde, som man har taget sig paa,
det bringer man færdig, ej sandt, min Ven,
om man vil kaldes en ærlig Svend!“

Snart er de inde i Kirken igen; og nu holder den lille Mand en Tale til Johan og siger, at nu træffer han ham aldrig mere, nu er han vokset sammen med sig selv og behøver ham ikke.

Johan er nu vokset fra sin Smedesvendesamvittighed, der havde taget Skikkelse, som den lille Mand. Nu var det ikke alene hans Ære som Svend, der holdt ham paa Posten. Han havde jo lovet sig selv, at han vilde lade sit Liv eller frelse Prinsessen. Nu var han en Mand, der ikke behøvede nogen ydre Regel eller Bestemmelse for at blive paa sin Post. Kærligheden til den ulykkelige Prinsesse var nu traadt i Stedet for Svendæres-Følelsen. Prinsessens bedende Øjne, der lyste gennem Troldehammen, var nu hans Lov, eller rettere: Kærligheden var hans Lov.

Denne Nat blev den sværeste. Saa snart Prinsessen sprang op af Kisten, svang han sig ned i hendes Leje; og alt, hvad hun tiggede og truede, alt, hvad hun tryglede og bad, var forgæves. Han laa støt og rolig; og han saa, hvorledes hendes Ansigt forvandlede, saa Livfarven kom tilbage. Hun tryglede og bad om at faa Plads ved hans Side; og hans Hjerte bankede, som om Brystet skulde sprænges; men han saa endnu en Lue af Vildhed i hendes Blik og blev liggende.

„Og det bares ham for, som en Haand greb fat
om hans, den var streng som Sorgen.
Nu vel, jeg skal lade mit Liv i Nat,
Naar blot Du bliver frelst i Morgen!“

Endelig slog Klokken ét; han sprang op af Kisten og holdt nu den dejligste Kvinde i sine Arme. Fortryllelsen var hævet. Han havde vundet Prinsessen og det halve Rige.

Drachmann siger i Efterspillet: „Ak, disse gamle Eventyr, jeg tror endnu derpaa!“ Det vil jo sige, at dersom man i vore Dage vil frelse og vinde en fortryllet Prinsesse, saa gælder det endnu, at man maa være rede til at ofre — Livet, om saa skal være, og ikke tabe Maalet af Syne.

Og Verden er jo fuld af mere eller mindre fortryllede Prinser og Prinsesser. Vi finder mange Steder Forhold, hvor vi med god Grund kan anvende Digterens Ord om „et Ligklæde over en bankende Barm“. Over det sønderjyske Folkelegeme hviler det præsiske Styres Ligklæde. Den stadige Krigsfare svæver over Europas Folk, saa der staar „Sorg under Øjnenes Rande“. Og Pengemagtens Vælde knuger Tusinder af Arbejderes „bankende Barm“.

Der er Opgaver nok for den Ungdom, der vil lade sig hverve til Kamp mod Fortryllelsen. Men Vejen til at faa hævet Fortryllelsen og til at vinde den Lykke for sig selv og andre, som deraf vilde følge, gaar uvægerlig gennem Opofrelse af ens egne Interesser. Kun den, der kan gøre Johans Ord til sine: „Nuvel! jeg skal lade mit Liv i Nat, naar blot Du bliver frelst i Morgen!“ kan gøre sig Haab om Sejr.

Det er den raske Ungersvends forvovne Bedrift Drachmann her har tegnet for os. Bjørnstjerne Bjørnson har skildret Manddomsbedriften i dens højeste Form i det Billede, han har givet af Hellig Olav i Digtet „Kongens Bøn“ i „Arnljot Gelline“. Før Slaget ved Stiklestad begynder, holder Kongen Bøn; og i de Ord, som Bjørnson her lægger ham i Munden, faar vi et gribende Billede af den alt opofrende Helt. Det hedder heri:

„Nu er den kommen, den store, den ønskede Stunden,
nu skal det bæres,
Korset mod Hammeren, Troen mod Vældet og Trodsen,
Ofret mod havesyg Magt.

Herre, Du ser, at jeg prøver at følge dit Fodspor.
Ikke mig selv har jeg villet, jeg bygger din Trone
op af de Stene, min egen har stykkevis tabt.

Herre, Du ser,
 skrøbeligt Bygværk jeg har;
 syndefuld jeg,
 halvvilde mange som følger.

— — — — —

Aa, hvad jeg synded tilforn,
 hedblodet magtkær og haard,
 drag ikke af paa i Morgen.
 Stryg det min Gud eller gem det, til Stunden er over
 lad ikke mig staa i Morgen i Vejen for dig!

— — — — —

Kanske for voldsomt jeg for; men jeg tænkte,
 skæres med skarpt maa den urvoksne Skogen, oprykkes
 Træet af Hundred- Stenen af Tusindaars-Ro,
 førend at Sæden kan gro,
 Kærligheds Sæd.

Endnu jeg mener det saa, jeg er glad ved,
 Folket nu støvner til Kamp, at det vredes og kommer,
 — kommer til Møde med dig!
 Kamp maa Du faa; thi de Gnister, som springer af Staalet,
 tænder din Ild, som fortærer det raadne og lyser
 langt ind i kommende Tid.
 Jag dem til Kampen; mit Hjerte af Nidkærhed luer,
 kast mig paa Baalet som Ved, bare Slægterne tændes deraf!

For Kongen gælder den samme Lov som for Smedesvenden: Gennem Opofrelse af sit eget naar man frem til Sejr over det onde. Som den forheksede Prinsesse ligger foran Johan og er bunden i Fortryllesen, indtil han siger: „Nu vel, jeg skal lade mit Liv i Nat, naar blot Du bliver frelst i Morgen!“ saadan ligger de vildledte norske Bønder foran Kong Olav. De har Overmagten. Han har ringe eller intet Haab om Sejr! men da han i sin Bøn udtaler Ordene: „Kast mig paa Baalet som Ved, bare Slægterne tændes deraf!“ da har han allerede Sejren i Hænde. Thi denne stolte Offervilje kan ingen Ondskab staa imod. — Han faldt vel ved Stiklestad; men som den helgenkronede Konge virker han gennem Aarhundreder til sit Folks Frelse, saa han sejrer i det lange Løb langt stærkere og dybere, end han vilde kunnet gøre det med ydre Vaaben paa Slagmarken.

I Fortællingen om Smedesvenden har vi den unge Mands Kamp for at vinde jordisk Lykke. Gennem Hellig Olavs Bøn ser vi Billedet af en Mand, der kæmper for at vinde den evige Ære. Hos ham er alt egenkærligt

Begær udslukt. Han naar Højdepunktet for al menneskelig Bedrift, idet han siger: „kast mig paa Baalet som Ved, bare Slægterne tændes deraf!“ og handler der efter.

Her er ikke Tale om at vinde Guld eller Ære for sin Hær eller for sit Folk. Nej, han ser ud over alle kommende Tider: „Slægterne“ skal tændes af hans Offer, ikke alene den Slægt, der var samtidig med ham, men alle Slægter, til alle Tider.

I disse to Billeder har vi Idealet af en Ungersvend og Idealet af en Mand. Højere end det, de viser, kan ingen naa. Og saa højt kan vel heller ingen naa. Det er med saadanne Billeder som med Ild- og Skystøtterne, der viste Israels Børn Vej i Ørkenen. Vi naar dem aldrig; thi de synes at flytte sig efter Haanden, som vi gaar frem.

Men for den, der gerne vil udrette noget, er det godt at fæste sit Blik paa saadanne Billeder; thi jo højere vi sigter, des længer frem har vi Betingelser for at naa.

Naar vi da har fæstet Blikket paa de høje Maal, da gælder det om, at vi som Johan kan have en Røst i vor Barm, der kan pege for os paa Vejen mod Maalet, naar vi er ved at ville forlade den. Ved enhver betydningsfuld Handling, vi foretager os, gælder det om nøje at prøve, om nu denne Handling peger i Retning af det Maal, vi vil naa.

Ligesom den Murer, der skal opføre et højt Taarn, flittigt maa bruge sin Lodsnoer for stadig at være vis paa, at Muren ikke kommer ud af Lodlinien, saa det hele en skøn Dag ramler ned, saadan maa vi ogsaa lodde og maale, dersom vi vil fare vel i vort Liv.

Denne Vurdering af egne Handlinger spiller ogsaa en stor Rolle i Samlivet med andre Mennesker; thi den Agtelse, vi vinder blandt vore Medmennesker, er næsten udelukkende afhængig af, om den Dom, vi selv fælder, og den andre fælder om os, er i Overensstemmelse med hinanden. Andre vil altid dømme os efter det, vi har udrettet; vi selv er tilbøjelige til at dømme efter det, vi gerne vilde have udført. Og naar vi skal bestemme, om vi arbejder hen mod vort Maal eller ej, da nytter det ikke, at vi holder os til, hvad vi gerne vilde have gjort; vi maa se efter, hvad vi virkelig har udrettet.

Mens vi er helt unge, da synes vi ofte, at vi sagtens kan naa det, vi stiler efter, selv om det er noget stort.

Og da gaar det ofte saadan, at vi ser med Foragt eller i bedste Fald med et medlidende Smil paa ældre Folk, idet vi tænker: Ja vent I nu, til vi kommer til, saa skal I se anderledes Bedrifter end det Makværk, I laver!

Det kommer af, at vi sammenligner det, vi vil gøre, med det, de andre har gjort; og saa falder Dommen ud til vor Fordel.

Begynder vi imidlertid ærligt og redeligt at stræbe mod de Maal, vi har sat os, saa vil vi snart komme paa andre Tanker. Da vil vi faa at se, at det ikke gaar saa let med at faa Drøm og Daad til at rime sig sammen. Virkelighedens strenge Skole, hvori man skal lære med koldt Hovede at sammenligne sit Arbejdes Resultater med det, man havde tænkt at naa, den er tung at gennemgaa; men det er vist, at den, der ikke er begyndt at gaa i denne Skole, er slet ikke begyndt paa at udvikle sig til at blive Mand. Den, der ser ædrueligt paa sin egen Gerning vil altid dømme mildt om andres. Thi han ved, hvor svært det er at styre efter Idealets Kompas.

Der er mange Mennesker, der er bleven bange for at stille efter de store Maal, fordi de har set, at saa faa naar det, de stræber efter. Men dette Mismod maa bekæmpes saa vel som alle andre Magter, der vil lede os paa Afveje.

Hellig Olav er klar over, at han ikke altid har holdt sig paa den lige Vej, naar det hedder i Bønnen: „Aa, hvad jeg synded tilforn, hedblodet magtkær og haard . . .“ eller „syndefuld jeg, halvilde mange, som følger“. Det er en ædruelig Maaling her foretages. Han ved til Punkt og Prikke, hvad han og hans Folk er værd, naar de skal maales med den ideale Maalestok. Alligevel bliver han ikke mismodig, men stævner dristig videre.

Der er noget af Morgenrødens Friskhed over de to Billeder, som Drachmann og Bjørnson der har givet os. Det er Ungdoms og Manddoms Løfter, som indfris paa kort Tid. Johan har kun tre Nattevagter at bestaa. Der gaar kun faa Timer fra Hellig Olavs Bøn, til han er død. I Virkeligheden gaar det jo ikke saadan. Vi kommer ikke i de store Slag, hvor Sejren er vunden paa kort Tid. I et langt og brydsomt Liv skal vi stride ustanseligt med de onde Magter i en pinagtig Smaakrig. Kan saa Begejstringen holdes varm under en saadan Kamp?

Grundtvig har i et Vers af en Sang om Gustav Adolf

tegnet os et Billede af, hvad der kan naaes i et Menneskeliv, der har haft Idealet som Ledestjerne, uden at det dog er naaet. Han lægger Gustav Adolf de Ord i Munden:

„Lad Bannere smuldre,
 lad Bølgerne buldre
 i Tidernes Elv;
 lad falde min Støtte,
 jeg kæmped og blødte
 for mer end mig selv;
 jeg brød for en Konge min Lanse,
 som kroner med evige Kranse.“

Disse jevne Ord: „jeg kæmped og blødte for mer end mig selv“! lyder vel fattige ved Siden af de stolte Ord, jeg før har fremdraget; men saa er de til Gengæld saa stilfærdigt stærke. De peger ikke højere end enhver, som har Villie dertil, kan gøre dem til sine, og de peger dog saa højt, som i det hele taget et Menneske kan naa. Johans og Hellig Olavs Ord er kække Løfter om Daad; disse Ord i Gustav Adolfs Mund er den kæmpende Mands stilfærdige Meddelelse om, hvor vidt han er naaet.

Og kan vi naa saa vidt, at vi kan sige med Sandhed: „jeg kæmped og blødte for mere end mig selv“! Da har vi Idealets Glans over os. Da har vi en Skat, som ingen kan berøve os. Lad Folk saa kun komme og sige: „Du har søgt Rigdom og Ære; og du har ikke magtet de Op-gaver, du paatog dig!“ saa vil vi svare: „Det kan være, I har Ret, selv bag de ædleste Bedrifter, som er udført af Mennesker, fandtes der Ærgerrighed, Magtbegær eller Guldthirst, saa vi er vel ikke gaaet fri; men et er sikkert: Vi har levet for mere end os selv. Og den Bevidsthed kan ingen berøve os!“

Gid det altid maa være saadan, at hvor der i vort lille Folk findes et Forhold, hvorom man kan bruge Digterens Ord: „Et Ligklæde over en bankende Barm“, at der da maa være en Ungdom, som ikke er bange for at give kække Løfter om at ville løse Fortryllesen; thi naar de saa ærligt prøver paa at fuldføre det, de har lovet, da vil de, naar Kampen er til Ende, kunne sige: „jeg kæmped og blødte for mer end mig selv!“ og den, der kan sige saadan, har allerede vundet Prinsessen og en Del af Kongeriget.

Lars Bækhøj.

Karakter.

Tale ved Elevmødet 30. Juni 1912.

I Oldefars, F. E. Bojsens „Budstikke“ staar der et Stykke bygget over en Vending, der lyder saaledes: „Der slaas saa mangt et Slag i Øresund, som intet kendes efter“. — Dette udvikler han saa paa forskellig Maade: Sejlskibene slog mangt et Slag mod contrær Vind, ofte uden paaviseligt Avancement; enhver, der kender noget til Sømandsskab, kan tale med derom. — Der sloges i Øresund mangt et Slag paa Kampens Dag, som ikke havde store Resultater. Tager man Øresund i lidt udvidet Betydning, kan man her minde om Niels Juel, der den 1. Juli 1677 vandt den største Sejr, den dansk-norske Flaade har vundet; dog vi vandt ej de skaanske Provinser, men maatte, som en Præst sagde, slutte „en skiden og skammelig Fred“. — 1710 udførte Hvitfeldt her sin lysende Daad, — men Kampen blev uafgjort. — Og endelig 1801, hvor Nelson til Trods for Menigmands Tapperhed, ynkeligt snød os; Slaget paa Kongedybet havde en kort Opblussen til Følge, men snart bredte Enevælden sig i al sin faderlige Dumhed. — Forfatteren overfører nu dette billedligt og taler om, hvorledes der ogsaa i Ørets Sund slaas mangt et Slag, hvoraf Resultaterne er for faa, hvorledes der paa det aandelige Omraade øves mangt et Arbejde, hvis Virkning er saa vanskelig at spore. Hvad han siger herom, husker jeg imidlertid slet ikke, men det kan ogsaa være det samme; hans Tid er ej vor. — Men Sandheden af det sagte gælder endnu, vor Slægt er udsat for saa forfærdelig mange Paavirkninger, for Pres fra alle Sider; men Udbyttet, Resultatet af det meget, der gøres, er ofte saa smaat. —

Her kan nævnes de mange Foredrag i vore Dage; sikkert tit er de ganske uden Virkning. Der kommer man

hen i et koldt Forsamlingshus, hvor Folk sidder op ad Vægge, der ofte driver af Fugtighed, og hvor man kan faa Lov at begynde, altid $\frac{1}{2}$ Time for sent, i et under-tiden tobaksfyldt Lokale. Der maa kunne gøres noget mere for Udsmykningen og Hyggen i vore Forsamlings-huse, men navnlig viser Valget af dem, der tilbyder sig som Ordførere, at man ikke altid kan skelne mellem det, der duer og ikke duer. — Og der kan nævnes de mange Prækener: „Guds Ord“ er ikke dyrt her i Landet i vore Dage. Herovre paa Sydfyen ligger Kirkerne jo saa tæt, at det er ganske meningsløst, ganske demoraliserende. Folk kommer saa let til det, at de ikke gider, — selv paa dette Omraade gælder det, at det, som koster lidt, vil Folk hellere have.

• Fremdeles de mange, altfor mange Fester her holdes, og ofte fortjener de Fornøjelser og det Gøgl, Folk løber efter, ikke dette Navn. I gamle Dage, da Himmelbjerg- og Skamlingsfesterne holdtes, da var der noget at gaa efter: de store Ordførere, Grundtvig, Blicher, Ploug — og Festerne skæmmedes ikke ved Kraftprøver og Karusseller. — Og endelig de mange Foreningsvirksomheder, som især fisker efter de unge, søger at faa dem tøjret saa tidligt som muligt, at faa dem indrullet i de forskellige Baase. De politiske Ungdomsforeninger er ude efter Ungdommen, med den Motivering, at de andre Partier kaprer alle de unge, hvis vi ikke ogsaa tager fat. Og Landet over finder vi de kristelige Ungdomsforeninger, hvor der vel udrettes meget godt, men hvor der ogsaa ofte øves et Pres paa de unge, som kun kan have den modsatte Virkning af den tilsigtede. Tvang og Paatrængenhed paa dette Omraade er noget af det forfærdeligste, fordi man netop i den unge Alder er mest følsom. — Og fra visse Sider kræves der national Undervisning, som om saakaldte „patriotiske Øvelser“ kan hjælpe noget paa den nationale Følelse. Den Raaben højt om det nationale og deraf følgende Dømmesyge, er bestemt politisk Parti tidligere havde Patent paa, er ved at brede sig. Gælder det om det religiøse Liv, at det helst skal vokse sin Vækst i det stille, kræver det nationale vist samme Voksevilkkaar, fremmes i alt Fald ikke ved Kunst. — Og saa til sidst de mange Gymnastik-, Sang-, Husflids-, Afholds- o. s. v. o. s. v. foreninger, altsam-

men Ting, som kan være gode, men hvor det gælder at vrage og vælge mellem det meget; thi nydes det i Overmaal, udebliver Virkningen ganske, saa at Slaget, der slaes, bliver fuldstændig resultatløst, ja saa det, der er ment som noget godt, kan komme til at virke i høj Grad skadeligt, virke forfladigende og udviskende.

Man har længe været klar over, at der var noget i Vejen med Ungdommen i de saakaldte højere Stænder, f. Eks. den akademiske Ungdom; man savner ganske den Frejdighed til Livet, de gamle f. Eks. de hostrupske Studenter kendte til, man er saa underlig reflexionssyg, gaar med en sær sygelig Trang til at sønderdele og analysere sine egne, baade Tanker og Følelser, kan saa daarligt fuldt ud og med Begejstring give sig en Idé i Vold. Den Tid, et andet Slægtled igen af Studenter kendte til herhjemme, da Begejstringen bar en „som paa brede Ørnevinger“, da „Stormgangens Jubel“ gik igennem en, da man var „Soldat i Idéens Hær“, den Tid er langt borte, man er bleven blaseret, gider intet, lever udelukkende med Følelsen af at høre Efterkommernes Tid til. —

Og i mange Krese lukker man sig inde i sig selv, lukker af, spærrer hermetisk for al højere Aandspavirking f. Eks. for alt, hvad der hører det religiøse til, hvad der har med det evige at gøre, alt skydes ind under Forstandens Afgørelse. Med den Tyrketro man har paa „Videnskabens“ Evne til at omfatte alt, skydes alt ind under dens Herredømme. En dansk Cand. mag. er ret Typen paa en saadan indskrumpen aflaaft Sjel, disse Vilh. Rasmussener i Lommeformat, vi kan træffe rundt omkring. Naturligvis er den saakaldte højere Skole, Latinskolen, deres faste Borg, men vi træffer dem nu ogsaa her ude paa Landet, naar de i Folkeuniversitetsforeningerne lader Videnskabens og deres eget Lys skinne for Mængden. — Med Rette er der gjort opmærksom paa Forskellen mellem disse aflaaft Sjøle og f. Eks. Tilstanden i den shakespeareske Sjøleverden, med den Aabenhed og Modtagelighed, man der træffer. Men vi behøver ej at gaa længere ud end til vor egen J. P. Jacobsen. Han stræbte efter og formaaede at sætte Problemerne under Debat, men ham kostede det ogsaa noget at naa frem til den Overbevisning i sin Sjæls inderste Stille, han stræbte

efter, han kunde ikke slaa sig til Ro — stivnet Ro — med en anden eller fjerdehaands Afgørelse.

Nej til at afgøre de store Spørgsmaal maa hele Personligheden sættes ind, Forstand og Videnskab løser ej Knuden.

Om Ungdommen paa Landet gælder meget af det samme, og her er Grunden som oftest den, at man har smagt paa saa meget, de mange Efterstræbelser, man har været Genstand for, har gjort en blaseret, man er bleven færdig. Dette umiddelbare, der skulde især netop være over de unge, er saa tit borte. Naar de unge kommer fra Højskolen, har de saa ofte taget deres Stade, ofte meget overfladigt; den Indflydelse, vækkende og styrkende, som Højskolen skulde have, kniber det saa ofte med.

At Ungdommen er bleven blaseret d. v. s. har mistet Umiddelbarheden, det modtagelige, ser man selvfølgelig bedst hos dem, som tror, de er kommen videre end andre. — Præliminærexamensfolkene er i mange Maader en Byld paa dansk Ungdom, ikke mindst Bondeungdommen. At sidde i Kupé sammen med disse 15—16 Aars Fyre, der med et overbærende Blik til de medrejsende snakker tyske og engelske Gloser, tumler sig i arithmetiske Formler o. s. v. — dansk Vigtighed giver sig et af sine mest utiltalende Udslag her. — Og i det praktiske Liv er det alligevel ikke dem, der kommer frem; de tror sig færdige, de føler sig beroligede ved Samfundets Forpligtelse til at skaffe dem et Embede som Belønning for deres Examen. Den Højskoleelev, som har faaet noget ud af Undervisningen, føler derimod netop, at han først er begyndt, er sat i Gang. —

Alt det pjattede, det blaserte, det overfladiske maa vi bort fra, vi skal udvikles til Karakterer, til Personligheder. — En Person betyder paa Latin en Maske, men det er den anden Betydning af Ordet Person: den, der har sit Formaal i sig selv og er Bærer af et højere Aandsindhold, vi lægger Mærke til. — Ordet Karakter er Græsk og betyder det indgraverede, det som har et bestemt Præg. Et ganske tilsvarende kort, men, naar man lodder dets Dybder, indholdsrigt Udtryk paa Dansk, er simpelthen Ordet „en Mand“. „En Mand er en Mand“, det vil sige en som er i Overensstemmelse med sig selv, én man kan stole paa. Bekendt er den oehlenschlägerske Linie: „ædle Kvinder, skønne Møer, og Mænd og raske

Svende“; „Mand“ behøver intet Tillægsord; Kvinderne kan være mere eller mindre ædle, Møerne vel undertiden ogsaa mere eller mindre skønne, men kan det siges om én, at han er en Mand, behøves der ikke mere.

Vore nordiske Forfædre var Karakterer. — Tænk paa en Skikkelse som Njali, den Sjælsstyrke, han lægger for Dagen, og som vi især bliver Vidne til ved Sagaens Fortælling om hans Død, finder sent sin Lige. Eller en Skikkelse som Dronning Margrethe, hun som er en af dem, der klarest og herligst har vist os, hvad det vil sige at sætte hele sin Energi ind paa en Sag. Det at kunne sætte noget ind for en Sag, er det klareste Tegn paa, at man er en Karakter. „Ikke for mig, og ikke for dig, men for den Tanke, vi elsker“. — Morten Luther i Worms, — han kunde sætte alt ind for sin Overbevisning; som han staar dér, den ene Mand, ene med sin Samvittighed, sin Overbevisning overfor Samfundsmagten, overfor Autoriteten, alt hvad der er fornemt og stort, viser han det skønneste Exempel paa en ægte staalsat Karakter.

Saadanne Skikkelser er ikke Vejrhaner og Vendekaaber, der retter sig efter den Vind, der blæser, som ikke tør gaa mod Strømmen, naar det gælder noget; at kunne dette, fordi det er en aandelig Nødvendighed for en selv, det er Tegnet paa en fast og mandig Karakter.

Stivhed og Stædighed gør det ikke ud for Karakterstyrke. Der er visse Folk, der har det saadan, at hvad de beslutter skal staa fast, selv om det er nok saa galt. Det at kunne indrømme en Fejl er saa saare langt fra at være Tegn paa Mangel paa Karakter. Det at hænge sig i gamle Anskuelser, der var gældende for 30 Aar siden, f. Ex. i Politiken, behøver ogsaa saare langt fra at være Karakterstyrke, men betegnes ofte langt mere træffende med Udtrykket Stædighed. — Og det at staa stejlt i Smaating er heller ej Tegn paa udpræget Karakterstyrke, men ofte Tegn paa en smaatskaaren og snæversynet Aand. Det er sandt nok, at man aldrig skal gaa paa Akkord, men der findes et gammelt latinsk Ordsprog, der passende kan oversættes saaledes: du skal være stejl i det væsentlige, men eftergivende, bøjelig i Maaden, hvorpaa det skal udføres. —

Karakteren skal udvikles fra Barnsben af. Det er

bekendt, hvorledes Jacob Knudsen stadig slaar paa dette, at al Nutidens Mangel paa Energi, Mangel paa Religiøsitet, og han kunde vist godt sige Mangel paa Karakter, paa faste Karakterer, beror paa den slappe Opdragelse, den har faaet som Børn. Lydighed skal de lære, lære at de har et Ansvar, at Brøde fører Straf med sig. Og de skal lære at faa gode Vaner. Det er forunderligt, som gode Vaner kan støtte Personligheden. De skal lære at bestille noget; naturligvis ikke føres ind i det Trælleliv, som den københavnske Mælkedreng eller Vogterdrengen, som Jeppe Aakjær skildrer ham, maa føre, men udføre et bestemt Arbejde svarende til Kræfterne.

Det gamle Ord „Lediggang er Fandens Hovedpude“ eller en Rod til alt ondt, har sin fulde Sandhed. For enkelte Naturer — Kunstnere, Digttere — vil en rummelig Udviklingstid, fri for Pligter, fri for Baand, være nødvendig; men hvem tør tro det om sig, at han har slige Talenter; for os almindelige Mennesker gælder det i alt Fald, at et støt, jævnt, normalt Arbejde er den bedste Vej til at danne ansvarsfølelse, støtte, faste Karakterer.

Hvis Højskolen sætter sig dette som Opgave at udvikle en Slægt, der kan snakke med om alting, der kan æstetisere, føre halvforstaaede eller misforstaaede Brokker af Søren Kierkegård eller moderne Forfattere i Munden, men som tror, fordi de har siddet 5 Maaneder paa Skolebænken, at de har slugt Alverdens Visdom, og som navnlig har faaet det ud af det, at nu er de færdige og egentlig for gode til legemligt Arbejde; hvis de er bleven Drømmere fremfor energiske, virksomme Mennesker, saa har Højskolen gjort stor Skade. — Højskolens Opgave er stadig den at virke vækkende og oplivende, men netop til at leve det Liv, der skal leves, tage fat paa de Opgaver, der ligger for, give Danmark energiske og karakterfaste Mænd og Kvinder, Mænd som vil gøre et Arbejde for sig selv, deres Hjem, deres Folk og deres Land, alvorlige maalbevidste Mænd. — Naar det siges, at Hamlet-typen er en ægte dansk Type, saa maa vi stræbe hen til, at dette kommer til at gælde ikke Shakespeares reflexions-syge, sygeligt grubliserende Drømmer, men den virkelige Hamlet, ham om hvem Saxo siger, at han virkede med „stor Forstand og lovlige Manddoms Gerninger“. — Enhver af os maa stræbe hen derimod, at det med Rette

kan siges om os, at vi virker, hver i sit Kald og sin Stand med stor Forstand og lovlige Manddoms Gerninger. Det er noget af den største Ros, en Mand kan faa.

Stiller man sig det Spørgsmaal, om det er det Præg, der er over det danske Folk, kan det i alt Fald ikke nægtes, at der er adskilligt, der ikke just peger i den Retning. Det er ikke det heldigste Indtryk, man f. Ex. faar ved de politiske Vælgermøder, hvor Gøglet og Skraalet oftest udelukker enhver saglig Forhandling. Det er uforstaaeligt saa liden Rolle, Højskolefolkene altid spiller ved slige Møder, det er aldrig dem, der præger Stemningen. — Og er de stærke, faste, støtte Karakterer, der har Indflydelse i vort Folk, eller er det ikke snarere de populære Mænd, de som kan tale bredt, de som kan være elskværdige og slaa Folk paa Skulderen. Gladstone var ikke populær, ikke elskværdig, hans politiske Meningsfæller klagede over, at han ikke gjorde Selskaber, men han var Typen paa en rigtig Folkefører, og han var af dem, der satte Maalet højt; i en Tale til en Flok Skoledrenge efter en Gymnastikopvisning gav han dem dette Raad: „I skal altid springe saa højt, I kan, selv om I med mindre Anstrengelse kunde komme over Snoren!“ —

— Karakter giver sig Udtryk i det ydre. Over karakterfaste Mennesker kommer der et vist Præg, et vist Drag om Munden, — se f. Ex. den amerikanske og engelske Type: energiske, skarpskaarne Ansigter. Vi danske ligner knapt denne Type, over os er der en vis Rundbuestil, der just ikke tyder paa Energi. „Og er der lidt mageligt ved Svendene her, det kommer af de skyggefulde Bøgetræer“, synger Chr. Richardt; og det er karakteristisk, at de harniskklædte Kæmper hos Oehlenschläger „sad“ i fordums Tid, udhvilende fra Strid. Jyden, der paa Kommandoen „Præsenter Gevær“ spurgte, om det skulde være „lige med det samme“, har været af samme Slægt.

Jeg mener ikke dermed, at vi skal kunstigt anlægge os et andet Menneskevæsen, en anden Mennesketype. Nej, vi skal tværtimod holde paa det danske Menneskevæsen, den danske Karakter, vi har, og udvikle den saa meget som muligt. Andet passer ikke for os. Det Grundkarakterpræg, der er over os, passer bedst til den Natur, vi skal leve i.

Disse Individuer, der bestaar af Alverdens Kultur, som

hjem søger Landet, især Kysterne om Sommeren, hvor passer de elendigt ind i Landskabet, disse Grosserere, der kalder sig Repræsentanter for Dannelse og Kultur; og saa er de saa karakterløse og saa kedelige som deres egne Hoved-journaler.

Og som Modsætning hertil, hvor har ikke en Mand, der sidder støt paa sit eget, sin egen Jordejendom, som altsaa ikke har ladet sig dupere af Theorien om Staten som den store Barnepige, der anbringer mig der og dig dér, hvor har han ikke Mulighed for at kunne bevare det gamle ejendommelige nationale Præg, hvor har han ikke Mulighed for at udvikle sig til et selvstændigt, selvtænkende og selvbestemmende Menneske. Det er hos dem, der saaledes sidder støt og fast paa deres eget, man kan vente de faste, ubøjelige, retlinede Karakterer.

De faste Karakterer er ikke beskedne; det skal man heller ikke være. Hvad det gælder om er at kende sig selv og saa stræbe at faa alt frem, hvad man formaar. Naar Idealet blot sættes tilstrækkelig højt, behøves ingen Lovprisning af Ydmyghed; vi skal nok faa vore Skranker at mærke og behøver ej at svække vort Mod, men skal anvende al den Magt, vi har. „Den, der kender sine Grænser, tror paa sin Ejendommelighed og ser sin Lidenhed“. Goethe vilde ikke sammenstilles med Digteren Tieck, men sagde, at det var det samme som, at han vilde stille sig ved Siden af Shakespeare.

Men vi maa ej heller blive vigtige. Vigtighed vidner om alt andet end Karakter. Og denne Vigtighed, der kommer af Overfladiskhed, er saa uendelig udbredt herhjemme i alle Stænder. Den vigtige søger at bibringe andre et Syn paa sig, der ikke gælder hans virkelige Selv. — Og denne Spillen Komædie overfor andre, kan man drive saa vidt, at man ender med at gøre det ogsaa overfor sig selv. Man kan komme til at bestaa af to Personer, af hvilke den ene gaar rundt i en stadig Beundring af den anden. Et Menneske kan staa og nyde sig selv i en eller anden bestemt Situation, f. Ex. en Taler i et Foredrag; og saa duer det for Resten aldrig meget, det han siger.

Ja saaledes kan man ganske miste sin egen Karakter, sit eget Selv, — udviske det og splitte det; man kan løbe Fare for kun at komme til at leve for sin egen Beskuelses

Skyld og paa denne Maade være sig selv nok som Trolden hos Ibsen. — Lykkelig da den, der kan komme til at føle, at man dybest set alligevel ikke er sig selv nok, — og som hos en anden kan faa Hjælp til at bevare det hele og det sande, sit eget Selv i bedste Forstand.

I Fortvivlelse kan Per Gynt raabe: „Hvor var jeg som mig selv, som den hele, den sande? hvor var jeg med Guds Stempel paa min Pande?“ Og Solvejg svarer da: „I min Tro, i mit Haab og i min Kærlighed!“

Ja, lykkelig den, som naar han føler, at det meget strømmer ind over ham og vil søndersplitte ham, da ogsaa mærker Kærlighedens stærke Kraft omslutte sig, og holdende det hele sammen, den som ene magter det.

Vagn Møller.

Elevmødet.

SOM sædvanligt begyndte de gamle Elever at komme om Lørdagen den 29. Juni; og da man gik til Bords Klokken halv otte om Aftenen, var der samlet omkring 80 gamle Elever. Forstanderen bød Velkommen med en lille Tale, mens de mange smaa Dannebrogslag paa Bordene fremkaldte glade Minder i Sindene. Efter Aftensbordet var der Oplæsning af Lærer Baltersen; og derpaa sang Sommereleverne nogle flerstemmige Sange under Ledelse af Agnus Sørensen.

Man gik saa til Ro; men ved Midnatstid trak et ret voldsomt Tordenvejr over Egnen og voldte en Del Forstyrrelse. Der skete dog ingen Skade i den nærmeste Omegn, saa man faldt snart til Ro igen. Og man trøstede sig med, at Vejret vel nu havde faaet udraset, saa det kunde styre sig næste Dag. Heri tog man imidlertid fejl.

Den næste Dag oprandt med øsende Regnvejr; og der var ingen Udsigt til Forbedring. Dette førte til, at næsten alle de, der skulde have cyklet eller kørt til Mødet længere borte fra, nu maatte opgive Turen. Og selv om Forsamlingen hen paa Eftermiddagen talte omkring 400 Mennesker, saa var det næsten allesammen Folk, der var saa langt borte fra, at de var taget hjemme fra om Lørdagen. Det blev ved med at regne hele Dagen, saa man maatte holde sig inde baade med Foredrag og Samtaler; men da Forsamlingen ikke var saa stor, lod det sig jo gøre. Og der herskede trods alt en lys og munter Stemning under hele Mødet.

Klokken ti Søndag Formiddag samledes man i Gymnastiksalen. Kristensen-Randers holdt Morgenandagt, og derefter holdt P. Bak og Lars Bækhøj de Foredrag, som er gengivet foran.

Salen blev derefter besat med Spiseborde; og Klokken

halv ét samledes man om de dækkede Borde til et Par Timers fornøjeligt Samvær. Foruden Forstanderen havde flere andre Ordet. Forstander Funderud fra Smaalenenes Højskole i Norge var her paa Besøg. Han talte om sine Indtryk af Livet her i Danmark og fortsatte med at udtale, at ligesom Jøderne, Grækerne og Romerne havde givet hver især deres Bidrag til Menneskeslægtens Udvikling, saadan havde de nordiske Folk ogsaa noget at give. Og det, vi kunde lære de andre Folk, var dette, at Dannelsen behøver ikke at være en Overklasses Forret, den kan blive hver Mands Ejendom. I Norden har man forstaaet at demokratisere Kulturen. Og i denne Opgaves Løsning har Grundtvig og Folkehøjskolerne haft deres store Del. Han sluttede med Ønsket om, at det Lys, vi der havde faaet betroet, maatte vedblive at brænde klart.

Kr. Hansen, Hjelm, talte om Ungdomsminderne fra Højskolen og J. L. Jensen, Staagerup, talte om det, vi skyldte Norge Tak for, baade den Jord og de Sten, vi gaar paa, som jo for en stor Del er kommen fra Norge, og den aandelige Rigdom, der gennem de store norske Digtere er tilført os. Endelig holdt Kr. Baltersen en Tale om „Kvinder og Ribben“, der blev lønnet med fortjent Bifald.

Eftermiddagsmødet skulde været holdt i det fri, men maatte for Vejrets Skyld holdes i Gymnastiksalen. Først holdt Vagn Møller det foran gengivne Foredrag; og der efter talte Kristensen-Randers:

En aandelig Retnings Sundhed og Alvor giver sig tit det Udslag, at der er visse Bøger, som den stadig tyer hen til og ikke kan undvære. Pietisterne f. Eks. havde saadanne Bøger; og de gamle Grundtvigianere havde det. Til disse hørte blandt andre Grundtvigs Sangværk til den danske Kirke-Skole. Denne Bog vilde jeg gerne lægge et godt Ord ind for; og jeg vil gøre det ved at fremdrage noget af tre Sange, som findes deri.

Den første af disse er Sangen om Nathanael, hvoraf det første Vers lyder saaledes:

„Der vandred en Yngling saa tankefuld,
han ledte om Himlen paa Jorden,
om Røsten fra oven livsalig, huld,
Gudsøster til Himmelens Torden;
han ledte i Verden, han ledte i Bog,
han ledte i Hjertets den inderste Krog,
men fandt dog ej der, hvad han savned.“

Nathanael er Udtryk for det unge søgende Menneske. Vor Herre har talt om de to og tre, som er samlede i hans Navn, han har talt om de mange, der skal komme fra Øst og Vest, og han har Gang paa Gang taget sig af den enkelte, der søgte ham. Vi kan tænke paa den rige Yngling, den kananæiske Kvinde og nu her paa Nathanael. Han havde hørt Lovens Torden; nu ledte han efter Gudsøsteren til Loven, det glade Budskab. Vor Herre ser mildt til de søgende. Den, der søger, skal finde.

Man finder dog ikke altid det, man ventede at finde; men de, som søger Gud og Evighed, finder altid. N. J. Termansen var fra Barndommen af en saadan søgende Sjæl. Endelig fandt han i sin Ungdom ind til Gud, da han kom til at høre og tale med Vilhelm Birkedal.

Naar der kommer daarlige Tider for det aandelige Liv i et Folk, saa er det, fordi der er faa eller ingen alvorligt søgende Sjæle. Det nittende Aarhundrede var en stor Tid. Men da havde vi ogsaa søgende Sjæle som Grundtvig, Mynster, P. L. Skræppenborg, Kristen Kold og Ludvig Schrøder. Det gjaldt vist for alle disse Mænd, at Ungdomstiden var en mørk og vanskelig Tid for dem. De har som Nathanael ledt om Himlen paa Jorden; men de fandt ind til Livets Herre og fik derved Samling paa deres Kræfter.

Den anden Sang handler om Brylluppet i Kana. „Brudgom taler til Bruden sin“. Vi gør her Bekendtskab med et Par unge Folk, som har søgt og funden Jesus i deres Ungdom; og nu vil de have ham med til Brylluppet. Han kommer og gør sit første Tegn ved deres Bryllupsfest. Vor Herres Undere er først og fremmest Tegn. Vandet betyder det indholdsløse, og Vinen betyder det, som vederkvæger. Vor Herre vil gøre Livet indholdsrigt for dem, der har søgt og funden ham i deres Ungdom.

Den tredje Sang begynder saadan: „Der sad en Fisker saa tankefuld!“ og den handler om Simon Peders Kaldelse. Han var en Mand ude over Ungdomsaarene; og han var nu kørt træet. Han havde fisket den hele Nat, men forgæves; nu sad han modløs og tankefuld og stirrede hen for sig. Da hører han Vor Herres Tale. Den giver ham nyt Mod. Han kommer i Gang igen; og han blev siden den store Menneskefisker.

Saaledes hjælper Vor Herre — baade i Ungdomstiden

og senere — dem, som alvorligt søger ham. Det er da det, det gælder om, især for Ungdommen, at den er alvorligt søgende, at den aldrig kommer til at føle, at den nu har nok. Gid vi her i Danmark maatte faa en søgende Ungdom.

Ved Femtiden begyndte Foreningens Generalforsamling i Foredragssalen; og efter Aftensbordet samledes man igen i Gymnastiksalen, hvor der ventede Gæsterne en Overraskelse. Fru Marie Kornbeck fra Odense Teater havde indøvet en lille dramatiseret Fremstilling af H. C. Andersens „Svinedrengen“. De optrædende var to af Lærerne og nogle af Sommereleverne. Forestillingen vakte stort Bifald.

Bag efter læste Fru Rose Bruhn Jensen en af sine Fortællinger og fortalte paa Norsk første Kapitel af „En glad Gut“. Snart efter sluttede det festlige Samvær; og mens den tilsyneladende evige Regn trommede paa Paraplyer og Regnkapper, skiltes man og drog bort med Tak for Dagen, men dog med Ønsket om, at det næste Aar maatte blive Tørvejr.

L. B.

Fra England.

Højskole i England. Rundt i jordens forskellige lande har man skoler nok, hvor der arbejdes — mere eller mindre godt — paa at lære mennesker der har naaet en modnere alder, at dyrke jorden godt, eller at blive duelige husmødre, eller duelige haandværkere, embedsmænd, købmænd, eller mange andre gode ting hvorved det skal blive muligt for dem at gøre fremgang i livet.

At gøre fremgang i livet vil oftest sige: tjene mange penge, og komme til at indtage en plads i de forreste rækker, hvor man kan blive lagt mærke til. Folk som paa den maade vil gøre fremgang i livet, ønsker først og fremmest skoler hvor de kan erhverve sig uddannelse med dette maal for øje. Der er mange skoler af den slags.

Men skoler hvor man først og fremmest vil forsøge at lære folk betydningen af at være mennesker i den bedste og højeste forstaaelse af dette ord, dem kendte man i lange tider intet til.

Det var — men ikke helt — den slags skoler som Grundtvig for nu omtrent tre kvart aarhundrede siden begyndte at tale om, at vi skulde have her i Danmark. Og vi har ogsaa faaet noget i den retning, det er højskolerne.

Og i Norge, Sverig og Finland og paa Island har man faaet højskoler, og nordboerne i Amerika har det ogsaa.

Men nu for nylig har de begyndt ogsaa i England.

Dermed synes vejen for den højskole der begyndte smaat og fattigt i vort lille land, aabnet ud til den store vide verden hvor Englands navn er kendt og agtet.

En englænder, John Ruskin, der levede omtrent samtidig med Grundtvig, tænkte tanker om at opdrage mennesker, der i meget lignede Grundtvigs tanker. Og i

1899 var der nogle beundrere af Ruskin, der begyndte den skole som nu kaldes Ruskin College, i Oxford.

Til at begynde med var her ikke meget, som mindede om en dansk højskole — der var f. eks. slet ingen Plads for religiøst liv — men der var dog den lighed, at man var fri for enhver slags eksamen.

Siden da er Ruskin College blevet noget ganske andet, og nu er der mænd som arbejder der, for hvem idealet er, at deres skole i Oxford skal blive det samme i England og for den kommende engelske højskole som Askov højskole er i Danmark. Men den første rigtige højskole i England er Fircroft ved Birmingham. Den blev begyndt i 1909. Forstanderen, Tom Bryan er en mand der har slidt sig frem i verden, og derfor ikke er kommen længere end han har fortjent. Hans forældre var fattige, men han naaede at skaffe sig uddannelse ved universitetet i Glasgow, idet han skiftevis arbejdede og læste.

Nu er hans navn vel kendt over det meste af England. Han har mange gange været i Danmark — ogsaa som fører for en større flok af sine landsmænd — og nu til sommer kommer han igen.

Fircroft er kun for mænd, men der er tale om ogsaa snart at begynde en højskole for kvinder.

I august maaned sidste sommer var saa 24 danske (mest folk som havde noget at gøre med højskolen)ovre til et lille kursus paa Fircroft i 14 dage.

Det var en herlig tid. Om aftnerne og ind imellem foredragene sang vi engelske og danske sange; englænderne forsøgte at tale dansk, at sige: Hvordan har De det?, velbekomme, rødgrød, smør — og saadan flere ord som de syntes det var en morsom og stor kunst at kunne udtale. I spisestuen og ude i haven vjædede det danske flag sammen med det engelske, i læsestuen hang et stort billede af Grundtvig. Vi følte os som hjemme, og det var som vi i aarevis havde kendt mange af de mennesker vi var sammen med her i nogle faa dage.

Det sætter altid et vist skel mellem mennesker at tilhøre forskellige nationer, der er noget stort som de ikke er fælles om; men de kan ogsaa erfare, at de er fælles om noget andet, som er endnu meget større. Og efter at de har gjort den erfaring er de ikke helt de samme folk som før, de er ligesom voksede. Ingen af parterne

har mistet noget som var godt, men de har begge modtaget en berigelse som kan faa hjerterne til at banke.

Prøv selv at opleve det, den som ikke tror det!

Til Wales. Da kursuset var forbi tog størsteparten af selskabet hjem til Danmark igen, men vi var to som syntes det var for tidligt, og i en opløst sindstilstand — vi vidste ikke ret om det var dumt eller klogt, om vi vilde faa Glæde deraf eller fortryde det — kravlede vi paa vore cykler en eftermiddag og satte kursen mod syd-vest, ned efter Cardiff. Det engelske landskab laa for os, med levende hegn som et tæt netværk til alle sider og med et mylder af gamle bredkronede træer enkeltvis og i smaagrupper spredt ud over markerne.

Englænderne er langt bagefter os her i Danmark med hensyn til at dyrke deres jord, og de ved det selv. Grunden er at de indtægter jorden kan give ikke tilfalder dem som arbejder med den, men derimod nogle faa store godsejere der holder meget af at gaa paa jagt. Det er nemmest at lade jorden ligge hen som græsmark, det ser smukt ud med alt det friske grønne græs, og det er rart ogsaa for jagtens skyld — og naar man er engelsk gods-ejer saa har man raad til at lade sin jord ligge saadan.

Men det engelske folk har ikke i længden raad dertil. For der gaar i hundredetusindvis af mennesker omkring, for hvem der intet arbejde er, intet er hvorved de kan tjene deres føde uden arbejdet med jorden, og den ejes vel af et par tusinde godsejere som ikke ønsker at der skal arbejdes med den.

Alt dette havde vi at tænke paa mens vi suste afsted fra Birmingham ned mod Worchester og videre mod Gloucester. Solen gik ned, og bjergtoppene stod blaa og klare op mod den rødmende aftenhimmel. Herfra saa bjergene større ud end de virkelig viste sig at være. Det var bjergene i Wales.

De følgende fem dage og nætter stiftede vi nærmere bekendtskab med dem, idet vi krydsede os frem gennem dalene og over højderne.

Det var hyggeligt en og anden gang om aftenen, rigtig godt udasede, at komme ind i dagligstuen i et lille landsbyhus ved vejen og faa lov at sidde i familiens kreds omkring „The fireplace“, det aabne ildsted som man finder overalt i engelske huse. Saa skulde der fortælles om

Danmark. Navnet var velkendt nok, og at det var et godt lille land ligesom Wales vidste man ogsaa. Men saa skete det jo naar landkortet kom frem, at en lille pige som havde udmærket sig i skolen og skulde være lærerinde, af bare iver kom til at lede efter Danmark paa et urigtigt sted — oppe i Skotland for eksempel, men hvad gør i grunden det?

Et spritkogeapparat er en fortræffelig opfindelse; det forstaar man sikkert først rigtig naar man har prøvet at have det med ude paa landevejen, prøvet at ligge i det grønne græs under et træ lidt borte fra vejen og selv stege flæsken eller pølserne eller æggene og koge havregrøden og alt det andet — mens fuglene sang og græshopperne sang med saa godt de nu kunde.

Og den trætte kan tage sig en middagslur, og drømme at hele den lyse verden er hans; og alle de modne æbler og pærer som ligger i græsset under træerne langs vejen, og under træerne rundt om paa „havemarkerne“ ved siden af vejen, dem tager han og spiser eller koger saa graaspurvne ikke faar dem. Ingen gør indvendinger, ikke engang hans samvittighed.

Gennem det sorte land. Vi kom omsider op gennem Wales og til Liverpool, og videre gik det ind i det „sorte land“ som englænderne kalder et omraade vel af størrelse som Fyn.

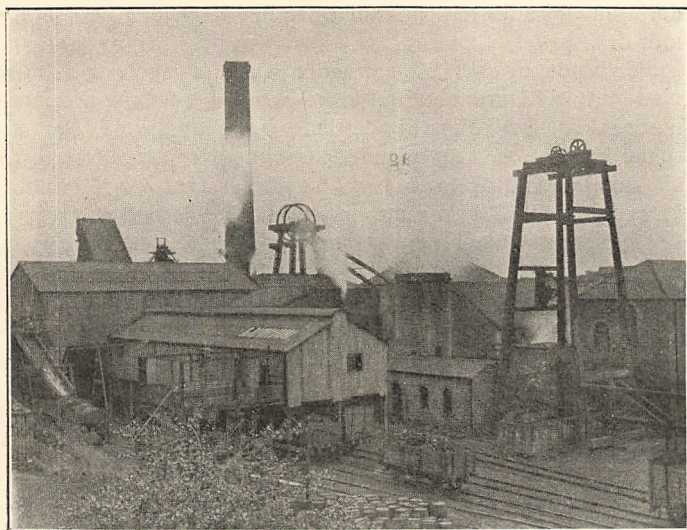
I det „sorte land“ ligger Manchester, Sheffield, Leeds, Bradford og en mængde andre byer, og der lever her dobbelt saa mange mennesker som i hele Danmark. Men de fleste af dem er smaa, har blege kinder og daarlige lunger og dør tidligt. Selve den luft man faar ind ved hvert aandedrag er nemlig usund. Træerne er syge deraf, bærer nogle blaaagtige forkrøblede blade, endog græsset kan ikke trives godt.

Det sorte land er et af de steder paa jorden som er blevet et offer for den syge og tankeløse jagen efter penge og glans og glimmer, uægte ting, al den daarlige brug af jordens rigdomme som de store opfindelser i de sidste hundrede aar først for alvor har bragt muligheden for. Man saa saa længe og saa undrende paa alle de ny maskiner, til man syntes at mennesket egentlig selv var en maskine. Saa gik der en lang menneskealder hen, da der blev tænkt og handlet ud fra den grundsætning: et menneske

er en naturlig maskine som skal holdes i gang og holdes i gang og frembringe kapital, gods og guld, saa er alt saa godt som det kan blive.

I disse tider blev det „sorte land“ til i England, og sorte lande af samme slags opstod mange andre steder i verden.

Staar man paa et højt Sted og ser ud over et „sort land“ saa ser man ikke jorden, man skimter den i det højeste et enkelt sted, men man ser den hvide damp og

Bygninger og Maskiner ved en Kulgrube.

den sorte røg vælte op fra mange hundrede, uhyre lange, sorte kakkelovnsrør.

Disse kakkelovnsrør viser sig, hvis man ser meget nøje til, at være fabrikskorstene.

Og nede imellem dem skjuler sig noget snavset noget, som nærmest ligner dynger af gamle, tomme kasser i en købmandsgaard — blot i kolossal Maalestok —, det er fabriksbygninger og arbejderboliger.

Højt oppe fra kan man ikke se menneskene som myldrer omkring dernede, sorte af sved og kulstøv, men ellers med den blege ansigtsfarve skinnende igennem. Og der

er børn dernede ogsaa, virkelige smaa børn som ikke ret mange timer i aarets løb ser solen. For man kan være mange mil borte fra et „sort land“ og gaa og glæde sig ved det dejligste vejr og solskin, og saa pludselig bliver man overrasket af noget man tror er regnskyer, men der følger ingen regn med. Det man er inde i er ganske simpelt røgskyerne som vinden kommer med fra det „sorte land“.

Naar der er saadan her tænker man, hvor mørkt maa der saa ikke være paa selve stedet hvor det hele kommer fra! —

For godt og vel 60 aar siden var der nogle folk men især den tidligere nævnte John Ruskin, som tænksomme mennesker vanskeligt kunde lade være at le ad, for de sagde nemlig at man skulde passe meget paa, hvis ikke alle de rigdomme som blev frembragt i et „sort land“ i virkelighen skulde komme til at betyde Fattigdom.

Og spurgte man dem nøjere ud, sagde de: Jo, man husker ikke og tager ikke hensyn til der, at et menneske har noget forunderligt noget i sig som hedder en sjæl, det har en maskine ikke. En maskine kan maaske tilfredsstilles naar den faar smørelse nok, og f. eks. kul nok til at holdes i gang med, et menneskelegeme er maaske tilfreds naar det faar smørelse nok — det vil sige penge — og kul nok — det vil sige føde —, men en menneskesjæl sulter ihjæl hvis den ikke faar andet.

Den Gang trak man altsaa paa skuldrene ad det, nu opfatter man det som et af de alvorligste spørgsmaal man har at løse, men løses maa det hvad det saa skal koste: hvorledes kan træer og fuglesang og grønne marker og frisk luft, hvorledes kan en natur som ikke er mishandlet, blive noget som ingen mennesker er lukket ude fra — heller ikke dem som lever mellem fabrikskorstenene? For uden det bliver alle andre verdens rigdomme til forgyldt elendighed.

Man søger at opnaa det ved at bygge de saakaldte havebyer, der bestaar af smukke velindrettede huse, hvert med plads til en familie og hvert med sin lille have som ikke sjældent omgiver det til alle sider. I saadan et hus flytter saa en arbejderfamilie ind, og betaler i løbet af en række aar en vis del af den sum huset har kostet, indtil man siger: Nu tilhører dette hus jer!

Ogsaa paa andre maader prøver man, og mange steder er der opnaaet store resultater.

Vi følte det ligesom en befrielse da vi kom ud af det sorte fabrikslandskab og ind i Yorkshire, til skove og heder og marker med høstet korn i lange Rækker. Her var det næsten som en fabrikskorsten pyntede op i landskabet.

Adultskolerne. En søndag i 1845 stod en kømand i Birmingham, Joseph Sturge i sit vindue og saa ud paa

Parti af en Haveby.

gaden. Derude saa han en flok yngre og ældre mænd slentre omkring, uvaskede, med hænderne i bukselommerne, og de saa ikke ud til at have hjemme noget sted eller have noget godt at være optagne af. Sturge havde den gang et par aar i forvejen i en anden engelsk by set en søndagmorgen-skole, hvor voksne mænd kom sammen for at lære at læse og skrive.

Disse folk ude paa gaden havde jo god tid.

Lidt efter gik han ud til dem og fik dem med ind i sit hus, og han talte med dem paa en saadan maade at de blev ved at komme igen søndag efter søndag.

Dette blev kaldt en skole for voksne, en adult skole paa halv engelsk, og det varede ikke mange aar før der var en hel del af den slags skoler rundt i England.

Nu er der saadan noget som 2000, og med et rundt tal samles der i dem engang hver uge, oftest hver søndag morgen, 120,000 mennesker.

Kvinderne har deres skoler for sig, og mændene deres.

Hvad slags mennesker er det som kommer der? Ja, det er fattige fabribspiger og „overklassedamer“, det er professorer, rige børsmænd og købmænd, kulminearbejdere, tjenestekarle, storbønder, husmænd, læger, fabriksarbejdere — og løsere fyre som man faar fat paa paa gaden eller i værtshusene og tager sig af og ganske ofte faar gjort til andre mennesker. Det er folk fra alle samfundslag. Og hvad alder er de saa af? Alle aldre fra 16 aar og opad — folk paa 70 er ikke mindst velkomne. Hvad stræber aduultskolerne efter? De vil være med til at udvikle og opdrage mænd og kvinder og lære dem den kunst at leve. De vil faa folk til at studere bibelen paa en frank og fri maade, men med ærbødighed og uden fordomme. De vil skabe et grundlag som er bredt nok til at alle der kalder sig kristne, kan mødes derpaa og i enighed arbejde for de fælles kristne idealer. De vil bringe folk af de forskellige klasser af samfundet sammen og faa dem til at føle sig som kammerater med een stor fælles opgave.

De vil opdrage og styrke den offentlige tone og moral. De vil lære folk hvilket ansvar det fører med sig at være britisk borger. De vil opmuntre alt det som træder i skranken for broderskab mellem alle mennesker af jordens forskellige nationer. De vil virke hen til at mulighederne, saavidt det kan lade sig gøre, bliver lige for alle. De vil, naar det siges i korthed, hjælpe og opmuntre mænd og kvinder til at forstaa og til at leve et liv i Jesu Christi fodspor, lære dem at maalestokken hvorefter ethvert menneske skal dømmes er denne: Har du af al din sjæls evne villet leve dit liv som en lydig tjener i Herrens gerning. Saaledes er den opgave aduultskolerne har sat sig.

Man begynder altid i en aduultskole med at synge en sang eller en salme. Derefter har man det i mange skoler saadan, at i den første halve time efter er der en af deltagerne som holder et foredrag om et eller andet som ligger ham paa sinde, eller som han har sat sig ind i.

Som eksempler paa emner kunde man nævne: Gladstone, Den franske revolution, Charles Dickens, Arvelighed hos planter, Cobden og international fred, Kirken og dens forhold til arbejderspørgsmaalet osv. Efter foredraget er der muligvis anledning til en kort meningsudveksling — og derefter bruges der en time eller tre kvarter paa den maade, at der læses nogle afsnit fra det nye testamente eller fra profeterne. Afsnittene er udvalgt i forvejen af lederen eller lederne paa den maade, at der er en indre forbindelse mellem det læste, det gaar op i en enhed. Før de kommer ved deltagerne ofte hvad der skal læses. Stykkerne læses ikke op af en enkelt mand, men hver sidder med sin bibel og læser sin lille del deraf. Efter læsningen føres der en alvorlig samtale, hvor hver enkelt kan sige hvorledes han bedst mener at det daglige liv og folkelivet kan forædles og bringes i harmoni med de krav som levende kristendom stiller til mennesker. Den som vil sige noget forlanger ikke ordet, men venter blot til der kommer et øjeblik da ingen andre taler. Een grund-sætning er der som aldrig maa brydes: ingen ler ad eller taler overlegent om hvad en anden har sagt, selv om han synes det er noksaa dumt og urigtigt.

Hvilken betydning søndagmorgener tilbragte paa den maade kan have for mennesker, kan enhver forestille sig.

De der mødes i en aduultskole føler sig virkelig som brødre, der har ansvar overfor hinanden. De kommer hinanden ind paa livet, lever et samliv der styrker og hjælper baade den svage og den stærke.

Mon der ikke skulde være et og andet her som vi kunde have godt af at tage op her i Danmark? i ungdomsforeningerne for eksempel.

Kan vi være saa visse paa at vi allerede har alt det bedste som vi kan faa? Al respekt for gymnastik og fodbold og skydning, men jeg kan alligevel ikke være i tvivl om at hvis det laa paa een vægtskaal og aduultskolen paa en anden, saa vilde det blive fundet for let i samme øjeblik.

Vi har jo kirken vil nogle sige. Ja, de har ogsaa kirker i England og bruger dem meget, og det passer netop godt at gaa fra aduultskolen hen i kirken — enten det nu er frikirken eller statskirken eller metodistkirken eller hvad for en kirke det er.

Tænk om en præst f. eks. hver søndag morgen fulgtes med en stor flok af sin menighed fra aduultskolen og hen i kirken! Saa vidste han jo hvad det var som brændte i dem, og behøvede ikke at staa og tale som til noget en lille smule paa afstand fra sig der kun kunde svare paa hans ord med nogle forud tilrettelagte sætninger.

En søndag morgen kl. lidt over 7 gik jeg — sammen med en forhenværende kulminearbejder — fra Newcastle og ud til en lille arbejderlandsby en tre fjerdingvej borte — jeg skulde med til en aduultskole kl. 8. Det maa være saa tidligt at kirketiden kan passes bagefter.

Lige før vi naaede stedet indhentede vi to professorer i nationaløkonomi fra universitetet i Newcastle, de skulde ogsaa derud, og den ene skulde den morgen tale om kirken og arbejderne. Han der skulde tale tilhørte statskirken, den anden var vist nærmest kvæker. Da vi kom var sangen begyndt. Rundt om paa bænkene i den tarvelige sal sad minearbejdere, landmænd, handlende, et par lærere, en kulgrosserer — millionær var han — og paa lederens plads sad en hospitalslæge.

Før forsamlingen skiltes maatte jeg som gæst sige et par ord om Danmark og vore højskoler og om hvad jeg tænkte om aduultskolerne, og fik til tak et fast haandtryk af adskillige barkede næver sammen med den smukke engelske hilsen: „Jeg er glad ved at have mødt dig“ (I am pleased to have met you).

Derefter fulgte indbydelse fra millionæren til at se børsen, fra lægen til at se hospitalet, fra en lærer til at se en stor børneskole, fra en professor til at drikke te hos ham, fra en anden til at se universitetet og fra en minearbejder til at komme ned i en kulgrube.

Vi fulgte alle disse indbydelser. Den som den sidste stammede fra bragte det største offer. I den tid han ellers skulde sove og hvile ud tog han os med ned i minen (300 alen dyb) og førte os i det mindste en milsvej omkring dernede. I tre timer varede det, og han viste og forklarede os alt hvad der var at se.

Da vi kom op og naaede hans fattige hjem havde hans kone hentet en nabofamilie, stuen var varm og aftensbordet dækket. Bagefter sad vi om den flammende ild og talte om Gladstone. Han var vor værts og førers ideal af en mand, medens naboen der var mere udpræget

socialist i engelsk forstand havde adskillige indvendinger mod ham.

Den slags folk træffer man i aduultskolerne. Og vi traf mange af dem senere — i York og i Sheffield.

Vi boede et par steder nogle dage, hvor vi bagefter opdagede at mand og kone havde flyttet ud af deres eget soveværelse og ladet os komme derind. De tog os med hen til alt det gode de vidste, og flere gange ved saadanne lejligheder maatte der igen fortællles om Danmark og højskolerne.

Særlig udførlig besked vilde man have i York, hvor der allerede er en lille begyndelse til en skole af samme slags som Fircroft og mænd med lyst og evner til at tage fat paa arbejdet.

I Fircroft. Endelig naaede vi tilbage til Fircroft igen efter en cykletur paa henved 300 danske mil — og nu var det i skoletiden, eleverne var der.

Dagens arbejde begynder med en „morgenlæsning“, som man sikkert ikke har noget sidestykke til paa nogen anden skole i verden. En af eleverne beder om at faa en bestemt sang sunget, derefter rejser han sig og læser et stykke, og endelig udvælger han igen en sang.

Det at holde morgenandagt paa denne maade tilfalder eleverne efter tur, og de forbereder sig dertil med stor omhu. Den hvis tur det er at læse udvælger et stykke, kortere eller længere; det kan være fra bibelen og er det ofte og det kan være af Plato eller Shakespeare, Mazzini eller Ruskin eller enhver anden. Der er kun een ting det ikke maa være, det maa ikke være ligegyldigt for den som har valgt at læse det, men det skal tværtimod være noget som han synes hører til det bedste han ved om. Efter den sidste sang er der gerne ganske stille nogen tid. Ingen finder den stilhed underlig eller tænker paa at lave lidt uro, men enhver sidder og venter paa at komme til at indse tilbunds, hvad det egentlig var som blev læst og hvad ærinde det havde til ham.

„Hvad tænkte i derved?“ spørger Bryan tilsidst. „Hvad følte i overfor det? Hvad har den som skrev det villet sige dermed?“

Og lidt efter lidt kommer saa svarene fra den ene og fra den anden. Spørgsmaalet om det læste og hvad det har at sige til dig og mig kommer os tættere og tættere

ind paa livet, indtil det gennem Bryans ord til allersidst maaske kommer til at betyde en lille begyndelse til at noget helt nyt vaagner i vor sjæl. Det er mere end et levende vidnesbyrd om noget saadant allerede.

Det er let at se hvordan lærerne gennem en saadan morgenandagt faar kendskab til de enkelte elever og eleverne til hinanden indbyrdes.

Tom Bryan

Der er en anden god skik paa Fircroft som ogsaa maa nævnes: før et maaltid begyndes, naar alle er kommen til sæde, bliver der sagt: „Lad os have stilhed for at takke.“ Der bliver intet sagt højt, ingen vedtagen formel fulgt, men enhver bøjer sit hoved saameget som han synes om og siger eller tænker en tak til gud, eller hvis han ikke kan det, saa maaske til mennesker.

Saa gaar Tiden ellers nogenlunde som paa en dansk højskole, kun er der ikke saa mange foredrag, og undervisningen er lagt an paa at faa eleverne til at begynde at arbejde selv ved hjælp af bøger. Der er et stort læseværelse med bibliotek, og derinde maa der være stilhed.

Man har respekt for bøger paa Fircroft, men det bedste er: „det levende ord“. Det har taget 7 aar for Bryan at komme efter hvad vi i Danmark mener med det „levende ord“. Nu er hans forklaring den at det er ikke den flydende, højtsvungne tale, men en tale der har evne til at vække liv, gøre levende, fordi der er virkelig sundt liv inde bagved. Han selv er en mand hvem det levende ord er givet. Hvød der tages fat paa paa Fircroft er et studium af menneskelivet — gennem bibelen og historien, og sammen med det et studium af naturen gennem forskellige grene af naturvidenskaben.

Fircroft og de kommende engelske højskoler har et grundlag at bygge paa, som de danske højskoler maatte ønske sig mage til, og det er aduultskolerne. Disse to slags skoler udvider kun hinanden. Deres formaal er det samme. Det er ikke at uddanne mennesker til nogen

bestemt livsstilling eller til noget bestemt arbejde, og ikke saameget at give dem noget nyt, men langt mere at vække deres slumrende evner, vække det fineste og bedste i dem til liv.

Og som det sidste og største af alt: gøre liv og religion — gøre dagligt liv og kristendom til een ting.

Det som gør at man kan fyldes med glæde og ny tro ved at være i England, er netop, at midt i det allermest forkerte der mærker man dog ligesom liggende i luften en stærk og lys tro paa at liv og kristendom skal blive et, verden skal blive en anden end den er nu. Den trænger til det.

Agnus Sørensen.

Lidt om to store Sommermøder paa Ollerup Højskole.

Ved J. P. Kristensen-Randers.

PAA Vadstena Slot i Sverige mødtes i 1895 Udsendinge fra kristeligt Studenterarbejde i forskellige Lande, og derovre blev ved denne Lejlighed „Verdens kristelige Studenterforbund“ dannet. Det er noget andet og mere end et stort Navn, der hermed kom til Verden. Forbundets sidste Aarsberetning (1910—1911) viser, hvorledes Bevægelsen i de forløbne 17 Aar er vokset. Som et Kæmpevod, der spænder over alle Folkehavets 5 Verdensdele, omfatter den nu 2288 Foreninger med et samlet Medlemstal af 152,000. Men mere end de store Tal har Arbejdet indenfor denne vidtforgreneede Studenter-sammenslutning at betyde. Her gør man Alvor af at læse og forstaa Bibelen, baade enkeltmandsvis og i Bibelkredse, her søges der et baade indgaaende og grundigt Kendskab til Missionslandene, og her er der ved at vaagne en stærk Interesse for det sociale Spørgsmaal. Nævnte Aarsberetning melder at 65,000 deltog i Bibelkredse, og 37,000 studerende i Missions-Studiekredse. „Frivilligbevægelsen“ er en Afdeling af Verdens kristelige Studenterforbund, hvis Medlemmer har aflagt det Løfte, at de „efter endt Studietid, hvis det er Guds Vilje, vil gaa ud til Missionsmarken“. Siden 1886, da Afdelingen stiftedes, er der fra den udgaaet mellem 5 og 6000 Studenter som Hedningemissionærer, i Løbet af det sidste Aar alene 494. Og om Interessen for det sociale Spørgsmaal vidner det, at paa den engelske Frivilligbevægelses store Møde i Liverpool i Januar 1912 var Drøftelsen af den sociale Nød opstillet som et sideordnet Spørgsmaal sammen med Hedningemissionen.

Glædeligt, at Danmark er kommet med i den her skildrede Verdensbevægelse.

I Vaaren 1910 stiftede en Kreds af vore Studenter „Kristeligt Studenterforbund“ med det Formaal, „at bringe Jesu Kristi Evangelium til danske Studenter og gennem indbyrdes Samliv at fremme sine Medlemmers kristelige Udvikling.“ Formaalet søges naaet ved Afholdelsen af Møder, ved Bibelstudium, ved Missionsstudium og ved Udgivelsen af Smaaskrifter.

I August 1911 holdt „Kristeligt Studenterforbund“ et almindeligt Studentermøde paa Faarevejle Højskole (231 studerende deltog deri), og fra 5.—10. August i Aar holdtes et lignende Møde paa Ollerup Højskole (250 Deltagere).

Vi, som var Værtsfolk for al denne Ungdom og dens Ordførere og Ledere, vil altid mindes disse Høstdage som en lys og indholdsrig Oplevelse, og vore Tanker vil Gang efter Gang rejse ud til de Venner, vi da vandt, og til de Virksomheder, de staar i.

Det var et dansk Møde. Hver Morgen Kl. 8 blev Dannebrog hejst over Møllen til Tonerne af „Vaj højt, vaj stolt, vaj frit, vort Flag“, og om Aftenen blev det taget med den Hilsen: „Fra Himlen er du falden“. Der var en Renhed og et Liv over de mange unge Stemmer, som „stod godt“ til Dugens rødt og hvidt. Og ikke alene ved Morgen og Aften lød der Fædrelandssange, men ogsaa ellers, naar der var Lejlighed til det, hjemme i og ved Skolen og ude paa Udflugterne: til Stranden, til Kristiansminde og til Hvidkilde, hvor Greve og Grevinde Ahlefeldt-Laurvig-Lehn viste alle Studentermødets Deltagere ligesom Ugen efter Gymnasiastmødets en storslaet Gæstfrihed. Til passende Tid og Sted raadede der en herlig dansk Munterhed, ikke sjælden næret ved vittige Bemærkninger af de ældre, som Professorerne Ammundsen og L. P. Larsen eller Kammerherre Oxholm og Pastor A. Schack. Og saa var Mødet dansk i en meget væsentlig Henseende, som fortjener at fremhæves stærkt. Ordførerne holdt sig til det samlende, det, som alle danske Kristne kan eller burde kunne samles om. Splittende Parti- eller Retningstoner var fuldstændig udelukkede.

Fremfor alt var Mødet dog et indholdsrigt kristeligt

Møde. Paa Mødets 1. Dag blev der holdt en fælles Bibeltime af Pastor Skovgaard-Petersen. Profeten Habakkuk, som jo vist er lidt langt borte for de fleste, kom os i denne Time underlig nær. De følgende to Dage var der hver Formiddag Bibeltimer i mindre Kredse; i disse var 15 Ledere i Virksomhed. Indledende Foredrag til Forhandlinger og opbyggelige Foredrag, der ikke tilsigtede noget Ordskifte, blev holdte af Biskop H. Ostfeld: Indledningstale; Missionær F. W. Steinthal: „Tænkningsens Plads i en Students religiøse Liv“; Professor L. P. Larsen: „Syndsforladelsens Gave“; Samme: „Hvor gaar Vejen til det højeste ethiske Liv“; Pastor E. Albeck: Dersom Sønnen faar frigjort eder, skal I være virkelig fri“; Kristensen-Randers og Pastor A. Schack: „Er vor Samfundsordning kristen?“; Pastor Conrad Hansen: „Vaager og beder“; Læge A. Jungersen og Missionær F. W. Steinthal: „Hvorledes forstaas Jesu Missionsbefaling?“; Professor V. Ammundsen: „Men han selv, Fredens Gud, hellige eder ganske og aldeles“ (Afslutningstale).

Det var ikke blødsøden Tale, der blev ført, Der blev talt til Tanken, til Samvittigheden, til Viljen — og alt paa en hjertelig Maade. At der i „Kristeligt Studenterforbund“ øves god Paavirkning, kunde blandt andet skønnes deraf, at de unges Deltagelse i Forhandlingerne var præget af megen Alvor og Dygtighed.

Et godt Møde gør Øjeblikket rigt derved, at det i Deltagernes Sind knytter Fortid og Fremtid til hinanden. Jeg er vis paa, at mange af os, som var med her i Dagene 5.—10. August, er blevne mindede om et eller andet betydningsfuldt i vor Fortid og paa en saadan Maade, at det vil bære Frugt i Fremtiden. Under Mødet blev adskillige af mine bedste Minder levende for mig. Een Taler mindede mig om Biskop P. Chr. Kierkegaards Nidkærhed for Tankens Klarhed og Udtrykkets Nøjagtighed, en anden om F. E. Boisens hjertelige Vidnesbyrd, en tredie om Ludvig Schrøders store Virkelighedsans og Tilforladelighed. Jeg tror, at der i disse Mindelser var Frø til Fremtidshøst.

Og saa maa jeg ikke glemme den dejlige Salmesang, som lød her under Mødet, ikke mindst om Aftenen. Da blev der altid sunget til sidst: „Den store hvide Flok vi se“ og „Dejlig er Jorden“.

Mødets Leder, Professor L. P. Larsen, sluttede det sidste Aftenmøde med Bekendelsen af vor kristne Tro.

Det andet store Møde var for Gymnasiasterne. I Henshold til et gammelt Løfte var jeg fraværende i de fleste af Mødedagene; men jeg hørte da Gunner Engberg holde en jævn og hjertelig Tale til de unge, Aftenen før de fleste af dem gik til Alters i Ollerup Kirke, ligesom det store Flertal af de 250 Studenter havde gjort i Ugen forud.

Da jeg har saa lidt at melde om Gymnasiastmødet, vil jeg til Gengæld meddele et Par Prøver af „Gymnasiastbladet“, hvis Udgivelse blev besluttet her. Prøverne skulde vise os en Snor, som er lagt af de tre Streng: det menneskelige, det danske og det kristelige.

1.

Vort Fædreland og vi.

Af cand. theol. Gunner Engberg.

Goethe fortæller, hvorledes han fra en Køretur til Pæstum vendte tilbage til Neapel og fra Højden saa „Neapel i al sin Herlighed“ udbredt for sig; „den milelange Række af Huse langs Golfens flade Bred med Forbjerge, Landtunger, Klippevægge, derpaa Øerne og i Baggrunden Havet, et henrivende Skue“, — da pludselig „en skrækkelig Sang eller snarere et Jubelskrig og Glædeshyl forskrækkede og forstyrrede mig.“ Det var den italienske Køredreng, som stemte i bagved ham — og fik onde Ord derfor af den oprørte Fremmede! „En Stund rørte han sig ikke, saa slog han mig sagte paa Skulderen, strakte sin højre Arm ud, pegte og sagde: „Tilgiv, Herre, men dette er jo mit Fædreland!“

Da blev jeg for anden Gang overrasket, og jeg stakkels Nordbo fik næsten Taarer i Øjnene.“

— Det er muligt, dansk Ungdom i lignende Situation vilde gebærde sig knap saa støjende; men jeg tror dog, mange ved given Lejlighed overfor skøn Natur eller heroisk Historie eller dansk Poesi kan fyldes med heftig Glæde og med Bevægelse vil kunne sige: Dette er jo mit Fædreland!

„Det Land, som vort Hjerte med Fryd kalder sit,
Hvis Bakker og Sletter gør Udsynet frit,
hvis Skønhed os kvæger som Duggen et Blad,
hvis Minder gør baade sørgmodig og glad“. —

2.

„Den første Forening, som i Aar bød de nye Studenter velkommen, var „Kristeligt Studenterforbund“. Allerede Mandag Aften den 2. September var „Studenterforeningens“ store, pragtfulde Festsal fyldt af en Forsamling paa 5—600 Studenter, hvoraf flere Hundrede var Russer. Til dem talte Pastor Olf. Ricard om „at blive et dannet Menneske“. Der var, da Titlen nogle Dage forinden blev bekendtgjort, gaaet et Smil over mange ældre Studenters Ansigt: „Skal der fortælles de nye Studenter, at vi ikke mener, deres Kundskabsmængde efter den nye Eksamensordning er saa stor som vor?“ (det staar til Dem, mine Herrer Gymnasiaster, ved ihærdigt Arbejde at gøre denne Betragtning maade til Skamme.) Foredraget gik dog ikke i den Retning. Vel manede det i høj Grad til et dygtigt Fagstudium („bild Dem dog for alt ikke ind, at man bliver til noget i vore Dage uden Jernflid“), men det sigtede først og fremmest paa Personlighedsdannelsen („En god Mand vil altid øve Indflydelse, hvor han saa staar.“ „Vær vis derpaa: det lønner sig kongeligt at være Gentleman.“ „Det, vi i Øjeblikket trænger til i Danmark, er aandsdannede Mennesker, som forener virkelig Sagskundskab med den reneste Uegennytte, som ikke vil tjene Penge, men vil tjene deres Land og Folk først og fremmest. Bliv saadanne Mænd og Kvinder . . . Men husk da ogsaa at tage Fromhedslivet med ind i Deres Uddannelse og Forberedelse. Lær at bede denne Bøn: dan mig, o Gud, saa bliver jeg dannet. Til syvende og sidst er Dannelsens fuldkomne Maal at blive netop til det, som Gud har tænkt med et Menneske.“)

Det er ikke ensidigt at drage dette ene Møde frem. Der herskede almindelig Glæde over det, og det er noget af et Tidens Tegn. Samtidig med at det holdes, slutter Forfatteren Alfred Ipsen 2 Artikler i „Akademisk Ugeblad“ om „Studenter i Halvfjerdsernes Slutning“ med følgende Ord: „ . . . der var den Gang langt mindre bevidst Kristendom blandt Studenterne, end der er nu. Dette er det nye Træk i vor Tid, og det er det, der lover bedst. Det er det nye Land, som har løftet sig frem af Tidens Kaos.“

*

*

*

Kristeligt Studenterforbunds Sommermøde paa Ollerup Højskole. 5.—10. August 1912.

Kristeligt Gymnasiastmøde paa Ollerup Højskole. 10.—17. August 1912.

Disse Prøver, og hvad jeg har skrevet om de to Møder, har til Hensigt at henlede Opmærksomheden paa det gode aandelige Arbejde, der i de senere Aar øves blandt vor vordende og vor værende akademiske Ungdom. Et beslægtet Arbejde foregaar jo i „Kristelig Forening for unge Mænd“ (K. F. U. M.). Jeg kan ikke lade være med at nævne denne Forenings ypperligt indrettede Soldaterhjem i Gothersgade (Kbhvn.). Vort Sommermøde for Studenter, om jeg maa kalde det saaledes, førte til, at min Hustru og jeg gæstede dette Soldaterhjem sidst i Oktober.

Af Ollerup Højskoles Dagbog.

(Fra 11. Nobr. 1911 til 10 Nobr. 1912.)

Ved J. P. Kristensen-Randers.

18. Nobr.: Forstander Madsen-Mygdal, Dalum Landbrugsskole talte om Grundforbedringer i Landbruget.
24. Nobr.: Morten Eskesen: Sønderjyske Forhold.
28. Nobr.: Forfatteren Jakob Knudsen: Om sjælelige Værdier (Sansekvalitet, Arbejds kvalitet, Varmekvalitet og forladende Kvalitet („At sige Verden ret Farvel“).
3. Dec.: Violinmusik, af Aage Bang, Liltofte.
9. Dec.: Landbrugslærer Møller, Korinth Landbrugsskole: Om Svinehold.
- Samme Dags Aften: Koncert for Violin og Klaver af Musikerne Hr. Senstius og Frk. K. Hansen.
16. Dec.: Landbrugslærer Sloth, Korinth Landbrugsskole: Ukrudtets Bekæmpelse.
11. Jan.: Forstander S. Lunde, Skaarup Landbrugsskole: Om Betingelser for at være Landmand.
20. Jan.: Landbrugslærer Kjær Nielsen, Dalum Landbrugsskole: Om Kvægbrug.
- Samme Dags Aften: Overlærer Hansen, Svendborg: Niels Finsen.
24. Jan.: Mindefest i Ollerup Kirke og paa Højskolen for Præsten J. S. Brandts 100-Aarsdag.
27. Jan.: Højskolelærer Joh. Monrad, Ryslinge: C. F. Tietgen.
3. Febr.: Forstander S. Lunde: Sædskifte.
4. Febr.: Digteren Valdemar Rørdam: Oplæsning af „Den gamle Kaptajn“.
24. Febr.: Forstander S. Lunde: Frøavl.

Samme Dags Aften: Forstander Jens Lund, Vejstrup:
Om Folkekirkenes Ordning.

1. Marts: Forpagter P. Rasmussen, Brændeskov: Kvægets Røgt og Pleje.
5. Marts: Overlæge Helms, Nakkebølle Sanatorium:
Om Tuberkulose.
9. Marts: Journalist Andreas Grau: Af Sønderjyllands Historie.
11. Marts: Schweitzeren Wartenweiler: Schweiz (Land og Folk).
15. Marts: Forpagter P. Rasmussen: Kvægets Røgt og Pleje.
16. Marts: Forstander Povl Fenger, Korinth Landbrugsskole: Om Fodring.
24. Marts: Fru Marie Møller, Vesterskerninge: Oplæsning af Peder R. Møllers Skuespil „Fra Stavnsbaandstiden“ og „Skrubbemanden“ (En Ene-tale paa Fynsk).

I Dagene fra 11. til 18. Maj havde Skolen et kærkomment Besøg af Sognepræst Trier fra Skibet, hans Hustru og Børnene, Helge og Rut. Trier talte om vore ypperste danske Tonedigterere, og han og Fruen hjalp trolig hinanden med at udføre adskillige af disse Værker.

21. Maj: Morten Eskesen: Sønderjylland i Tale og Sang.

Baade i Maj og Juni glædede Skolens gamle Elev Fru Marie Hovgaard-Kornbech og hendes Mand, Direktøren for Odense Theater, Eyvind Kornbech os flere Gange med smuk Oplæsning af god Litteratur, deriblandt det mærkelige islandske Drama „Bjærg-Eyvind“.

14. Juni: Udflugt til Odense, hvor vi saa St. Knud, Museet, H. C. Andersens Hus og „Liden Kirsten“ (paa Friluftstheatret).
15. Juni: Fru Birgitte Berg-Nielsen: Om unge Kvinders Opdragelse til Husgerning.
30. Juni: Elevmøde.
1. Juli: Forfatterinden Fru Rose Bruhn Jensen, Slagelse: Italien.
2. Juli: Landbrugslærer Konradi, Ladelund Landbrugsskole: Om Malkning.

4. Juli: Skolen deltog i Menighedsmøde i Ollerup Præstegaardshave. Taler af Provst Nissen, Vemmelev, og Pastor Aage Møller, Slagelse.
23. Juli: Overlæge Helms: Tuberkulose.
5. til 10. August: Kristeligt Studenterforbunds Sommermøde.
12. til 17. August: Det 6. kristelige Gymnasiastmøde i Danmark.
22. til 25. Sept.: Et velbesøgt og godt Efteraarsmøde. Smukt Vejr alle 4 Dage.
25. til 27. Okt.: Kursus i Samfundslære, afholdt af „Landsforbundet for Kvinders Valgret“.
- Skolen var sidste Sommer besøgt af 143 Piger, og den har i Vinter 122 Elever.

Elevmødet 1913 agtes afholdt Søndag d. 29. Juni fra Kl. 10 Formiddag.

Tilrejsende Elever og andre Deltagere bedes møde ved Sørup St. Lørdag d. 28. Juni Kl. 6⁰⁵ Eftm. Der er da Vogne til Afhentelse af Rejsegods. De, der vil bo og spise paa Skolen, bedes meddele dette til Kristensen-Randers senest Lørdag d. 21. Juni. De bedes medbringe Tæpper, Lagener og Haandklæder.

Ogsaa de, der vil spise her, men ikke ønsker Nattely paa Skolen, bedes melde sig senest 21. Juni.

Mødet vil blive sluttet saa tidligt, at Afrejse kan finde Sted fra Sørup St. omved Kl. 10 Søndag Aften.

Generalforsamlingen.

Mødet aabnedes af Formanden J. L. Jensen, Staagerup, som aflagde Beretning om Foreningens Virksomhed i Aarets Løb. Foruden de sædvanlige Udgifter til Aarskriftet og Elevunderstøttelser havde man haft en større Udgift. Den Indsamling, der foretoges til et Mindesmærke for Fru Nanna, gav ikke et tilstrækkeligt Beløb til at dække Udgifterne ved dettes Tilvejebringelse; og man havde da betalt den resterende Sum af Foreningens Kasse.

Regnskabet blev gennemgaaet og enstemmig godkendt.

Man skred derpaa til Bestyrelsesvalget. De, der efter Tur skulde afgaa, var: Elna Berggreen Jeppesen, Margrethe Klausen Bertelsen og Formanden.

Det blev nu foreslaaet at vælge en Sønderjyde i Steden for en af de afgaaende; thi saa kunde vedkommende opkræve Medlemsbidragene i Sønderjylland, som man ikke saa godt kunde tage ved Postopkrævning. Dette Forslag vedtoges.

Til Bestyrelsesmedlem og Optræder for Sønderjylland valgtes Hans Jensen, Tornumgaard pr. Lintrup, og til Suppleant Kristine Jensen, Gøllinggaard, Stevnstrup, Als.

Til den anden Post som Bestyrelsesmedlem valgtes Johannes Jensen, Forlev, Sjælland, Elev fra 1911—12. Formanden genvalgtes; og til Revisorer i Steden for Rasmus Skov valgtes Præstegaardsforpagter Kristian Hansen, Vesterskerninge.

Det foresloges dernæst at antage en lønnet Forretningsfører, som saa skulde udføre alt Arbejdet. Dette havde hidtil været delt paa flere Hænder. Formanden havde ordnet Medlemslisterne. Bak havde modtaget og kvitteret for Bidragene, samt sørget for, at de forskellige Elevhold blev gjort bekendt med Foreningen. Fru Gunild havde med Bistand af flere af Lærerne faaet skrevet paa de ca.

1000 Konvolutter og Postopkrævninger og faaet dem udsendt. Denne Arbejdsdeling voldte en Del Forstyrrelse, som vilde kunne undgaas, naar Arbejdet blev samlet paa en Haand.

Forslaget blev vedtaget. Og Hvervet som Forretningsfører betroedes til Lars Bækhøj, der som Vederlag for Arbejdet skulde have 100 Kr. om Aaret.

Endelig vedtoges det, at Bestyrelsesmedlemmer skulde have fri Jernbanerejse til de aarlige Elevmøder.

Lars Bækhøj.

J. L. Jensen,
Formand.

Elevforeningens Regnskab

fra ²⁵/₆ 1911 til ³⁰/₆ 1912.

<i>Indtægt:</i>	K.	Ø.
Kassebeholdning fra forrige Aar	573	87
Indkommen til Mindesmærket	62	50
Medlemmernes Aarsbidrag	979	60
Ialt . . .	1615	97

<i>Udgift:</i>	K.	Ø.
Betalt for Mindesmærket	560	70
Kundgørelser og Porto	8	32
Understøttelse til 7 Elever	245	00
Forfatterhonorarer	75	00
Trykning og Udsendelse af Aarsskriftet	632	25
Kassebeholdn. ved Regnskabsaarets Slutning	94	70
Ialt . . .	1615	97

Jens L. Jensen,
Formand.

Ovenstaaende Regnskab med Bilag er gennemset og funden rigtigt af undertegnede Revisorer.

F. T. Ollerup Højskole d. 30. Juni 1912.

Søren Mikkelsen.

Rasmus Skov.

Kassebeholdningen indestaar i „Landbosparekassen paa Fyen“.

Mindesmærket for Fru Nanna har ialt kostet 644 Kr. 80 Øre.

	K.	Ø.
Direkte til Mindesmærket indkom	403	00
Betalt af Elevforeningen 1911 og 1912	241	80
Ialt . . .	644	80

Formanden.

Noget Nyt.

Ved Elevmødet blev det foreslaaet, at vi i Steden for at bringe Bidrag i Aarsskriftet fra Folk uden for Skolen skulde opfordre gamle Elever til at skrive deri. I flere Højskoleers Aarsskrifter bruger man det saadan. Og naar det lykkes, er det aabenbart et virksomt Middel til at holde en virkelig Forbindelse vedlige mellem de gamle Elever og Højskolen og mellem Eleverne indbyrdes. Og det er jo netop Foreningens Formaal.

Det blev endvidere foreslaaet, at man skulde opfordre gamle Elever til at stille Spørgsmaal til Skolens Lærere, som disse muligvis kunde besvare i Aarsskriftet.

Jeg vil da i Tilslutning til disse Forslag rette to Opfordringer til gamle Elever.

1. Enhver, der har noget at fortælle, som menes at kunne have Interesse for Aarsskriftets Læsere, bedes sende det til mig inden 1. Septbr. 1913.

Jeg vil hertil føje to Bemærkninger: Ingen behøver at holde sig tilbage, fordi de er bange for, at der skal være et Komma eller et Bogstav for lidt eller for meget. Det skal nok blive rettet. Men enhver maa naturligvis ogsaa finde sig i, at Bidraget muligvis ikke bliver optaget. Redaktionen maa være eneste Dommer i den Sag.

2. Dersom nogen tumler med et alvorligt Spørgsmaal, som de gerne vilde høre en Udtalelse om af en af Lærerne her, saa kan de indsende disse Spørgsmaal til mig inden 1. Juli 1913.

Disse Spørgsmaal maa dog have to Egenskaber. De skal være af den Art, at de kan tænkes at interessere ogsaa andre end Spørgeren; og hvert af dem skal kunne besvares paa højst tre af Aarsskriftets Sider.

Det skulde glæde mig, om der kunde komme noget godt ud af disse Forslag.

Lars Bækhøj.

Medlemsliste.

- A**agaard, Margrethe, Vesterskerninge
— Johanne, Aastrup Mølle, Pejrup
Andersen, Agnes, Øsse, Nordenskov, Varde
— Peder og Hustru Marie, f. Jørgensen. Uddeler, Heden, Allested
— Maren, Aastrup, Pejrup
— Andreas, Aastrup, Pejrup
— Anders Kr., Adr.: Gaardejer, Taarup, Mesinge. 1907—08
— Olivia, adr. Gdr. Mathias Nielsen, Nørre Søby
— Henning, Mejerist, Hjedding Mejeri, Ølgod
— Kristine, Elmelund, Odense
— Agnes, Øsse, Nordenskov, Varde
— Kristiane, Skærumbro, Vemb
— Rasmus Brandstrup, Elev, Lystrup. 1900—01
— Anders Brandstrup, Elev, Lystrup. 1905—06
— Magnus Brandstrup, Egaa, Hjørshøj. 1908—09
— Karen, Tvejmosegaard, Udby, Holbæk
— Emil, Nautrup, Durup
— Anders Emil, Hørning, Volk Mølle
— Hans, Hesselbjerg Mølle, Humble, Langeland
— Fru Kristine, Hesselbjerg Mølle, Humble, Langeland
— Karl, Hundslev pr. Ladby
— Kristian, Ondrup, Odder
— Niels Kr., Brandrup, Kolding
— Anton Lyngsaa, Toftelund, Sæby
— Jens Peder, Asnæs, Asnæs
— Agnes, Sindinggaard, Lihme, Skive. 1910
Anker, Ejnar Hansen, Skarø, Svendborg
Arentsen, Sidsel Marie, Flade, Nykøbing M. 1908
Agger, Andersen A. Chr., Røgelhede, Idom, Holstebro
— Anna, Borris. 1910
Alrø, Marie, Torrild, Odder. 1910
- B**erntsen, Karl, Maare, Ørbæk
Bondesen, Cecilie, Oksbøl, Oksbøl
Buhrkal, Marius, Østerlinnet
Brun, Marie, Volstrup, Rudme St.
Byskov, Peder, Skovby, Nørre-Nisum. 1905—06
Berggreen Jeppesen, Elna, Frue, Svendborg
Birkmose, Lykke, Faster, Skern
Boutrup, Kristian, Tim

- Boutrup, Peder, Velling, Ringkøbing
 Buch, Sidsel, Flade, Nykøbing, M.
 Balle, Johanne, Oddense, Jebjerg
 Bi, Maren, Hatting
 Ballegaard, Petra, Hveisel, Jelling
 Bruntse, Monika, adr. J. Bruntse, Brunsvig, Tommerup
 Bro, Jens, Stadil, Tim
 Buch Kristian, Skanderup, Lunderskov
 Bertelsen. Pastor, Vammen Præstegaard pr. Viborg
 Baltersen, Lærer, Ollerup, V. Skerninge
 Bak, Lærer, Gllerup Højskole, Svendborg
 Buchreitz, Margrethe, Frue, Sejling, Silkeborg
 Boutrup, Peder, Vemb
 Buch, Jens, Flade, Nykøbing M. 1908—09
 — Maren, do. do. 1907
 — Katrine, do. do. 1907
 Bæk, Jens, Murer, Jordløse
 Brun, Fru Kirstine, Tjæreborg Skole, Tjæreborg
 Buhl, Aage, Tarm
 Ballegaard, Hans Peder, Hveisel, Jelling
 Brodersen, Lorentz, Todsbøl, Bollerslev, Nordslesvig
 Bech, Kirstine, Trællund, Sdr. Omme
 — Marie, Vestagergaard, Klakring
 Brusen, Karen, Mejrup, Holstebro. 1910
 Brun, Kristian, Gesing, Esbjerg. 1910
 Bak, Nikoline, Feldingbjerg, Stoholm. 1910
 Bigaard. Hansine, Haastrup, Haastrup. 1910
 Brøns, Helga, Bredsten, Vejle
- C**lausen, Margrethe, Lærerinde, Aarby, Kalundborg
 — Anna, Skodborg, Nordslesvig
 — Marthe, Grevegaarden, Stoense, Lohals
 — Emilie, Kongensgade 75, Esbjerg
 — Niels Bundgaard, Aggergaardsvej, Vejen
 Christensen, Ole, Bregendal, Fly, Skive
 — Thyra, Hamborggade 8¹, København
 — Edel, adr. Bødker Christensen, Stoense, Lohals
 Christiansen, Emma, adr. Skræder Christiansen, Øster Brønderslev,
 Brønderslev. 1908
- Clemmensen, Anna, Borredige, Aggersund
 — Kristine, Borredige, Aggersund
 Christensen. Marius, Meelse pr. Stubbekøbing
 — Jens, Meelse pr. Stubbekøbing
 — Rasmine, adr. Jens Christensen, Bolteskov, Ringe
 — Karl, Ejby, Ejby. 1907—08
 — Camilla, Oksbøl St.
 — Anna Margrethe, Skærdal Mølle, Lem, Skive
 — Agnes, Hørby Skole, Hobro
 — Herdis, do. do.
 — Maren, Lihme, Skive
 — Marie, Bækholm, Vitten, Hinnerup
 — Margrethe, adr. Murer Johannes Hansen, Tarm

Christensen, Maren, Veismark, Grinderslev, Jebjerg
— Kirstine, adr. Skræderm. Christensen, St. Nustrup, Slesvig.

Daugaard, Anna, Ødsted, Vejle
Dahl, Anna, Balting, Skive
Dam, Mathilde, adr. Anton Dam, Vestervang, Ølgod
Dengsøe, Sofie, Tindbæk, Ulstrup
Dusgaard, Johan Friis, Dusgaard, Tørring, Lemvig
Dalgaard, Harald, Sierslev, Storeheddinge. 1005—06
Dam, Julius, Feldingbjerg, Stoholm
Dahl, Ane Norby, Balling, Skive
Dam, Karen, Vestervang, Ølgod
— Lavrine, Bække, Lunderskov

Espekær, Niels, Sierslev, Storehedeinge
Enevoldsen, Viggo, Kærbølling, Bredsten, Vejle
Egdal, Peder Bjerre, Egdal, Nørre Nissum
Erlandsen, Jens Peder, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
— Karen, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
Elkær, Helga, Bording, Bøgballe, Uldum
Eriksen, Peder, Øster-Skerninge, Vester Skerninge
Engholm, Kirstine, Herringe, Rudme
Eskesen, Thyra, Darum, Bramminge
Egsgaard, Anne, Egsgaard, Filskov
Evald, Anne, Møllergade, Svendborg
Ebbesen, Lovise, Laasbygade 56¹, Kolding
Elbo, Helga, Hyllerslev pr. Varde

Futtrup, Kristian, Styvel Østergaard, Hvidbjerg
— Hans, Styvel Østergaard, Hvidbjerg
Frandsen, Sigrid, adr. Urmager Frandsen, Ringe
— Marie, Lille Tersbøl, Veerst, Lunderskov
Fris, Ingeborg, Hjerting pr. Rødding, Slesvig
Frandsen, Fru Hanne Storm, Vaarby, Forlev. 1909
Fensholdt, Bogbinder, Kolding. 1901—02
Frølich, Martin, Bødstrup, Tranekær
Frandsen, Marie, Hemdrup, Vindblæs
Fogh, Kristiane, Skinbjerg, Grenaa
Flarup, Inger, Vorning, Onsild
Flø, Addia, Granly, Herning
Frederiksen, Marie, Vejlbj, Skive

Granhøj, Anders, Dragsmosegaard, Vester-Skerninge
— Sofus, Aalykkegaard, Vester-Skerninge
Grønborg, Eske, Dalagergaard, Borris
Gjedal, Niels, Murer, Olstrup, Ringkøbing
Gyldenkærne, Marie, Onsager, Lejre
Gundersen, Niels, Gdr., Pjernehøj, Regstrup
Gertsen, Olav, Lærer, Gaverslund, Børkop
Geertsen, Maren, Stallerupgaard, Kolding
Grau, Fru Ellen, Nordborg, Als, Nordslesvig
Gravesen, Anna Søndergaard, Bølling, Skern

Godtfredsen, Maren Kirk, Stadil, Tim. 1910

- H**ansen, Hans Jørg., Murer, Vester-Aaby, Vester-Skerninge
 — Peder, Gdr., Ollerup Skovmark, Vester Skerninge
 — Maren, Øster-Skerninge, Vester Skerninge
 — Marie, adr. Tandlæge Brahm, Nørregade 19, Odense
 — Jens, Hjulmand, Tullebølle, Rudkøbing
 — Kristen, Gdr., Hjelm pr. Muldberg
 — Signe, Bubbøl, Ejby
 — Hans Peter, Uddeler, Vester-Aaby, Vester-Skerninge
 — Karen, Næsby ved Stranden, Slagelse
 — Martha, Maale, Kerteminde
 — Ingeborg, Maale, Kerteminde
 — Hansine, Flødstrup, Ullerslev
 — Rasmus, Aasgaard, Dalmose
 — Peder, Landet, Svendborg
 — Thorvald, Aasgaard, Dalmose
 — Peder, Skodsbøl, Eckernsund, Nordslesvig. 1908—09
 — Ellen, Præstegaarden, Hatting
 — Poul, Gdr. Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 — Else, Hjortkær, Bramminge
 — Hans, Gdr., Raarud, Kirkeby
 — Laurits, Højskolelærer, Lollands Højskole, Søllested
 — Bothilde, Hjortkær, Bramminge
 — Ane, Gjesing, Guldager
 — Helga, adr. Købmand P. Hansen, Gudme
 — Annette, Sognefoged J. Hansen, Askeby, Møen
 — Elna, Næsby ved Stranden, Slagelse
 — Marie, adr. Valdemar Fogh, Skindbjerg, Grenaa
 — Kamilla, adr. Baneformand Hansen, Aarslev
 — Ingeborg, adr. Baneform. Hansen, Aarslev
 — Marie Junker, Aastrup, Holsted
 — Kristine, adr. Partikulier P. Hansen, Vig
 — Hansine, Aale, Rask Mølle
 — Johanne. Brejning, Børkop
 — Fru Cecilie, Brogade, Ærøskøbing
 — Margrethe, Jordløse Mark, Jordløse
 — Karen, Jordløse Mark, Jordløse
 — Kathrine, adr. Fisker N. P. Hansen, Vester-Skerninge
 — Marie, Hesselbjerg, Humble
 — Signe, Salling Planteskole, Jøbjerg
 — Peder, Højby Vestergaard, Højby
 Hellemann, Marie, Skovsbo, Svendborg
 Henriksen, Jørg. Peder, Landstingsmd. N. Johansen, Ollerup, Sørup.
 — Olaf, Søndervig, Ringkøbing
 — Karoline, Vedsted Brugsforening, Birkelse
 — Kristen, Vedsted Brugsforening, Birkelse
 Holm, Signe, Skovgaard, Gudme, Lemvig
 Hovgaard, Elise, Kvorning, Viborg
 Høgsberg, Gravers, Skærumbro, Vemb
 — Anna, adr. Jes Høgsberg, Ulfborg
 — Inger, adr. Jes Høgsberg, Ulfborg

Høgsberg, Elisabeth, adr. Marius Høgsberg, Vemb
 Høj, Søren, Styg, Lønborg, Tarm
 Højriis, Mette, Højrup, Hurup
 Hansen, Rasmus, adr. So nefogden, Ollerup, Vester-Skerninge,
 Hovgaard, Jesper, Grejs, Grejsdal
 Hansen, Marie, Hjallese, Hjallese
 — Anna, Aale, Aale. 1902
 — Karen, Vester-Skerninge
 — Laura, Mørkebjerggaard, Faaborg
 — Beatha, Højsgaarden, Haastrup
 — Hans Peder, Egebjerg, Stenstrup
 Henningsen, Hans Kristian, Ravnebjerg, Holmstrup
 Hansen, Hans J., Harreby, Fol, Nordslesvig
 Hanghøj, Holger, Hasselholdt, Vinderup
 Hansen, Johannes, Moselund, Vejen Nørremark, Vejen
 — Jørgen, Stolbro, Guderup, Als, Slesvig
 — Holger, M. Ildved, Jelling
 — Hans Frederik, Galdbjerg, Gudme
 Hørning, Rise, Ørsted Mark, Ørsted
 Hansen, Jepbine, Ilsted, Gørding
 — Kathrine, Ravnebjerg, Holmstrup
 Henningsen, Ellen, Rønnede
 Halgaard, Karen, Tvis
 Hedegasrd, Karen Marie, Floutrup, Roslev
 Hansen, Karen, Egense, Sørup
 — Ingefred, Aarslev, Aarslev
 — Karen, Birkebjerg, Dalby
 — Kirstine, Guldager, Guldager
 Hansgaard, Cecilie, St. Ramsing, S-ive
 Hansen, Anna, Salby, Mesinge
 — Estrid, Aarslev, Aarslev
 Hørning, Peder, Ørsted Mark, Ørsted
 Hansen, Elna, Kildegaard, Saaby, Hvalsø
 Hansgaard, Elise, Kvorning, Viborg

Iversen, Kristian, Korsagergaard, Brørup
 — Kristian, Knudstrup, Gedstrup. 1909—10

Jakobsen, Andreas, Kyesgaard, Neksø
 — Elisabeth, Ingegaard, Tølløse
 — A., Sortegaard, Neksø
 Jensen, Jens Laurids, Staagerup, Vester-Skerninge
 — Lars P., Bjørnø, Faaborg
 — Margrethe, Højrup, Storeheddinge
 — Abelone, Skomager Jensen, Øster-Skerninge- Vester-Skerninge.
 — Martin, Mejerist, Vejstrup, Vejstrup
 — Mette, Kalvslund Skole, Ribe
 — Kristen Frydenlund, Helsingø
 — Peder, Gaarden, Vejen
 — Hans, Tornumgaard, Lintrup, Nordslesvig
 — Kristian Lyngaa, Bakkely, Hadsten
 — Jens Poulsen, Højgaard, Trunderup, Kværndrup

- Jensen, Jens Kær, Radsbjerg, Borris
 — Gerda, Langtved Ullerslev
 — Karen, Balsbøl, Hurup
 — Anna, Enegaard, Præsto. 1907
 — Maren, Malskær, Ørting
 — Marie Malskær, Ørting
 — Gunder Marie, Statsanstalten, Braaskov
 — Ane, Hersnap Mark, Dalby
 — Janus, Oksbøl, Oksbøl
 — Morten, Gdr., Bernekildegaard, Vester-Skerninge
 — Fru Dortine, Immerbølle, Tranekær
 — Herdis, Vejby, Skive
 — Hulda, adr. J. Jensen, Andkær, Todbøl, Holsted. 1909
 — Sofie, adr. Anders Fr. Jensen, Gaasetofte, Kallundborg
 — Ingeborg, Særslev, Snerthinge
 — Lavra, Hedegaard, Vinding, Holstebro
 — Fru Maren Mejer, Kommuneskolen, Tølløse
 — Kristine, Gøllinggaard, Stevnstrup, Als
 — Andreas, Janderup, Janderup
 — Laust, Folketingsm., Bjørnskov, Nørre-Snede
 — Kirstine, Bøgballe, Uldum
 — Margrethe, Gymnastiklærerinde, Frederiksgade 14, Odense
 — Marta, Skrøbelev, Rudkøbing
 — Tyra, Øsse, Varde
 — Hans, Bramdrup, Kolding
 — Bothilde, Sandbjerg Skole, Kolding
 — Frederik, Halskovvej 8, Korsør
 — A., Maskinbygger, Rynkeby, Rynkeby
 Jeppesen, Jeppe, Sinding Nedergaard, Silkeborg
 Jessen, Jeppe, Vrogum, Vrogum 1907—08
 Johansen, Johanne, Sønder-Højrup, Pederstrup
 — Severin, Sønderballe, Højstrup, Nordslesvig
 Justesen, Kristine, Portør Kristensen, Durup
 — Olemine, Aggersborg, Aggersund
 Jensen, Karoline, Farsøgaard, Farsø
 Jakobsen, Dagmar, Vitved Hedegaard, Stilling
 Jørgensen, Rasmus, Gdr., Fjerritslev, Ullerslev
 — Niels, Hjortgaard, Nørre-Lyndelse, Aarslev
 — Kristian, Vantinge, Ringe
 — Asta, Nørgaard, Nørre-Aaby
 — Jørgen, Vester Gesten, Vejen
 — Anna, Statenegaarde, Skaarup
 — Kathrine, adr. Gdr. P. Jørgensen, Elmelundgaard, Hatting
 — Petra, Roerslev, Nørre-Aaby
 — Kristine, Ryslinge Skovgaard, Ryslinge. 1902
 — Bertha Nørregaard, ødt Rasmussen, Bølling, Kolding. 1898
 Jepsen, Niels, Malteseje, Odder. 1899—1900
 Jensen, Johanne, Farsøgaard, Farsø
 Juhl, Hans K., Langetved, Rødding, Nordslesvig
 Jensen, Dorthea, Midskov, Mesinge
 — Niels, Trilom, Jebjerg
 Jørgensen, Marius, Mejeribestyrer, Ollerup, Vester-Skerninge

- Jensen, Lukas Vig, Skibelund Vejen. 1909—10
 — Frederik, Lilhøj, Kollemorten, Jellinge. 1909—10
 — Mathias, Bramdrup, Kolding. 1909—10
 — Kristian, Lindknud, Brørup. 1909—10
 Jørgensen, Johannes, Tinkerup, Kvistgaard. 1909—10
 Johansen, Kristian, Vejrum, Holstebro. 1909—10
 Jensen, Poul, Tvendstrup, Assendrup. 1909—10
 Juul, Marius, Magtenbølle, Skalbjerget. 1909—10
 Jensen, Jens, Gamskær, Højslev. 1909—10
 — Rasmus, Hundskov, Hesselager. 1909—10
 Jakobsen, Jakob, Smøllerup, Stoholm. 1909—10
 Jensen, Søren, Stubdrup, Kolding. 1909—10
 — Laurids, do. do, 1909—10
 Jørgensen, Laurids, Faardrup, Flakkebjerg. 1909—10
 Jensen, Anton, Guldager, Simsted. 1909—10
 Jørgensen, Arnold, Langesø, Odense. 1909—10
 Jakobsen, Kirstine, Sdr. Balle, Nørre-Nisum, Lemvig. 1910
 Jensen, Margrethe, Adslev, Hørning. 1910
 — Kristine, Otting, Skive. 1910
 — Helga, Aagerup, Vipperød. 1910
 — Malvine, Hvedsten, Randers. 1910
 — Dorteia, Torum, Roslev. 1910
 — Agnes, Gryderup, Korsør. 1910
 — Severine, Tvendstrup, Assendrup
 Juhl, Emilie, Egense, Sørup. 1910
 Johansen, Karen, Kastaniely, Aarslev. 1910
 Jakobsen, Marie, Bølling, Skern. 1910
 Jensen, Kirstine, Stensholm, Hadsten. 1910
 — Olga, Hindborg, Skive
 — Kristen, Svallerup, Kallundborg
 — Kirstine, Stenstrup-Lunde Andelsmejeri, Stenstrup
 — Marie, Ladefogedgaard, Staagerup, Vester-Skerninge
 — Ankær, Vrøgum, Vrøgum
 — Katrine, Tastum, Stoholm
 — Kristine, Portør Kristensen, Durup St.
 Jakobsen, Marie, Vedbæk, Løgstrup. 1910
 Jørgensen, Marie, Simmerbølle, Rudkøbing
 — Martha, Ulriksholm Gartnerbolig, Kølstrup St. 1894
 Jansen, Maren Stine, Højskolehjemmet, Svendborg

Kirk, Jenny, Store Ramsing, Skive

— Else, Skern

Kirkeskov, Fru Marie, Gedved Skole, Horsens

Kjems, Frederikke, Sørslev, Jullerup. 1887

Knudsen, Karl, Egholt, Lunderskov

— Jens, Snedker, Baardesø, Otterup

— Maren, Sønder Højrup, Pederstrup

— Kristine, adr. Laurits Knudsen, Holmsland, Ringkøbing

— Kirstine, Staushede, Lunderskov

— Knud og Hustru, Hersnap, Dalby

— Knud, Føvling, Holsted. 1904—05

Kolind, Karen, Koed, Kolind

- Kolind, Karen, Jægerspris
 Krag, Karen, Kastbjerg, Havndal
 Kragelund, Niels, Øvig-Nyminde, Arenborg, Herning
 Kristensen, Kristen, Vantinge, Ringe
 — Hanne Margrethe, Brændekilde, Væde, Holmstrup
 — Elise, Højerup, Storeheddinge
 — Anna Margrete, Stærdal Mølle, Lem, Skive
 — N. Kr. Dykær, Tim
 — Kristine, Smedekone, Ollerup, Vester-Skerninge
 — Peder David, Trebjerg, Flemming
 — Marie, Rughaven, Ulstrup
 — Niels Johansen, Kragelund, Lunderskov
 — Ane, Soderup, Tølløse
 — Rasmus, Gjessø, Silkeborg
 — Magnus, Sdr. Andrup, Skive
 — K., Rostgaard, Vinderup
 Kristiansen, Karl, Tjørntved, Rudkøbing
 — Anna, Gdr. Anton Kristiansen, Tullebølle, Rudkøbing
 — Sofie, Schæffergaard, Vester-Nebel, Varde
 — Karl, Rejsby pr. Brøns, Nordslesvig
 — Johannes, Melby, Kallundborg
 — Fru Maren, Sdr. Højrup, Pederstrup
 Kristoffersen, Johanne, Veerst, Lunderskov
 — Niels, Gdr., Esbjerggaard, Nykøbing S.
 Kvist, Flora, Bøvlingbjerg, Faare
 — Karoline, Bøvlingbjerg, Faare
 Klausen, Kristian, Vellerup, Branderup, Nordslesvig
 Kjær, P., Karetmager, Moselund, Grejs, Vejle
 Krog Rasmussen, Johanne, Katterød, Faaborg. 1898
 Kirkegaard, Søren, Gjerring, Bjerringbro
 Kærgaard, Johan, Hasselholdt, Vinderup
 Kristiansen, Kristen, Lystlund, Naur
 — Anders Peder, Melby, Kallundborg
 — Signe, Sofienlund, Faaborg
 Kristensen, Maren, Veismark, Jebjerg
 — Agnes Fisker, Mosegaard, Hammel Mark, Hammel
 — Margrete, Harreby Østergaard, Fol, Slesvig
 Knudsen, Johanne, Hersnap Mark, Dalby
 — Katrine, do. do.
 — Petra, Junget, Roslev
 Kallesø, Katrine, Tørring, Lemvig. 1910
 Kolind, Karen P., Korupskov, Ryomgaard
Lamberthsen, Fru Dusine, Tved Skole, Ribe
 Larsen, Laurits O., Smedesvend, Røjle, Middelfart
 — Lars, Murer, Søbo Løkke, Jordløse St.
 — Hans Peter, Indslev Taarup, N. Aaby
 — Johanne, Langsted, Naarup
 — Aksel, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 — Søren, adr. Gdr. R. Larsen, Mullerup, Ullerslev. 1908—09
 — Karen Sofie, Lundsgaard, Tarup, Aarslev
 — Margrethe, Karensminde, Ollerup, Vester-Skerninge

Larsen, Kristine, adr. Mads Kr. Larsen, Vester-Lunde. Lunde

— Sofie, Fuglberg, Stadil, Tim

— Karen, Kindstrup, Gelsted

— Fru Marie, Kissendrup, Ullerslev

Lauridsen, Jacob, Gdr., Søndergaard, Tim

Laursen, Lars, Rustrup, Silkeborg

— Rasmus, Højskolelærer, Vinding, Vejle

— Niels, Hornborg, Flemming

— Laurs J., Hjarnø, Horsens

— Charlotte, Hvirring, Flemming

Lebæk, Fru Jacobine, Bøjlsvang, Vester-Skerninge

Levinsen, Mette, Fløjstrup, Uggelhuse

Lindum, Tyra, Harre Skole, Roslev

Lund, Hans, Vejen, Vejen

— Søren Martin, Øster Aaby, Skaarup

Løkke, Sigrid, Bøvling, Faare

Lund, Laurids, Holstensminde, Fuglebjerg

Larsen, Lars Hansen, Lundby, Lundby

— Peder, Højby, Højby St.

— Lars, Vejby, Skive

— Svend Melgaard, Hodsgager, Holstebro

Lauridsen, Laurids, Landsgrav, Slagelse

Larsen, Andreas, St. Engborg, Skive

— Jens Peder, Meelse, Stubbekøbing

Laursen, Annine, Faarvang, Faarvang

Larsen, Hansine, Hyllestedgaard, Aarup

— Maren Annine, Egense, Svendborg

— Mariane, Rotbøl, Tistrup

— Maren, Galøgaard, Ferslev, Skibby

— Laura, Højby St.

Mikkelsen, Jens, Brudager, Vejstrup

Madsen, Peter, Ulvsbjerggaard, Svanninge Mark, Faaborg. 1908—09

— Hans, Gaardejer, Aagaard, Skaarup

— Holger, Aale, Aale

— Marius, Braaskovgaard, Braaskov

— Fru Hanne, Kissendrup, Ullerslev

— Fru Marie, Tim

— Hilda, Kædeby, Lindelse

Markussen, Kirsten Marie, Hjortsvang, Tørring

Mikkelsen, Søren, Gdr., Ulbølle, Vester-Skerninge

— Maren, Nisset Overhede, Silkeborg

— Kirstine, Lyngby, Hjørring

Mols, Kathrine, Jelling Mark, Jelling

Mortensen, Johan, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge

— Jens, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge

— Marius, Sørslev, Stubbekøbing. 1907—08

— Mette, Lilballe, Kolding

— Mathilde, adr. Jørgen Mortensen, Keldstrup, Slagelse

— Marinus, Mejeribest., Aale Mejeri, Rask Mølle

— Hans, Rindom Kærgaard, Ringkøbing

Mouritzen, Helga, Ollerup, Vester-Skerninge

Mygind, Fru Kristine Jensen, Bredho Skole, Tistrup
 Myrhøj, Hansine, Vindblæs
 Møller, Alfred, Brarup, Nørre-Alslev. 1907—08
 — Sørine, Vrønding, Vrønding
 — Johanne, Vester-Skerninge
 Mehlsen, Maren, Flade, Nykøbing M. 1908
 Mortensen, Knud, Rødskebølle, Svendborg
 Mogensen, Kristine, Bøvling, Faare
 Mortensen, Fru Hulda, Vester-Aaby, Vester-Skerninge
 Morthorst, Christian, Øster-Løgum, Havslund, Nordslesvig
 Mikkelsen, Kristen Dahlgaard, Ny Spøttrup, Skive
 Madsen, Hans, Roost Arrild, Nordslesvig
 — Laurids, Springenbjerg, Flemløse St.
 Mikkelsen, Kirstine, Lunde St., Nordfyn
 — Dagmar, Serup, Silkeborg
 Mortensen, Kristine, Hemdrup pr. Vindblæs
 Mikkelsen, Karen, Vindeby, Lindelse, Langeland
 Møller, Nora, Letsminde, Hørning
 Madsen, Marie, Aalbæk, Skive
 Meldgaard, Sofie, Vindbjerg St.
 — Mette, Fiskbæk, Løgstrup
 Møller, Lærer, Chr., Glamsbjerg Friskole, Glamsbjerg
 Moos, Hans, Nybøl, Slesvig

Nielsen, Viggo, Fyrhøder, Amtssygehuset, Ringkøbing
 — Anne E., Fasterkær, Borris. 1889
 Nygaard, Julie Jensen, Rolfsted, Langeskov
 Nielsen, Mørkebjerg, Venslev, Skibby
 — Jeppa Maria, Tim
 — Maren, Enderupholm, Bramminge
 — Karl, Hanghøj, Jøbjerg
 — Kirstine, Høng Realskole, Høng
 — Niels, Rode, Odsherred, Vig
 — Niels C., Gdr., Maare, Ørbæk
 — Astrid, Holtum, Vejle. 1907
 — Mariane, Hjortvang, Tørring
 — Karen, adr. Gdr. Anders Nielsen, Taarup, Gelsted
 — Cecilie, Bredal Mark, Vejle
 — Helga, Vemmelev, Faarevejle
 — Anna, Vedelsgade 93, Vejle
 — Gudrun, Prøvegaard, Uggerløse, Kallundborg. 1909
 — Niels Peder, Harre, Roslev
 — Maren K., Haragergaard, Bramminge
 — Marius, Støvring
 — Fru Anne, Roslevgaard, Thorum, Roslev
 — Anna Margrete, Glostrup, Nykøbing S.
 — Jørgen, Lunde, Lunde
 — Marie, Frue, Aas, Tvingst up
 Nikolajsen, Karen, Helligsø, Ydby, Gjettrup. 1897
 Nitsche, Elise, Nørre-Broby, Nørre-Broby
 Nordbo, Erik, St. Jørgens Forstad 108¹, Odense
 Nyborg, Kristine, Linnerup, Tørring

- Nygaard, Peter, Langballe, Maarslet
 Nøhr, Karl, Permelille, Koldby, Samsø
 Nørskov, Alexandra, Nørskovgaard, Møldrup
 Nielsen, Johanne, Skibladner, Rødvig. 1908
 Nørbjerg, Hessel, Borregaard, Hvidbjerg
 Nielsen, Aage, Kullerup Skole, Lamdrup
 — Niels Kristian, Store Ramsing, Skive. 1909—10
 — Anton, Væth, Laurbjerg. 1909—10
 Norup, Anders, Nørre Onsild, Onsild. 1909—10
 Nielsen, Jens, Hornbæk, Hornbæk. 1909—10
 — Chr., Ertebjerg, Tandslet, Als. 1909—10
 Nørgaard, Anna, Egholt, Lunderskov. 1906
 Nielsen, Anne, Hvedstrup, Hedehusene. 1910
 — Marie, Haarslev, Sandved. 1910
 — Maren, Foersom, Tarm. 1910
 — Kristine, Romlund, Kølsen, Løgstrup. 1910
 — Betty, Rom Skole, Lemvig. 1910
 — Karen, Bakkegaard, Hornslet. 1910
- O**ffersen, Erik, Gdr., Vørslev
 Olsen, Bertel, Parcellist, Ørby, Koldby, Samsø
 — Marie, Venery Villas, Hanover Gate Regents Park, London N. W.
 — Olaf, Kæderup, Helsingø
 — Johanne, Saunte Overdrev, Hellebæk
 — Oline, Sæby, Durup
 — Marie Hundrup, Vestre Boulevard 40^a, København B.
 Orloff, Valdemar, Redaktionssekretær, Svendborg
 Overgaard, Johanne, Hedeby, Uhre, Jylland. 1910
 Ovesen, Hans, Øster-Skerninge, Vester-Skerninge
 Olsen, Ole, Snæbum, Hobro. 1905—07
 Ovesen, Jens, Stenstrup, Stenstrup
 Overlund, Jens, Vester Port, Holstebro
 Ottosen, Johanne, Sekær, Holsted. 1910
- P**allesen, Karl, Sejling, Silkeborg
 Pedersen, Marie, Ollerup Skovmark, Vester-Skerninge
 — Maren, Ollerup Skovmark, Vester Skerninge
 — Klemen. Overgaard, Brande
 — Sørine, Vogterhus Nr. 7, Vejen, 1904
 — Marie, Hillerslev, Højrup
 — Johanne, Kohavegaard, Ørbæk
 — Maren, Fly Overmark, Skive
 — Signe, Skærlund, Brande
 — Dorthea, Hæsbæk, Bramminge
 — Hans Chr., Mejeribest., Lykkestrup Mejeri, Mørke
 — Niels Peder, Opmark, Fly, Skive
 — Karen Marie, Muldbjerg, Hee
 — Signe, Sønderlem, Skive
 — Jens P., Maglebjerg, Hørve
 — Niels J., Staagerup, Vester-Skerninge
 — Gudrun, Skærlund, Brande
 — Dorthea, Fredtofte, Pederstrup St.

- Person, Karoline, Hedeskov, Thorsager
 Petersen, Signe, Allégade, Vejen
 — Elvina, Iglø, Stoholm
 — Ole, Vistesen, Iglø, Stoholm
 — Marie, Vovlundgaard, Hammerum
 — Johanne, Drejø, Svendborg
 Poulsen, Marie, Ollerup Højskole, Svendborg
 — Fru Kristoffine, Veerst, Lunderskov
 Pedersen, Karen Marie, Houer, Hee
 — Kristen, Gaardbest., Staagerup, Vester-Skerninge
 — Peder J., Sdr. Vissing, Brædstrup
 — Eskild, Grauballe Brugsforening pr. Silkeborg
 — Margrete, Egdal, Nørre Nissum
 — Frits, Harreby, Føl, Nordslesvig
 — Martin, Dauding, Brædstrup
 — Niels Iver, Brædstrup, Brædstrup
 Poulsen, Morten, Sdr. Vilstrup, Eltang
 Pedersen, Theodor, Gadbjerg, Gadbjerg
 — Villads, Sdr. Vium, Tarm
 — Knud, Geding, Mundelstrup
 Petersen, A., Gartner, Aalykke, Kolding
 — Anna, Mikkelsgade Slagteriudsalg, Slagelse
 Poulsen, Marie, Neder Vrigsted, Braaskov
 Pedersen, Niels Kristian, Lilfrost, Bredsten, Vejle
 — Oline, Roust Mølle, Varde
 Poulsen, Edvard, adr. Hans Poulsen, Langetved, Rødding, Nord-
 slesvig. 1907—08
 — Jakob M., Mejeriet Katrineholm, Skørping
 — Karen, Hersnap, Dalby
 — Anna, Kolind St.
 — Jakobine, Rindom Kirkeby, Ringkøbing
 Petersen, Meta Alfa, Ramme
 — Kirsten, Store Velling, Børkop
 Pedersen, Sofie Frederikke, Egense, Sørup. 1893
 Person, Lovise, Hedeskov, Thorsager
 Petersen, Ingrid, Tangdalsgaard, Hadsten
 — Kirstine, adr. Snedker Petersen, St. Ramsing, Skive
 Pedersen, Petra, adr. Gdr. Jørgen Terkelsen, Vinten pr. Vinten-
 Enner Skole
 Povlsen, Povline, Gudme, Struer
 Pedersen, Fru Gudrun, Søholm, Egense, Sørup
Rasmussen, Jens A., Fabrikant, Svendborg
 — Jens P. V. Skerninge Søndermark, Vester Skerninge
 — P., Gdr., Findinge, Espe
 — Maren Sofie, adr. Gdr. R. Rasmussen, Maare, Ørbæk
 — Karen, Hedager, Beldringe
 — Katrine, St. Jørgens Forstad 157, Odense
 — Anna, Helsned Mølløvænge, Lindelse
 — Karen, Ollerup Skovmark, Vester Skerninge
 — Fru Laura, St. Nikolajstræde 1, Svendborg
 — Henriette, Skydebjerg, Aarup

- Rasmussen, Helga, Solbakken, Fredericia
 — Anna, Tyrsted Mark, Horsens
 — Sofie, Gislev Mark, Ellested
 — Kirstine, Bastrup Mark, Uggerslev St.
 — Jørgen, Tømrer, Bred
 — Ane, Ørting, Ørting
 Rabek, Fru Marie, Sønderup, Troldhede
 Refsgaard, Katrine, Kjeldbjerg, Stoholm
 Rasmussen, Bodil, Vester Skerninge
 — Johannes Martinus, Bleid, Tvingstrup. 1909--10
 Ravn, Aksel, Tandholdtgaard, Kolding
 Rasmussen, Søren, Tornum, Lintrup, Nordslesvig
 — Lars Frederik, Ryslinge, Ryslinge
 — Anne, Nørre Viby, Nørre Alslev. 1910
 — Elna, Giesegaard, Kværkeby
 — Elisabeth, Kaadekilde, Bred
 — Jensine, Sander, Odder
 — Margrethe, Halsned, Lindelse
- S**chelde, Katrine, Nebelsminde, Ejstrup
 Schott, Niels Svendsen, Hald, Hald
 Sigaard, Margrete, Kjeldbjerg, Stoholm
 Skafsgaard, Kristen, Fangel St.
 Skovsgaard, Følmer, Tømrer, Neder Randlev, Aarhus—Hou Bane
 Skov, Peder, Egebjerg, Stenstrup
 — Katrine, Jelling Hauge, Nustrup, Vojens, Nordslesvig
 Skærlund, Anne, Østerholm, Brande
 — Thomas, Gdr., Østerholm, Brande
 Sondal, Karen, Bymøllen, Vejen
 Stefhansen, Stefhania, Præstegaarden, Hatting
 Storm, Else, Vesterskovvej, Nykøbing F.
 — Anna, Overhøj, Arden
 Stougaard, Kristine, Halvthaastrup, Hobro
 Sørensen, Asta, Stadagergaard, Baaring, N. Aaby
 — Johanne, Nannerup, Jebjerg
 — Kristine, Spangerhede, Stilling St.
 — Kristine, Roslev, Roslev
 — Marie, Halvthaastrup, Hobro
 — Maren, Gesten, Lunderskov
 — Maren, Vellev, Ulstrup
 — Søren, Gdr., Snarup, Kværndrup
 — Søren, Kobberup, Stoholm
 — S., Førstelærer, Systofte, Nykøbing F.
 — Thomas H., Veerst, Lunderskov
 Søltøft, Margrete, Brørup
 Søndergaard, Karen, Tved Præstegaard, Svendborg
 Sønderup, Svend, Sønderupgaard, Troldhede
 Skræp, Jens, Lundbjerggaard, Middelfart
 Skov, Johannes, Dyrlæge, Ulhølle, Vester-Skerninge
 Skrubbeltang, Peder Uhrskovgaard, Tørring. 1909—10
 Skovgaard, Evald, Neder Randlev, Aarhus—Hou Bane. 1909—10
 Skov, Søren, Ebstrup, Silkeborg. 1909—10

Sørensen, Karl, Nørskov, Farre. 1909—10
 — Søren, Bøgestedgaard, Brørup. 1909—10
 — Anders, Slyngborg Kro
 — Gudmund, Skolegade 21, Esbjerg. 1909—10
 Søndergaard, Jørgen, Vrannerupgaard, Ejstrup. 1909—10
 — Niels, do. do. 1909—10
 Skytte, Frk. Marie, Trelde, Fredericia
 Sørensen, Ingrid Segall, Løgten
 — Kristine, Hyllested, Dalmose. 1910
 Stougaard, Johanne, Halvthaastrup, Hobro. 1910
 — Marie, do. do. 1909—10
 Sørensen, Lone, Faarvang, Faarvang. 1910
 Simonsen, Annania, St. Ramsing, Skive. 1910
 — Dorthea, adr. Smed J. Simonsen, Roslev St.
 Svendsen, Kathrine, Ejstrup, Nørre Snede. 1910
 Sørensen, Kirstine, Thastum, Stoholm. 1910
 Simonsen, Bodil, Fæsted, Hygum, Sønderjylland. 1910
 Skov, Johanne, Skibhusvej 30, Odense. 1899
 Sørensen, Søren Kr., Salling Planteskole, Jebjerg
 Sidelmann, Johanne, Ferup Nyvang, Vester Nebel, Kolding
 Skytte, Karen, Sdr. Bakkehus, Kolding
 Sørensen, Ingeborg, Oure, Oure St.
 — Christine, Møllegaard, Bording
 — Søren Thomsen, Nordskov, Farre
 — S. M., Bastemosegaard, Lohals
 Skov, Rasmus, Gdr., Slanghjem, Vester-Skerninge

Termansen, Niels, Gdr., Øsse, Varde
 — Karen, Vorupgaard, Vejen
 Thaysen, Fru Mette Simonsen, Lille Røj, Lunderskov
 Thor, Thora Hansen, Søbo Lækker, Jordløse
 — Anna Hansen, do. do.
 Thomsen, Kjeld, Mejeribestyrer, Heden Vantinge Mejeri, Allested
 Thøgersen, Katrine, Trustrup, Lyby
 Toftum, Laurits, Gdr., Vester Toftum, Humlum
 Torp, Marinus, Thorum, Roslev
 Thomsen, Peder, Gasbjerg, Hygilt, Brande
 Troelsen, Hans Larsen, Vester Vedsted, Ribe
 Thuesen, Kirstine, Auning. 1910
 Torp, Margrete, Tøndering, Durup. 1910
 Thomsed, Nielsine, Gejlundgaard, Lilballe, Alminde. 1910
 — Søren, Nørskov, Farre

Ullerup, Gudrun (f. Korsbæk), Poulstrup, Vraa. 1907
 — Karen, Boller Hede, Taars, Vendsyssel. 1907
 Understrup, Kristian, Rind, Herning

Vestergaard, Anders, Debelmose, Borris
 — Kristine, Nederste Mølle, Svendborg
 — Kristen Kristensen, Sdr. Andrup, Skive
 — Martine, Redsø, Hobro
 Vissing, Petra, Vinkel, Viborg

Vernenen, Karen, Vorning, Sdr. Onsild
 Vejstrup, Marie, Vester Aaby, V. Skerninge

West, Aksel, Thanninggaard, N. Alslev
 — Hans, Brarup, Guldborg, Falster
 Wolff, Marie, Giver, Aars

Yderstræde, Mariane, Ramme
 — Karen, Ramme

Zimmer, Astrid, Rejsby, Brøns, Sønderjylland

Øland, Annine, Brugsforeningen, Højby
 Østerlund, Ejner, Sierslev, Storehedinge
 Østergaard, Thomas, Tange, Gørding
 — Marinus, Gamskær, Højslev

Liste over Medlemmer indmeldte i 1911.

Andersen, Klara, Aidt, Thorsø St.
 — Kirstine, Vejrup Mark, Ejby St.
 — Dorthea, Pilgaard, Sdr. Nissum, Ulfborg
 — Maren, Nebstrup pr. Havndal St.
 — Rasmus, Mørdrup, Espergærde St.
 — Markvard, Mentofte, Dalby St.
 — Rasmus Peter, Langemark, Tranebjerg
 — Jens, Elstrup, Guderup, Als
 — Kristine, Skærumbro Kro, Vemb
 — Johannes, Grdr, A. P. Andersen, Tved, Svendborg

Bekker, Maren, Andrup, Esbjerg
 Bindsbøl, Johannes, Kirkeby, Sdr. Omme
 Bille, Elmer, Frejlev St., Lolland
 Brandstrup, Jens, Egaa, Hjortshøj St.
 Bendtsen, Karl, Næsbyhoved Broby, Odense
 Bjerregaard, Hans Peter, Haastrup, Haastrup St.
 Bundgaard, Gdr., Poul, Thommasminde, Pjedsted St.
 — Fru Thomasine, Thommasminde, Pjedsted St.
 Bolding, Marie, Andrup, Esbjerg
 Brandstrup, Ane, Egaa, Hjortshøj St.
 Bjørnstrup, Marie, Hornslet, Hornslet St.
 Brøndum, Anna, Kvorning pr. Viborg
 Brixen, Marie, Kvorning pr. Viborg
 Bundgaard, Marie, Hastrup pr. Fredericia
 Bro, Petra, Sdr. Nissum, Ulfborg St.
 Baltersen, Meta, Terp, Lystrup St.
 Bjerre, Jens, Gdr., Borbjerg pr. Holstebro

Cassøe, Camilla, Øls Mark pr. Hobro
 Clausen, Kristine, Vognslund pr. Ølgod
 — Eline, Skodborg pr. Skodborg
 Christensen, Anna, Vesterskerninge
 — Jørgen, Elstrup, Guderup, Als

Davidsen, Marie, Vinde pr. Skive
 Dahlstrup, Margrethe, Aasted pr. Durup
 Dohm, Max, Bassumgaard, Snebjerg, Herning
 Dam, Niels Kr., Nygaard, Ingstrup, Brønderslev

Ellegaard, Bertha, Store Kongensgade 71¹, København

Fog, Mikal, Engdal, Beder St.
 Frederiksen, Svend Stovrup, Glud
 — Kirstine, Nordrup pr. Ringsted
 Foged, Bolette, Eskildstrup, Eskildstrup St.
 Fredberg, Kristine, Hasmark pr. Otterup St.

Grandhøj, Niels, Dragsmosegaard, Vesterskerninge
 Glenstrup, Godtfred, Mesinge, Mesinge St.
 Grønne, Peder Pedersen, Sdr. Nissum, Ulfborg

Hansen, Maren, Dorthea, Andrup, Esbjerg
 — Marie, Skodsbøl pr. Egersund, Sønderjylland
 — Hansine Marie, Tarup Mark pr. Aarslev St.
 — Karen Marie, Ollerup Højskole
 — Anna, Vejle, Allested St.
 — Marie, Vejle, Allested St.
 Høgsbro, Helga, Reerslev Skole pr. Ruds Vedby
 Hovgaard, Marie, Fensten, Hou St.
 Hare, Kirstine, Sørup pr. Eskildstrup
 Henningsen, Karen, Rønnede pr. Rønnede
 Hvam, Kirstine, Vindum pr. Rødkjersbro St.
 Hansen, Hans Andersen, Harreby, Fohl, Nord Slesvig
 — Rasmus, Bøgesø, Bøgesø St.
 — Valdemar, Klaks Mølle, Flemninge St.
 — Johannes, Farre, Farre St.
 — Høj, Styg, Lindberg, Tarm St.
 — Hågbard, Klaks Mølle, Flemninge St.
 — Aksel H., Hammeldrupgaard, Havrebjerg St.
 — Marius, Engberg, Hølev, Marslev St.
 — Hans Ilved, Jellinge
 Højgaard, Peder, Balle, Onsild St.
 Hansen, Kr. Lavrids, Aarslev, Aarslev St.
 — Frode, Gudbjerg Skole, Gudme St.
 — Kristian, Vesterskerninge Præstegaard
 Hemmingsen, Anna, Ravnebjerg, Holmstrup
 Herup, Jens Jensen, Dybe, Ramme

Iskov, Kristian, Asserbølle Skov, Als.

Ibsen, Kristine, Oxby, Oxhøl St.
Isaksen, Margrethe, Grind-Stone, S. Dak. U. S. A.

Jeppesen, Helge, Ranum Seminarium, Ranum
Jessen, Ole Karl, Gellerup, Varde
Jensen, Jens, Peter, Skaftelev, Slagelse
— Povl, Brønsted, Børkop St.
— Hans, M. Havstrup, Nr. Nebel
— Niels, Bransdt, Hadsten
— Johannes, Bager Jensen, Østerhed, Faaborg
— Jens Anders, Skovby Mark, Ærøskøbing
Jørgensen, Johannes, Norre, Rødby St.
Jensen, Peter, Bøgebjerg Skov, Dalby St.
Jørgensen, Anton, Udby, Nr. Aaby St.
Jensen, Niels, Oksbjerg, Tim St.
Jacobsen, Niels Tinus, Skivum, Vægger St.
Jensen, Theodor, Sdr. Omme, Sdr. Omme
— Johannes, Branderup, Nord Slesvig
Jacobsen, Emilie, Amtssygehuset, Ringkøbing
— Else, Smidstrup Mejeri, Børkop
Jensen, Anna, Dysted pr. Olstrup
— Kristine, Vindebæk pr. Askeby. Møen
— Agnes, Midskov, Mesinge St.
Jørgensen, Jensine, Taaning pr. Skanderborg
— Anne, Kærende, Ryomgaard St.
— Kathrine, Bisgaard, Vesterskerne
Jeppesen, Ane, Skovby, Bogense

Kristensen, Svend, Novtrup, Slagelse
— Kristen T., Bregninge, Ærøskøbing
Kristiansen, Fr., Tønning, Tistrup St.
Krog, Frede, Borbjerg, Holstebro
Konradsen, Jens, Skovgaarde, Eltang
Kristensen, Kristen, Vester Jølby, Nykøbing M.
Kampen, P., Gudmand, Hornbæk, Hornbæk St.
Knudsen, Knud, Aarslev, Aarslev St.
— Aksel, Egholdt, Lunderskov St.
— Karen Olde, Ærøskøbing
Koch, Margrethe, Strandhøj, Strandhuse, Svendborg
Kristensen, Kristine, Holtum pr. Vejle
— Marie, Vojel, Fur, Roslev St.
— Andrea, Vogterhus Nr. 20 a, Vraa St.
— Anna, St. Brøndum pr. Skørping St.
— Annie, Stockholm pr. Doense
Kristiansen, Eriikka, Marslev, Marslev St.
— Kristine, Lee pr. Bjerringbro St.
Kristensen, Marie, Rindum, Ringkøbing
Knudsen, Laura, adr. B. Knudsen, Gørding pr. Vemb
Krog, Anna, Borbjerg, Holstebro
Koch, Helene, Marslev pr. Marslev St.
Kring, Martha, Jordrup, Kolding
Kirk, Jens Jensen, Velling, Ringkøbing

Larsen, Karen, Byllerup pr. Nr. Aaby
 — Rigmor, Ulbølle Mølle, Vesterskerninge
 — Elisabeth, Dragsbækvig, Thisted
 — Marie, Stenstrup-Lunde Mejeri, Stenstrup St.
 — Niels, Skovby, Klippinge St.
 — Hans Jensen, Enkefru Larsen, Gudme St.
 — Frederik, Gørlev, Gørlev St.
 — Johanne Jakob L., Langsted, Norge
 — Henrik, Højby, F.
Lundgaard, Anna, Gammelby, Vejen St.
Lund, Kristian, Engvang, Isenvad, Ikast St.
Legardt, Else Jensen, Bække, Lunderskov

Madsen, Anna, Føns Skole pr. V. Aaby St.
Mortensen, Kristine, Novrup pr. Esbjerg
Mols, Karen, Jelling Mark, Jelling
Madsen, Anna, Rolund pr. Nr. Aaby.
Mark, Kirstine, Vokslev, Nibe
Mortensen, Mariane, Vejlbj pr. Skive
Madsen, Kirstine, Ondrup pr. Vindblæs St.
 — Laura, Humble pr. Humble
Møller, Kristen, Skovgaard, Sevel, Vinderup St.
Mortensen, Niels, Elmegaard, Tørslev, Frederikssund
Movridsen, Henry, Lustrup Skole, Ribe
Mathiesen, Frederik, Thorsted, Tim St.
 — Jens Valdemar, Sdr. Esp, Tim St.
 — Otto, Stette Mark, Holte St.
Madsen, Christen, Egerslevmagle, Skelskør

Navne, Thorvald, Lavvang, Ryslinge, Ringe St.
Nielsen, Niels Joh., Landagergaard, Saunte St.
 — Ole, Mejerigaarden, Syngerup, Frederikssund
 — Hans Jørgen, Egebjerg, Stenstrup
 — Sylvest, Frejlev, Hillerød St.
 — Anna, Guldager, Guldager St.
 — Else, Skivum pr. Vegger St.
 — Kirstine, Bjermark, Fuglede St.
 — Laura, Ungstrup pr. Kjellerup
 — Kirstine, Lee pr. Bjerringbro St.
Nietzsche, Elise, Nr. Broby pr. Nr. Broby St.
Nielsen, Ane, Gladbjerg i Lamberg, Færre St.
 — Harald, Højby, F.
 — Kristine, Lem, Skive
 — Niels Peter Jørgen, Radsted Mark, Sendstrup St.

Olesen, Ole, Vester Børsting, Skive
Overgaard, Jørgen, Lime Skole, Skive
Offersen, Milta, Vinding, Holstebro
Olsen, Gunild Kirstine, Vindinge, Roskilde

Petersen, Kirstine, Brøndbyvester, Glostrup St.
Pedersen, Agnes, Brøndbyvester, Glostrup St.

Petersen, Ingeborg, Bleghøjsgaard pr. Havdrup St.
 Pedersen, Kamilla, Igelsø pr. Stoholm St.
 Petersen, Boline, Rørbæk pr. Frederikssund
 — Boline, Oppesundby pr. Frederikssund
 Pedersen, Villars, S. Vium, Tarm
 Petersen, Holger K., Stenagergaard, Rødvig St.
 Pedersen, Simon, Midskov, Mesinge
 Petersen, Peter Georg, Sillebjerggaard, Hvejsel, Jellinge
 Pedersen, Peder Kr. N., Hausgaard, Ringkøbing
 — Anton, Faarup, Faarup St.
 — Hans Jørgen, Indslev, Taarup, Ejby St.
 — Ane, Heninge, Rudkøbing
 — Kristian, Ditlevsdal, Søndersø
 — Gdr. Hans Peter, Egense, Svendborg

Rask, Jens Hansen, Vemmenæs, Svendborg
 Rasmussen, Niels, Østerskerninge, Vesterskerninge
 Ravn, Johanne, Tandholdtgaard pr. Kolding
 Rask, Marie, Kristiansminde, Aasum, Odense.

Schyts, Vilhelm Larsen, Ilved By, Jellinge
 Simonsen, Anton, St. Ramsing, Skive
 Sørensen, Søren Kristian, Husted, Lunde St.
 — Niels Nygaard, Husted, Lunde St.
 Stavnsbjerg, Ejnar Andersen, Bakkegaard, Haslev St.
 Sørensen, Dora, Dauding Mark pr. Brødstrup
 — Dagmar, Tørring, Tørring St.
 Schelde, Maren, Harte, Kolding
 Smedsgaard, Mette, Fuglbjerg, Stadil, Tim St.

Thomsen, Marie Balle, Bredsten, Vejle
 — Olga, Vorbasse pr. Lunderskov
 — Palle, Mølhede, Lunde St., Jylland
 Thøgersen, Jakobine, Novrup, pr. Esbjerg
 Thorn, Kirstine, Nørre-Tranders, Aalborg
 Thrane, Rasmus, Billum, Billum St.
 Thomsen, Thorvald, Mangbjerg, Østbirk St.

Vest, Kirstine, Brarup, Nørre Alslev St.
 Vestergaard, Nikoline, Tilsted pr. Thisted
 Villadsen, Marie, Skovhastrup pr. Hvalsø St.
 — Maren, Vinstrup pr. Dalbyover St.
 Vangsgaard, Jens, Solbjerg, Nykøbing M.
 Vestergaard, Karl, Sdr. Esp, Tim St.

Wejs, Nielsine, Lunde, Varde

Østergaard, Holger, Jølbygaard, Nykøbing M.

Medlemmer fra Vinteren 1911—12.

Andersen, Rasmus, Skydebjerg, Aarup St.
— Kristian, Vollesgaard, Vilsted. Løgstør
Andreasen, Andreas, Vrads, Bryrup St.

Bentsen, Jens Korsholm, Sædding, Skern
Bendtsen, Kristian, Eilskovgaard, Nymark St.
Bild, Niels, Ulbølle, Vester Skerninge
— Niels Mortensen, Borsholtgaard, Horne, Faaborg
Balle, Peder Pedersen, Sdr. Onsild. Onsild St.
Bruun, Jens, Hammershøj, Faarup St.
Bækhøj, Lars, Lærer, Ollerup Højskole, Svendborg

Dam, Anders, Nygaard, Ingstrup, Brønderslev
Dinesen, Alfred, Skyttegaard, Glamsbjerg

Eriksen, Anker, Sandergaard, Stoense, Langeland

Falk, Bjørn, Ahrensberggade 12, København S.
Flensborg, Andreas, Ny Stenderupgaard, Eltang St.

Gotfredsen, Gothard, Tullebølle, Rudkøbing
— Kristian Hakon, Botofte, Tranekær
Gertsen, Geert Madsen, Egeskov, Fredericia

Hansen, Laurits, Aldersro, Ærøskøbing
— Kristian, Emmerbøllegaard, Tranekær
— Carlo Emil, adr. Kr. Jensen, Solbakken, Askov, Vejen
— Johannes, Lille Langkilde, Stenstrup
— J. C., Sdr. Forup, Ribe
Høj, Jens, Styg, Lønborg, Tarm

Jensen, Johannes, Marcusdalgaard, Forlev St.
— Johannes, Rejnstrup, Fakse
— Johannes, Gelsted St.
— Johannes, Murer, Dalshuse, Fjellerup
— Marius Bonavent, Murer, Stenløse, St. Clemens St.
— Jens Kristian, Hodsager, Holstebro
— Markus, Tømmerby Mark, Frøstrup
— Holger, Lille Ebberup, Slagelse
— Svend, Nygaard, Forsinge
— Hans, Serup, Søndersø, Odense
— Georg, Nørremark, Neksø, Bornholm
Juhl, Hans Ebbesen, Langetved, Rødding, N. Slesvig
Jørgensen, Hans Kristian, Bylandsgaard, Flemløse
Jakobsen, Karl, Tvindelstrup, Veterslev, Ringsted
Jelsbak, Svend, Holme, Viby St.
Jespersen, Alfred, Allingaabro

Knudsen, Knud, Nørby, Holmsland, Ringkøbing
— Jens, do. do.

Klausen, Johannes, Aggersgaard, Vejen
 Kjær, Peder, Elkangaard, Løgstør
 Kristensen, Jens Kirk, Sønderborg, Gudum, Lemvig
 — Kristian, Nørrelykke, Gamby
 — Karl, Langaa, Rygaard
 — Kristen, Assendrup, Daugaard
 Kristoffersen, Kristoffer, Drejø Skov, Svendborg
 Kyed, Johannes, Søholmgaard, Børkop
 Kvindebjerg, Alfred, Byskov, Tranekær

Lygby, Ejvind
 Lindberg, Søren, Hejls, Hejls St.
 Larsen, Lars Kristian, Ebbeskov, Fakse
 — Kirstejn, Ejstrup, Nr. Snede
 — Johannes, Ebbeskov, Fakse

Meldgaard, Jens Vad, Sinding, Silkeborg
 Madsen, Jens, Malle Hedegaard, Ramme

Nymann, Jens, Snæbum, Hobro
 Nielsen, Holger, Høve, Dalmose
 — Christian, Svallerup, Kallundborg
 — Jens, Hasager, Tarupgaard, Hammel
 — Peter, Ginnerup, Randers
 — Lars, Birkedal, Værløse
 — Christen, Horslev, Sandved St.
 — Rasmus, Stubberup, Fakse
 — Niels, Tømrer, Aagaard, Kolding

Olsen, Peter Gerhardt, Vedelshave, Asperup

Poulsen, Søren H., Murer, Vester Vedsted, Ribe
 Petersen, A. P., Ørby, Helsingør
 Pedersen, Peder, Stubberup, Dalby
 — Jakob, Molskærhus, Gylling
 — Hans, Borgnæs, Ærøskøbing
 — Johan, Elkangaard, Løgstør
 — Rasmus, Murer, Ammitsbøl, Vejle

Rasmussen, Rasmus, adr. Gdr. R. Rasmussen jun., Bondebyen,
 Marstal

Skøtt, Ole Nielsen, Hald, Hald St.
 Skøde, Hans, Røjhus, Lunderskov
 Sandgaard, Svend, Sinding, Herning
 Sibbesen, Andreas, Gammelgab, Broager, N. Slesvig
 Stavnsbjerg, Herluf, Bakkegaard, Haslev
 Schwartz, Kristian, Hyltofte Fælled, Rødby
 Sørensen, Ole Klejs, Alstrup, Tranebjerg
 — Søren Madsen, Kragelund, Lunderskov
 Schelde, Jens, do. do.

Toft, Niels. Harreby, Fol, N. Slesvig

Thomsen, Thomas Anton, St. Ramsing, Skive
Thegen, Hans Emil, Ginnerup, Randers

Vestergaard, Ole, Vestergaard, Sevel, Vinderup

Medlemmer fra Sommerskolen 1912.

Andersen, Anna, Slotsbjergby, Slagelse
Aksglæde, Karen, Lydingegaard, Højrup
Arne-Hansen, Ellen, Forsøgsstationen, Lyngby
— Mathilde, do. do.

Bak, Gudrun, Ollerup Højskole, Svendborg
Bertelsen, Mariane, Hals, Hals St.

Carlsen, Mette, Bode, Ørsted St.
Christiansen, Astrid, Nipgaard, Kjellerup
Christensen, Thommana, Sdr. Lydum, N. Nebel
— Sørine, Storvorde, Aalborg
— Birgitte, Munk-Sjørup, Hornum
— Amalie, Hornsyld St.
— Laura, Eskebjerg, Svebølle

Drost, Marie, Ristinge, Humble
Dalgaard, Marie, Solbakken, Fjaltring
Diernisse, Astrid, Glamsbjerg Skole, Glamsbjerg

Elmelund, Marie, Egelundsgaard, Horne Egsmark, Faaborg

Godtfredsen, Ane Marie, Stadil, Tim St. Jyll.
Graugaard, Kirstine, Strellev, Ølgød
Gregersen, Hanne, Hesselbjerg, Humble

Højte, Maren, Landet B., Svendborg
Hjortshøj, Marie, Lystrup, Lystrup St.
Hjulmand, Marie, Vium, Kjellerup
Hagelskjær, Johanne, Ildsgaard, Ilskov
Hansen, Petra, Røjskovshus, Lunderskov
— Margrethe, Tranekjær, Samsø
— Anna Kirstine, Jersore, Bogense
— Margrethe, Helsing, Sjælland
— Ellen, Højgaard, Langerød, Fredensborg
— Ellen, Holtegaard, do. do.
— Sigrid, Skovby Skole, Ærøskøbing

Jakobsen, Karen Marie, Thing, Staby, Ulfborg
— Agnes, Skrædder Jakobsen, Langeskov
Jørgensen, Metha, Ulvsbjerggaard, Svanninge Mark, Faaborg
— Karen, Marslev, Marslev St.
— Ellen, Havlykke, Bandholm

Jensen, Sofie, Skjød, Lerberg
 — Martha, Ravnholt, Lunderskov
 — Metha, Koed, Kolind
 — Elna, Grimstrup, Bramminge
 — Margrethe, Veldbæk, Esbjerg
 — Helga, Solbakken, Arup, Vesløs St.
 Johansen, Anne, Tombøl, Filsted St., N. Slesvig
 — Dagny, Revninge, Revninge St.
 Jespersen, Dorthe Marie, Øster Bøsing, Stoholm
 Jeppen, Maren Uldal, Mazantivej 4, Kolding

Kring, Marie, Egeskov, Fredericia
 Klausen, Kirstine, Janderup, Janderup St.
 Kristensen, Kirstine, Henneby, Nr. Nebel
 — Marie, Kvang, Nr. Nebel

Luxhøj, Maren, Luxhøj, Ydby St.
 Lundgaard, Signe, Udby, Jerslev St., Sjælland
 Laursen, Bodil Marie, Rødning, Skive
 Lyhne, Johanne, Østergaard, Lyhne, Tarm
 Larsen, Mary, Ramsømagle, Gadstrup St.
 — Dorthea, do. do.
 — Helga Nygaard, Vejby, Skive

Mathiesen, Mathilde, Volling, Skive
 Madsen, Kirsten Marie, Moustesgaard, Staby, Ulfborg
 Mortensen, Anna, Sønderup, Slagelse
 Mikkelsen, Maren, Bjergby, Nykøbing M.
 Mogensen, Agnes, Viby St.

Nissen, Kjestine, Bæk, Nustrup St., N. Slesvig
 Nikolajsen, Mette, Egholdt, Lunderskov
 Nielsen, Anna, Tyregod By, Jelling
 — Julie, Sdr. Elkjær Plantage, Sulsted
 Nygaard, Valborg, Vester-Skerne

Olesen, Marie, Andrupgaard, Fjerritslev

Pelle, Anne, Landet B., Svendborg
 Pedersen, Kirstine, Lundtofte, Holsted St.
 — Jørgine, Kjetterup, Fjerritslev St.
 — Bertine, Akkerup, Haarby St.
 — Marie, Holtum, Vejle
 — Marie, Østerlund, Hvejsel, Jelling
 — Martine, Løth, Saltum, Vendsyssel
 Petersen, Petra, Kærup, Nr. Nebel
 — Vibekke, Mariendal, Flemming St.
 — Hedevig, Endrup, Fredensborg

Rask, Marie, Vemmenæs, Taasinge
 Rasmussen, Elna, Haagerup, Højrup St.

Søndergaard, Kirstine, Ørding, Nykøbing M.
 Svendsen, Johanne, Hals Jylland
 Schelde, Nielsine, Karolinesminde, Andst
 Schmidt, Kathrine, Guldager, Guldager St.
 Sørensen, Gertrud Marie, Ettrup, Hurup St., Thy
 — Elna, Getsøgaard, Staarup, Nykøbing S.
 — Gerda, Svinninge, Asminderup, Nykøbing S.
 — Margrethe, Søndergaard, Glamsbjerg

Thaisen, Andrea, Farre, Farre St.
 Thomsen, Ingeborg, Krejbjerg, Skive
 — Petra. Odder. Odder

Vilsum, Kristine, Aarupgaard, Fjerritslev St.
 Vinther, Meta, Faarup, Jellinge St.

Østergaard, Anna, Saltum, Vendsyssel

Skrubbeltrang, Maren, Bindslev, Sindal St.
 Schelde, Peter, Karolinesminde, Andst St.
 Knudsen, Dagmar, Sæbehuset, Reberbansgade 2, Aalborg.

INDHOLD

	Side
1. Præsten Jens Sophus Brandt i Ollerup. Af <i>J. P. Kristensen-Randers</i>	3
2. Ved mindefesten for J. S. Brandt. Af <i>Enevold Terkelsen</i>	13
3. Juleprædiken holdt i Skibet Kirke 1911. Af <i>J. Trier</i>	20
4. Kirkelige Forhold i Sønderjylland. Af <i>Andreas Grau</i> ...	27
5. Om et bedre Byggesæt paa Landet. Af <i>Daniel Rasmussen</i>	32
6. Et Foredrag om Vilje. Af <i>P. Bak</i>	41
7. Vejen til de store Maal. Af <i>Lars Bækhoj</i>	49
8. Karakter. Af <i>Vagn Møller</i>	58
9. Elevmødet. Ved <i>L. B.</i>	67
10. Fra England. Af <i>Agnus Sørensen</i>	71
11. Lidt om to store Sommermøder paa Ollerup Højskole. Ved <i>J. P. Kristensen-Randers</i>	84
12. Af Ollerup Højskoles Dagbog. Ved <i>J. P. Kristensen-Randers</i>	90
13. Generalforsamlingen	93
14. Elevforeningens Regnskab	95
15. Noget Nyt. Ved <i>Lars Bækhoj</i>	96
16. Medlemsliste	97
17. Ollerup Højskoles Husstand og Lærerfamilier, Billede, findes forrest i Skriftet.	
18. Kristeligt Studenterforbunds Sommermøde, Billede, mellem Side 88 og 89.	
19. Kristeligt Gymnasiastmøde, Billede, mellem Side 88 og 89.	
20. Paa Omslagets Bagside: Adresse- og Navneforandringer	